



T.C.
ŞIRNAK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
RESİM ANASANAT DALI

İKLİM KRİZİNİN KAVRAMSAL SANATIN
İMGELERİ ÜZERİNDEN DEĞERLENDİRİLMESİ

YÜKSEK LİSANS

Fatih BALİCAN

ŞIRNAK, 2025

T.C.
ŞIRNAK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
RESİM ANASANAT DALI

İKLİM KRİZİNİN KAVRAMSAL SANATIN
İMGELERİ ÜZERİNDEN DEĞERLENDİRİLMESİ

Fatih BALİCAN

Danışman
Doç. Dr. Abidin Müslüm BAYSAL

ŞIRNAK, 2025

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu tez çalışmasının Şırnak Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırlandığını, bu tez çalışmasında yer alan tüm bilgilerin akademik kurallara ve etik ilkelere uygun olarak elde edildiğini ve sunulduğunu beyan ederim. Ayrıca, bahse konu bu kural ve ilkelerin gerektirdiği üzere, bu çalışmada özgün olmayan tüm bilimsel içerikleri kurallara uygun biçimde alıntılıyıp kaynak gösterdiğimi beyan ederim. Beyanımınla çelişen herhangi bir delil bulunduğu takdirde tüm sorumluluğu üstleneceğimi kabul ederim.

Fatih BALİCAN

TEZ YAZIM KILAVUZUNA UYGUNLUK

“İklim Krizinin Kavramsal Sanatın İmgeleri Üzerinden Değerlendirilmesi ” adlı Yüksek Lisans tezi, Şırnak Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzu’na uygun olarak hazırlanmıştır.

Tezi Hazırlayan

Fatih BALİCAN

Danışman

Doç. Dr. Abidin Müslüm BAYSAL

Resim Anasanat Dalı Başkanı

Doç. Dr. Abidin Müslüm BAYSAL

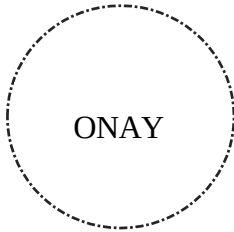
KABUL VE ONAY SAYFASI

Doç. Dr. Abidin Müslüm BAYSAL danışmanlığında **Fatih BALİCAN** tarafından hazırlanan “İklim Krizinin Kavramsal Sanatın İmgeleri Üzerinden Değerlendirilmesi” adlı bu çalışma jürimiz tarafından Şırnak Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü **Resim** Anasanat Dalı’nda **Yüksek Lisans** olarak kabul edilmiştir.

Sınav Jürisi	Unvanı, Adı ve Soyadı	İmza
Jüri Başkanı	Prof. Dr. İsmail ATEŞ	
Jüri Üyesi	Doç. Dr. Abidin Müslüm BAYSAL	
Jüri Üyesi	Dr. Öğr. Üyesi Aligholi MARDANİ	

Savunma Tarihi: 10 / 01 / 2025

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulunun/.... tarih ve sayılı kararı ile onaylanmıştır.



Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

Doç. Dr. İbrahim HÜSEYNİ

TEŞEKKÜR

Başından sonuna kadar desteğini esirgemeyen aileme, yüksek lisans sürecinde sorularımın cevaplarına ulaşabildiğim başta Şırnak Güzel Sanatlar Fakültesi hocalarıma ve diğer Enstitü bölüm hocalarına, lisans hayatımdan beri destek olan Merhum Doç. Dr. Süleyman Bülbül'e görüşlerinden dolayı hep yanımda olan dostum Servet Pişken'e hazırladığım tez çalışmada değerli bilgilerini benimle paylaşan, kendilerine her danıştığım bana kıymetli zamanlarını ayırıp sabırla ve ilgiyle faydalı olabilmek için ellerinden gelenin fazlasını sunan, kıymetli hocam, Prof. Dr. İsmail ATEŞ'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Tez yazım sürecimde bana inanan ve yoluma ışık tutan tez danışmanım Lisansüstü eğitim ve tez aşamasında araştırmış olduğum konu ile ilgili bana rehber olan, araştırmalarımın yürütülmesinde, değerlendirilmesinde sunmuş olduğu değerli görüş ve önerileriyle hazırlamış olduğum tezin tamamlanmasında çok büyük katkısı olan, danışmanlığı süresince beni cesaretlendirip destekleyen sevgili hocam, Doç. Dr. Abidin Müslüm BAYSAL'a minnettarlığımı sunarak teşekkür ederim.

Fatih BALİCAN

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK.....	I
TEZ YAZIM KILAVUZUNA UYGUNLUK.....	II
KABUL VE ONAY SAYFASI.....	III
TEŞEKKÜR	IV
ABSTRACT	VIII
GİRİŞ	1
1 . KURAMSAL ÇERÇEVE.....	3
1.1. İklim Krizi ve Antroposen Dönemi	3
1.1.1. Antroposen kavramı ve doğaya müdahale	4
1.1.2. Sanayi devrimi ve çevresel tahribat	4
1.1.3. İklim krizinin sanatsal yansımaları	5
1.2. Kavramsal Sanatın Tanımı ve Tarihsel Gelişimi	7
1.2.1. Kavramsal sanatın ortaya çıkışı	7
1.2.2. Kavramsal Sanatta Doğa ve Çevre Teması.....	10
1.2.3. Arazi sanatı (land art): doğa ile diyalog	14
1.3.1. Doğanın pozitif imgeleri: estetik ve denge	20
1.3.2. İnsan müdahalesi ve negatif imgeler: çevresel tahribat.....	22
1.3.3. Görsel imgelerin sanatta eleştirel rolü	25
2. İKLİM KRİZİ VE KAVRAMSAL SANAT PRATİKLERİ	27
2.1. Arazi Sanatı (Land Art) ve İklim Krizi.....	27
2.1.2. Arazi sanatında estetik ve çevresel eleştiri.....	31
2.2. Enstalasyon Sanatı ve İklim Krizi	34
2.2.1. Mekân kullanımı ve çevresel bilinç	35
2.2.2. Doğa-insan ilişkisi üzerine kavramsal yaklaşımlar	37
2.3. Performans Sanatı ve İklim Krizi	38
2.3.1. Bedenin ve hareketin ekolojik mesajı.....	40
2.3.2. Doğa ve insan arasındaki gerginliklerin ifadesi	41
2.4. Video Sanatı ve İklim Krizi.....	43
2.4.1. Hareketli imgeler ve çevre mesajları	43

2.4.2. Kitlelere Ulaşmada Teknolojinin Rolü	44
3. UYGULAMA: İKLİM KRİZİ TEMALI BİR SANAT PROJESİ.....	46
3.1. Projenin Kavramsal Temeli.....	46
3.1.1. Pozitif ve negatif imgelerin buluşması	46
3.1.2. Sanat aracılığıyla çevresel farkındalık	47
3.2. Proje Süreci ve Kullanılan Malzemeler	48
3.2.1. Doğal malzemelerin seçimi ve kullanımı.....	49
3.2.2. Dijital görselleştirme teknikleri ve video ekipmanları	50
3.2.3. Enstalasyon ve performans öğelerinin entegrasyonu	52
3.3. Proje Çıktılarının Sunumu ve Değerlendirilmesi	53
3.3.1. Çevresel farkındalık yaratmada başarı durumu.....	53
3.3.2. İmgesel anlatımın estetik ve eleştirel boyutları	54
4. SANATSAL UYGULAMALAR VE PROJE ÇALIŞMALARI	56
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	83
KAYNAKLAR.....	90

ÖZET

İKLİM KRİZİNİN KAVRAMSAL SANATIN İMGELERİ ÜZERİNDE DEĞERLENDİRİLMESİ

BALİCAN, Fatih

Yüksek Lisans, Resim Bölümü

Danışman: Doç. Dr. Abidin Müslüm BAYSAL

Ocak 2025, 109 sayfa

Bu tez, iklim krizini kavramsal sanatın imgeleri üzerinden ele alarak, insan ve doğa arasındaki ilişkiyi estetik, eleştirel ve disiplinlerarası bir yaklaşımla yeniden değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Çalışma, pozitif ve negatif imgelerin bir arada kullanımıyla, doğanın estetik düzeni ile insanın yıkıcı faaliyetleri arasındaki çelişkiyi görselleştirerek çevresel farkındalık yaratmayı hedefler. Pozitif imgeler doğanın kendi dengesi, döngüsel yapısı ve estetik güzelliğini temsil ederken, negatif imgeler insanın doğa üzerindeki yıkıcı etkilerini, özellikle tüketim alışkanlıklarının ve endüstriyel atıkların yarattığı ekolojik tahribatı görünür kılar. Arazi sanatı, enstalasyon, performans ve video sanatı gibi çağdaş sanat disiplinlerinin bir arada kullanıldığı çalışmada, estetik unsurlar, çevresel sorunları eleştirel bir dille yorumlamanın bir aracı olarak konumlandırılmıştır. Örnek proje olarak geliştirilen "Plastik İzler: Tüketim ve Doğanın Çatışması", plastik kirliliğini hem maddi hem de kavramsal bir araç olarak ele alarak, modern tüketim toplumunun çevre üzerindeki etkilerine dair eleştirel bir perspektif sunmuştur. Projede kullanılan plastik atıklar, bir yandan insanın doğaya olan müdahalesini somut bir şekilde ortaya koyarken, diğer yandan estetik bir kompozisyon içinde sunulularak bu müdahalenin görsel etkisini izleyicilere güçlü bir biçimde aktarmaktadır. Doğal ve yapay malzemelerin bir arada kullanımı, dijital teknolojilerin ve interaktif unsurların katılımıyla desteklenmiş, böylece hem bireysel hem de toplumsal düzeyde çevre sorunlarına yönelik farkındalık ve eylem çağrısı oluşturulmuştur. Sanatın eleştirel gücünü çevresel krize dikkat çekmek için kullanan bu tez, kavramsal sanatın yalnızca bir ifade biçimi değil, aynı zamanda çevresel sorunların çözümüne yönelik güçlü bir eylem aracı olabileceğini vurgulamaktadır. Bu bağlamda çalışma, sanatın çevresel krizler üzerindeki dönüştürücü potansiyelini ortaya koyarak, bireylerin ve toplumun çevreyle olan ilişkisini yeniden yapılandırmaya yönelik bir platform sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: İklim Krizi, Kavramsal Sanat, Pozitif ve Negatif İmgeler, Çevresel Farkındalık

ABSTRACT

THE EVALUATION OF THE CLIMATE CRISIS THROUGH THE IMAGERY OF CONCEPTUAL ART

BALİCAN, Fatih

Master of Arts, Department of Painting

Supervisor: Assoc. Doç. Dr. Abidin Müslüm BAYSAL

Januray 2025, 109 pages

This thesis aims to address the climate crisis through the lens of conceptual art, reevaluating the relationship between humans and nature within an aesthetic, critical, and interdisciplinary framework. By employing both positive and negative imagery, the study seeks to visualize the contrast between nature's inherent order and the destructive impact of human activities, thereby fostering environmental awareness. Positive imagery symbolizes the balance, cyclical harmony, and aesthetic beauty of nature, while negative imagery highlights the devastating effects of human intervention, particularly the ecological degradation caused by consumer habits and industrial waste. Through the integration of contemporary art disciplines such as land art, installation, performance, and video art, the thesis positions aesthetic elements as a tool for critically engaging with environmental issues. The case study project, "Plastic Traces: The Conflict Between Consumption and Nature," examines plastic pollution as both a material and a conceptual medium to provide a critical perspective on the environmental consequences of modern consumer culture. Utilizing plastic waste, the project not only makes the human impact on nature tangible but also presents it within an aesthetic composition, delivering a powerful visual narrative to audiences. The juxtaposition of natural and synthetic materials is further supported by the incorporation of digital technologies and interactive elements, fostering awareness and prompting action on both individual and societal levels. By leveraging the critical power of art to draw attention to environmental crises, this thesis asserts that conceptual art serves not only as a mode of expression but also as a powerful tool for addressing environmental challenges. In this context, the study demonstrates the transformative potential of art in reshaping perceptions of environmental responsibility and offers a platform for reimagining the relationship between humanity and the natural world.

Keywords: Climate Crisis, Conceptual Art, Positive and Negative Imagery, Environmental Awareness

GÖRSELLER LİSTESİ

- Görsel 1 Ice Watch, 2014 Buzul İzlemesi Olafur Eliasson Bankside, outside Tate Modern, London, 2018 / Photo: Justin Sutcliffe / Fotoğraf: Justin Sutcliffe 6
- Görsel 2. Deep Weather, 2013 / Derin Hava Durumu, 2013 Ursula Biemann Deneysel Video 7
- Görsel 3. ÇEŞME (FOUNTAIN) Marcel Duchamp (1887-1968), 1917, Replikası 1964 © Succession Marcel Duchamp/ADAGP, Paris Ve DACS, Londra 2002 (© Succession Marcel Duchamp/ADAGP, Paris And DACS, London 2002) 9
- Görsel 4. Rowan Leaves and Hole, 1987 / Rowan Yaprakları ve Delik, 1987, Andy Goldsworthy, Yorkshire Sculpture Park, 1987 / Yorkshire Heykel Parkı, 1987..... 11
- Görsel 5. Grass Grows, 1967-69 / Çim Büyür, 1967-69, Hans Haacke, Earth and grass / Toprak ve çim, Photo: Antonio Rivera / Fotoğraf: Antonio Rivera..... 12
- Görsel 6. Revival Field, 1991 / Diriliş Alanı, 1991, Mel Chin, Pig's Eye Landfill, St. Paul, Minnesota / Pig's Eye Çöplüğü, St. Paul, ... 14
- Görsel 7. Spiral Jetty, 1970 / Spiral Dalgakıran, 1970, Robert Smithson, Great Salt Lake, Utah / Büyük Tuz Gölü, Utah..... 15
- Görsel 8. Earth Body: Sculpture and Performance, 1972–1985 / Toprak Beden: Heykel ve Performans, 1972–1985, Ana Mendieta 17
- Görsel 9. Land of Birth, 2012 / Doğumun Toprağı, 2012, Agnes Denes, Ylöjärvi, Finlandiya / Ylöjärvi, Finland 18
- Görsel 10. The Weather Project, 2003 / Hava Durumu Projesi, 2003, Olafur Eliasson, Tate Modern, London / Tate Modern, Londra..... 22
- Görsel 11. I Remember When All This Was Trees, 2010 / Hatırlıyorum, Buralar Hep Ağaçtı, 2010, Banksy 26
- Görsel 12. Sun Tunnels, 1973–1976 / Güneş Tünelleri, 1973–1976, Nancy Holt, Utah Desert, USA / Utah Çölü, ABD..... 28
- Görsel 13. Double Negative, 1969–1970 / Çifte Negatif, 1969–1970, Michael Heizer, Earth and air / Toprak ve Hava, The Museum of Contemporary Art, Los Angeles / Los Angeles Çağdaş Sanat Müzesi..... 29
- Görsel 14. Melting Glaciers Series, 1999/2019 / Buzul Erimesi Serisi, 1999/2019, Tanjong Pagar Distripark, Singapore Art Museum / Tanjong Pagar Distripark, Singapur Sanat Müzesi, Photo: Joseph Nair, Memphis West Pictures | Singapore Art Museum / Fotoğraf: Joseph Nair, Memphis West Pictures | Singapur Sanat Müzesi 31
- Görsel 15. Running Fence, 1976 / Koşan Çit, 1976, Christo and Jeanne-Claude, September 10, 1976 / 10 Eylül 1976 32

Görsel 16. The Womb, 2019–2020 / Rahim, 2019–2020, Frederik Meijer Gardens & Sculpture Park, USA / Frederik Meijer Bahçeleri ve Heykel Parkı, ABD.....	34
Görsel 17. Wheatfield – A Confrontation, 1982 / Buğday Tarlası – Bir Karşılaşma, 1982, Agnes Denes	35
Görsel 18. Gravitational Waves, 1973 / Gravitasyonel Dalgalar, 1973, Tomás Saraceno, Kattevennen and the Cosmodrome, Belgium / Kattevennen ve Kozmodrom, Belçika	36
Görsel 19. Zhang Huan, 12 Square Meters, 1994. 12 Metrekare, 1994, Zhang Huan, ...	39
Görsel 20. 7 Joseph Beuys 7000 Oaks, 1982–1987 / 7000 Meşe, 1982–1987, Joseph Beuys, Documenta 7, Kassel, Germany / Documenta 7, Kassel, Almanya	41
Görsel 21. Fatih Balican, İz, 2022, Performans.....	56
Görsel 22. Fatih Balican, Mavi, Yeşil 2023, Enstalasyon.....	57
Görsel 23. Fatih Balican, Mavi, Yeşil 2023, Enstalasyon.....	58
Görsel 24. Fatih Balican, Mavi, Yeşil 2023, Enstalasyon.....	58
Görsel 25. Fatih Balican, Yeşil, Mavi, 2023, Enstalasyon.....	60
Görsel 26. Fatih Balican, Yeşil, Mavi, 2023, Enstalasyon.....	61
Görsel 27. Fatih Balican, Portre, 2023, Enstalasyon.	63
Görsel 28. Fatih Balican, Işık, 2023, Enstalasyon.....	64
Görsel 29. Fatih Balican, Işık, 2023 Enstalasyon.....	65
Görsel 30. Fatih Balican, Oyuncak, 2023, Enstalasyon.	66
Görsel 31. Fatih Balican, Oyuncak, 2023, Enstalasyon.	67
Görsel 32. Fatih Balican Kaçış, 2023, Performans.....	68
Görsel 33. Fatih Balican Kaçış, 2023, Performans.....	69
Görsel 34. Fatih Balican, Kare, 2024, Enstalasyon, Performans.....	70
Görsel 35. Fatih Balican, Yuva, 2024 Enstalasyon.	71
Görsel 36. Fatih Balican, Küme, 2024, Land Art (Arazi Sanatı)	72
Görsel 37. Fatih Balican, Tüketim Çılgınlıkları, 2024 Land Art (Arazi Sanatı), Kısa Film.	73
Görsel 38. . Fatih Balican, Uyanış, 2024, Enstalasyon Performans	74
Görsel 39. Fatih Balican, Uyku, 2024 Performans, Enstalasyon, Kısa Film.....	76

Görsel 40. Fatih Balican, Aidiyet, 2023, Enstalasyon, Fotoğraf.	77
Görsel 41. Fatih Balican, Negatif İmgelem, 2024, Enstalasyon, Performans, Kısa Film. ..	78
Görsel 42. Fatih Balican, Negatif İmgelem, 2024, Enstalasyon, Performans, Kısa Film. ..	79
Görsel 43. Fatih Balican, Negatif İmgelem, 2024, Enstalasyon, Performans, Kısa Film. ..	79
Görsel 44. Fatih Balican Aynalar, 2024 Performans.....	80
Görsel 45. Fatih Balican Aynalar, 2024 Performans.....	81
Görsel 46. Fatih Balican Aynalar, 2024 Performans.....	82



GİRİŞ

İklim krizi, günümüz dünyasının çevresel, toplumsal ve ekonomik dengelerini köklü şekilde etkileyen ve yeniden şekillendiren en büyük küresel sorunlardan biridir. İnsan faaliyetlerinin doğa üzerindeki etkisinin geri dönülemez bir ivme kazandığı Antroposen Çağı, yalnızca ekolojik bir kriz değil, aynı zamanda bir varoluş krizi olarak tanımlanabilir. Bu çağ, insanın doğa ile ilişkisinin etik, estetik ve politik boyutlarını yeniden düşünmeye zorlamakta, bireylerin ve toplumların sürdürülebilirlik anlayışlarını, günlük yaşam pratiklerini ve geleceğe dair yaklaşımlarını kökten bir şekilde sorgulamalarına neden olmaktadır. Çevresel bozulma, biyolojik çeşitlilik kaybı, ekstrem hava olayları ve doğal kaynakların tükenmesi gibi somut göstergelerin ötesinde, insanlığın gezegen üzerindeki rolüne dair temel bir hesaplaşmayı beraberinde getirmektedir. İnsanın doğaya hâkim olma çabasıyla modernleşme sürecinde hızlanan sanayi devrimi, çevresel yıkımı derinleştirmiş ve gezegenin kendini yenileme kapasitesini ciddi şekilde zorlamıştır. Sanat, bu karmaşık sorunları ele almak için yalnızca estetik bir ifade biçimi değil, aynı zamanda eleştirel düşünceyi teşvik eden ve çevresel farkındalığı artıran güçlü bir araç olarak öne çıkmaktadır. Özellikle kavramsal sanat, doğa ve insan arasındaki ilişkiyi pozitif ve negatif imgelerle görselleştirerek, çevresel sorunların estetik ve felsefi boyutlarını izleyiciye aktarmaktadır. Doğanın döngüsel düzenini yansıtan pozitif imgeler, insanın doğa üzerindeki yıkıcı etkilerini vurgulayan negatif imgelerle karşılaştırılarak, izleyicinin bu çelişen gerçekliklerle yüzleşmesini sağlamaktadır. Bu bağlamda kavramsal sanat, bireylerin yalnızca gözlemci kalmasını değil, aynı zamanda çevresel sorunların aktif birer katılımcısı ve sorgulayıcısı olmalarını teşvik eder. Arazi sanatı, enstalasyon, performans ve video sanatı gibi disiplinler, çevresel farkındalık yaratmanın farklı yollarını sunarken, izleyiciyle doğrudan bir bağ kurarak bireylerin çevreyle olan ilişkilerini yeniden değerlendirmelerini sağlar. Örneğin, arazi sanatı, doğanın estetik değerlerini ve kırılganlığını bir anlatı aracı olarak kullanırken; enstalasyon sanatı, çevresel krizlerin fiziksel etkilerini doğrudan deneyimlemeye olanak tanır. Video sanatı ise, hareketli imgeler aracılığıyla çevresel meseleleri geniş kitlelere aktararak farkındalık yaratma potansiyelini genişletir. Sanat, bu çok yönlü ifade biçimleriyle, çevreyle ilgili meselelerin yalnızca ele alınmasını değil, aynı zamanda bu sorunların çözümüne yönelik bir diyalog ve kolektif sorumluluk bilinci geliştirilmesini hedefler. Dolayısıyla, kavramsal sanatın sunduğu estetik ve eleştirel gücün, insan ve doğa arasındaki

karmaşık ilişkiyi anlamak ve iklim krizine karşı bireysel ve toplumsal eylem çağrılarını yaratmak açısından eşsiz bir potansiyele sahip olduğu açıktır.

Kavramsal sanat, iklim krizini ele alırken yalnızca mevcut sorunları görünür kılmakla kalmaz, aynı zamanda izleyiciyi bu sorunlarla etkileşim kurmaya ve çözüm odaklı düşünmeye teşvik eder. Bu bağlamda, sanat eserleri, bireysel farkındalığı artırmanın ötesinde, kolektif bir eylem alanı yaratmayı hedefler. Örneğin, arazi sanatı, doğal unsurları estetik bir anlatıya dönüştürerek doğanın kendi döngüsel ve dengeli yapısına dikkat çekerken, bu doğal düzenin insan müdahalesiyle nasıl bozulduğunu da vurgular. Bu süreçte kullanılan organik ve inorganik malzemelerin birlikte sunumu, izleyicilere doğa ve insan yapımı unsurlar arasındaki zıtlıkları deneyimleme fırsatı sunar. Enstalasyon sanatında ise, fiziksel mekanlarla kurulan bağ, izleyiciyi yalnızca görsel bir deneyimden öteye taşıyarak, çevresel krizlerin fiziksel ve duygusal etkilerini somut bir biçimde hissettirir. Bu tür eserler, izleyiciyi pasif bir gözlemci olmaktan çıkarıp, aktif bir katılımcıya dönüştürerek çevresel sorumluluk kavramını derinleştirir. Performans sanatı ise, sanatçının bedenini bir ifade aracı olarak kullanarak, doğa ve insan arasındaki gerilimi daha doğrudan bir şekilde aktarır. Sanatçı, çevresel yıkımın veya doğal güzelliklerin içinde fiziksel olarak yer alarak, bireysel ve toplumsal sorumlulukları eleştirel bir bağlamda sunar. Performans sırasında sanatçının hareketleri, duruşu veya çevreyle olan etkileşimi, izleyiciye hem estetik hem de etik bir sorgulama alanı açar. Benzer şekilde, video sanatı da hareketli imgeler ve çok katmanlı anlatılarla çevresel krizleri geniş bir perspektiften ele alır. Hareketli görsellerin sunduğu dinamik yapı, izleyicinin çevresel meseleleri yalnızca birer veri ya da bilgi olarak değil, aynı zamanda duygusal ve düşünsel bir deneyim olarak algılamasına olanak tanır. Özellikle kurgusal ve belgesel nitelikler taşıyan video eserleri, çevresel krizlere dair farkındalık yaratmada etkili bir platform oluşturur. Sanatın bu disiplinlerarası yaklaşımı, çevresel farkındalığı artırmanın yanı sıra, sürdürülebilir bir gelecek için birey ve toplumları harekete geçirme potansiyeline sahiptir. Sanat eserlerinin birer eylem aracı olarak işlev görmesi, bireyleri hem düşünsel hem de pratik bir dönüşüme yönlendirebilir. Bu bağlamda, kavramsal sanat eserleri, izleyicilerin çevresel krizlere karşı duyarsız kalmalarını engelleyerek, onları aktif bir değişim aktörüne dönüştürmeyi amaçlar. Bu dönüşüm, yalnızca bireysel farkındalık düzeyinde kalmaz; aynı zamanda toplumsal düzeyde çevresel adalet, sürdürülebilirlik ve kolektif sorumluluk bilincinin gelişmesine de katkı sağlar. Dolayısıyla, kavramsal sanatın çevre sorunlarını ele almadaki rolü, bir estetik ifade biçiminin çok ötesinde, toplumsal bir dönüşüm dinamiği yaratma gücüne sahiptir.

1. KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1. İklim Krizi ve Antroposen Dönemi

İnsan faaliyetlerinin atmosferi ve ekosistemleri nasıl etkilediği konusundaki son zamanların en büyük ekolojik ve sosyal sorunu olarak kabul edilen iklim krizi günümüzde önemli bir konudur. Küresel ısınma gibi problemler genellikle modern yaşam tarzlarından ve endüstri faaliyetlerinden kaynaklanırken ormansızlaşma ve su kaynaklarının azalması gibi sorunlar da bu durumun bir sonucudur. (Aytun, 2022). Bu durum doğal dengeyi önemli ölçüde etkilemesinin yanı sıra gelecekteki yaşam ortamımız için de ciddi bir tehdit oluşturmaktadır. Antroposen kavramı, bu sürecin jeolojik bir döneme işaret eden boyutunu anlamak için geliştirilmiştir. İlk kez Paul Crutzen ve Eugene Stoermer tarafından önerilen Antroposen, insan etkisinin jeolojik ölçekte dünyayı değiştirdiği bir dönemi ifade eder. (Gündoğdu, 2021). Sanayi Devrimi sonrası dönemde hızla artan fosil yakıt kullanımı, tarım alanlarının genişletilmesi ve yoğun endüstriyel faaliyetler, bu dönemin başlıca belirleyicileridir. Atmosferde karbondioksit ve metan gibi sera gazlarının ani artışı, bu dönemi diğer jeolojik dönemlerden ayıran en önemli unsurlardan biridir. (Erdoğan Kozal, 2023). Antroposen, insanın ekosistemler üzerindeki etkisinin geniş bir yelpazede ele alınmasını gerektirirken, bu çağ aynı zamanda insan-doğa ilişkisini yeniden düşünme zorunluluğu doğurmuştur (Çakıroğlu, 2022). Bu dönemde, doğal sistemlerin kendiliğinden düzeni ve estetik yapısı, insan müdahalesi sonucu bozulan ekosistemlerin etkileri ile keskin bir karşıtlık içinde değerlendirilmektedir (Özmen, 2023). İklim krizi, yalnızca fiziksel bir tehdit olmaktan öte, aynı zamanda etik ve estetik bir meydan okuma olarak sanat, felsefe ve politika gibi disiplinlerde de tartışılmaktadır. Kavramsal sanat bu bağlamda, doğa ve insan etkisi arasındaki gerilimi eleştirel bir perspektif ile ele alan önemli bir araç haline gelmiştir. Özellikle arazi sanatı, enstalasyon ve video sanatı gibi çağdaş sanat pratikleri, izleyicilere bu ilişkiyi sorgulatacak estetik ve kavramsal bağlamlar sunmaktadır (Mirici & Han, 2023).

Antroposen dönemi, yalnızca insan etkilerinin görünür kılındığı bir jeolojik çağ olmanın ötesinde, aynı zamanda bir farkındalık ve harekete geçme çağıdır. Bu bağlamda, Antroposen'in sanatta yansımaları, doğanın kendiliğinden oluşan düzeni ile insan müdahalesinin yarattığı bozulmayı bir arada inceleyerek, çevresel sorunların karmaşıklığını ortaya koymayı amaçlamaktadır (Aykaç et al., 2020). Dolayısıyla, bu kavram hem çevresel hem de kültürel bir dönüşüm sürecini ifade eder ve sanatın, bilimsel analizlerin ve toplumsal farkındalığın kesişim noktasında yer alır. Bu dönem, çevresel sürdürülebilirliğin estetik ve

eleştirel bir yaklaşımla ele alınması gerektiğini göstermekte ve iklim krizinin çözümüne yönelik toplumsal bir bilinç geliştirilmesine katkı sağlamaktadır.

1.1.1. Antroposen kavramı ve doğaya müdahale

"Antropojen" terimi, insanın doğa üzerindeki etkisini anlamak ve bu etkinin neden olduğu küresel değişimleri tanımlamak için icat edilmiştir. Bu terim ilk kez 2000 yılında Paul Crutzen ve Eugene Stoermer tarafından ortaya atıldı. İnsanın ekosistemler ve jeolojik süreçler üzerindeki belirgin etkilerinin yeni bir jeolojik çağ oluşturduğunu ileri sürmektedir (Gündoğdu, 2021). Antropojen terimi, insanın doğayla etkileşimini değil, insanın doğayı değiştirme ve dönüştürme çabalarının küresel ölçekte geri döndürülemez sonuçlar doğurduğu gerçeğini ifade eder. Sanayi Devrimi'nden itibaren hız kazanan fosil yakıt kullanımı, kentleşme, tarımsal alanların genişlemesi ve biyolojik çeşitliliğin azalması gibi süreçler, bu çağın belirgin özellikleri arasında yer alır (Sümer & Tekin, 2020).

Doğaya müdahale, tarih boyunca insanın ihtiyaçlarına göre çevresini şekillendirme çabasının bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Ancak Antroposen döneminde, bu müdahaleler sadece yerel ekosistemler üzerinde değil, küresel ölçekte etkiler yaratmıştır. Örneğin, ormansızlaşma, atmosferdeki karbon dioksit seviyesinin artmasına neden olmuş, bu da küresel sıcaklıkların yükselmesine ve iklim krizinin derinleşmesine yol açmıştır (Erçandır, 2023). Bu durum, sadece çevresel değil, aynı zamanda toplumsal bir kriz olarak da değerlendirilmektedir. İklim değişikliği, göç hareketlerini tetikleyerek toplumsal eşitsizlikleri artırmakta ve küresel güvenlik tehditleri yaratmaktadır (Polat, 2024).

Antroposen'in en dikkat çekici özelliklerinden biri, doğanın kendine özgü düzeninin insan etkisiyle bozulmasıdır. Doğal sistemler, insan müdahalesi nedeniyle artık kendini yenileyemez hale gelmekte ve ekolojik denge kaybolmaktadır. Bu dönemde, doğanın estetik ve biyolojik düzeni ile insan müdahalesinin yarattığı yıkıcı etkiler arasındaki gerilim, çevresel sanat ve kavramsal çalışmalarda sıklıkla ele alınmaktadır (Karaağaç, 2022). Özellikle arazi sanatı ve çevresel sanat pratikleri, Antroposen döneminin estetik ve kavramsal bir anlatımı olarak öne çıkmaktadır.

1.1.2. Sanayi devrimi ve çevresel tahribat

Sanayi Devrimi, 18. yüzyılın sonlarında başlayan ve dünya genelinde ekonomik, sosyal ve çevresel alanlarda köklü değişimlere yol açan bir dönemi ifade etmektedir. Bu

dönem, tarım ve el işçiliğine dayalı üretim süreçlerinden makineleşmeye ve fosil yakıtların yoğun kullanımına geçişi temsil eder. Ancak bu dönüşüm, çevresel tahribat açısından da bir dönüm noktası olmuştur. Sanayi Devrimi'yle birlikte artan enerji talebinin karşılanması için kömür, petrol ve doğal gaz gibi fosil yakıtlar kullanılmaya başlanmış, bu durum atmosferdeki karbon dioksit seviyelerinin hızlı bir şekilde yükselmesine neden olmuştur (Erkara, 2023). Bu süreç, küresel sıcaklıkların artışıyla birlikte ekosistem dengelerinde ciddi bozulmalar yaratmış ve günümüzde iklim krizinin temel nedenlerinden biri olarak kabul edilmiştir.

Sanayi Devrimi'nin çevresel etkileri, yalnızca atmosferik değişikliklerle sınırlı kalmamış, aynı zamanda ormansızlaşma, su kirliliği ve biyoçeşitlilik kaybı gibi birçok soruna yol açmıştır. Artan üretim talepleri, doğal kaynakların aşırı tüketilmesine ve bu kaynakların tükenmesine neden olmuştur. Örneğin, tarım alanlarının genişletilmesi için yapılan ormansızlaştırma, karbon depolama kapasitesini düşürmüş, bu da sera gazı etkisini artırarak küresel ısınmayı hızlandırmıştır. (Menteşe, 2017). Sanayi şehirleri etrafında hızla büyüyen nüfus ve plansız kentleşme, hava ve su kaynaklarının kirliliğine yol açarak çevresel tahribatı daha da derinleştirmiştir. Sanayi Devrimi, aynı zamanda insanın doğaya karşı bakış açısını da değiştirmiştir. Bu dönemde, doğa artık yalnızca bir kaynak olarak görülmüş ve ekonomik büyümenin hizmetinde sınırsız bir şekilde kullanılabilir bir alan olarak değerlendirilmiştir. Ancak bu tutum, çevresel sürdürülebilirlik açısından ciddi sorunlar doğurmuştur. Modern ekonomik sistemlerin temeli olarak görülen bu yaklaşım, çevresel tahribatı hızlandırarak ekolojik krizlerin oluşumuna katkıda bulunmuştur (Şerbetçi, 2015).

Günümüzde, Sanayi Devrimi'nin etkilerinin hala devam ettiği ve çevresel sorunların büyük bir kısmının bu dönemde atılan temellerden kaynaklandığı açıkça görülmektedir. Çevresel sorunların artması, toplumları sürdürülebilirlik odaklı yeni politikalar geliştirmeye yöneltmiştir. Ancak bu politikaların uygulanabilirliği, Sanayi Devrimi'nin getirdiği kültürel ve ekonomik alışkanlıkların yeniden değerlendirilmesini zorunlu kılmaktadır. Bu bağlamda, Sanayi Devrimi'nin çevresel etkilerinin ele alınması, yalnızca geçmişin bir analizi değil, aynı zamanda gelecekte çevresel sürdürülebilirliği sağlamanın yollarını arama çabası olarak da önem kazanmaktadır.

1.1.3. İklim krizinin sanatsal yansımaları

İklim krizi, yalnızca çevresel ve politik bir mesele değil, aynı zamanda sanatsal ve kültürel bir inceleme alanı haline gelmiştir. Günümüz sanatçıları, iklim değişikliğinin neden olduğu çevresel, toplumsal ve etik sorunları sanat eserleri aracılığıyla ele alarak bu küresel krize dikkat çekmeyi amaçlamaktadır. (Şerifoğlu & Dağlıoğlu, 2022). Bu bağlamda, sanat, izleyiciyi çevresel sorunlar üzerinde düşünmeye ve iklim krizine yönelik bilinç oluşturmaya yönlendiren bir araç olarak karşımıza çıkmaktadır. Sanat eserleri, doğa ve insan arasındaki ilişkiyi eleştirel bir şekilde yorumlarken, izleyicinin farkındalık düzeyini artırmayı hedefler. Arazi sanatı, video sanatı ve enstalasyon gibi çağdaş sanat pratikleri, bu temaların güçlü görsel temsillerini sunarak izleyiciyi etkileyen estetik bir dil oluşturur (Dülger, 2023).



Görsel 1. Ice Watch, 2014 Buzul İzlemesi Olafur Eliasson Bankside, outside Tate Modern, London, 2018 / Photo: Justin Sutcliffe / Fotoğraf: Justin Sutcliffe

Sanatçılar, özellikle doğanın bozulmasını ve insan müdahalesinin ekosistemler üzerindeki yıkıcı etkilerini vurgulayan eserler üretmektedir. Örneğin, Olafur Eliasson'un buzullardan kopan buz parçalarını sergi mekânlarına taşıdığı projeleri, küresel ısınmanın somut sonuçlarını gözler önüne sermektedir (Girgin, 2022). Bu tür eserler, yalnızca estetik bir deneyim sunmakla kalmaz, aynı zamanda izleyiciyi çevresel sorumluluk üstlenmeye teşvik eder. Video sanatında ise Ursula Biemann gibi sanatçılar, görsel ve metinsel unsurları bir araya getirerek su kaynaklarının tükenmesi ve yerel halkların bu süreçlerden nasıl etkilendiğini ele almıştır (Akbulut, 2023).



Görsel 2. Deep Weather, 2013 / Derin Hava Durumu, 2013 Ursula Biemann Deneysel Video

İklim krizinin sanatsal yansımaları, doğanın yalnızca bir ilham kaynağı olarak değil, aynı zamanda eleştirel bir tartışma platformu olarak kullanıldığı bir alan yaratmaktadır. Bu bağlamda, sanat eserleri, doğanın estetik güzelliklerini yüceltirken, insan etkisiyle oluşan çevresel tahribatı eleştirir. Ekolojik sanat, bu çerçevede, doğanın kendiliğinden düzenine vurgu yaparken, insanların doğayı değiştirme girişimlerini sorgulayan bir platform sunar (Aykul, 2023). Performans sanatında ise sanatçılar, bedensel ifadeler ve mekânsal düzenlemeler yoluyla izleyiciyi doğanın bir parçası olarak hissetmeye yönlendirmektedir.

1.2. Kavramsal Sanatın Tanımı ve Tarihsel Gelişimi

1.2.1. Kavramsal sanatın ortaya çıkışı

Kavramsal sanat, 20. yüzyılın ortalarından itibaren sanatın anlamını ve işlevini yeniden düşünmeye yönelik bir hareket olarak ortaya çıkmıştır. Bu sanat anlayışı, geleneksel estetik kaygılardan uzaklaşarak fikrin, kavramın ve düşüncenin öncelikli olduğu bir yaratım sürecine dayanır. Kavramsal sanatın temelinde, sanat eserinin fiziksel nesne olma niteliğinden ziyade, sanatçının aktarmak istediği fikrin veya kavramın yattığı düşüncesi bulunur. Bu hareket, sanat eserinin bir metaya indirgenmesine karşı eleştirel bir tavır geliştirmiştir. Özellikle Marcel Duchamp'ın “ready-made” (hazır nesne) konsepti, kavramsal sanatın entelektüel temellerini atmıştır (Ataseven, 2017). 1960'lı yıllarda, sanatın ekonomik ve politik süreçlerden bağımsız bir düşünce alanı olarak değerlendirilmesi

gerektiğine dair fikirler güçlenmiştir. Sanatçılar, bu dönemde sanat eserinin yalnızca görsel bir nesne değil, aynı zamanda bir dil, bir iletişim biçimi olduğuna dikkat çekmişlerdir. Bu yaklaşım, sanatın anlamının, izleyicinin düşünme ve sorgulama süreçlerinde yattığını vurgular. Sol LeWitt ve Joseph Kosuth gibi sanatçılar, kavramsal sanatın teorik temellerini oluşturan eserleriyle bu döneme öncülük etmiştir. Örneğin, Kosuth'un "Sanatın Tanımları" adlı çalışması, sanatın tanımının fiziksel nesneden ziyade dilsel ve kavramsal bir düzlemde ele alınması gerektiğini öne sürmüştür (Susuz, 2024). Kavramsal sanat, aynı zamanda modernizmin estetik sınırlarına karşı bir tepki olarak da değerlendirilebilir. Minimalizm ve Dadaizm gibi önceki hareketlerden ilham alarak, sanatın mekân, izleyici ve sanatçı arasındaki ilişkisini sorgulayan bir platform sunmuştur. Kavramsal sanat, bu bağlamda, yalnızca bir sanat eseri yaratma süreci değil, aynı zamanda izleyiciyi bir düşünce sürecine dahil etme amacı taşır. Sanat eserinin anlamı, çoğu zaman fiziksel malzeme ile değil, eserle ilgili kavramsal açıklamalar veya yazılı ifadelerle desteklenir (Mutlu, 2014). Bu bağlamda, kavramsal sanat, sanatın sınırlarını genişleten ve düşünsel boyutunu öne çıkaran bir hareket olarak sanatta bir paradigma değişimini temsil eder. Geleneksel sanat anlayışından koparak, sanat eserinin maddi formundan ziyade zihinsel etkisine odaklanan bu yaklaşım, günümüz sanat dünyasında da etkisini sürdürmektedir. Kavramsal sanat, 1960'lı ve 1970'li yıllarda sanatın metalaşmasına karşı bir direniş olarak güçlenirken, sanatta düşüncenin önceliğini savunan entelektüel bir hareket haline gelmiştir. Bu dönemde sanatçılar, sanatın sadece fiziksel bir nesneye indirgenemeyeceğini, aksine bir fikir, bir kavram ya da bir iletişim biçimi olması gerektiğini savunmuşlardır. Bu bağlamda, Joseph Kosuth'un 1969 tarihli ünlü yazısı *Sanat Sonrası Felsefe* ("Art After Philosophy"), kavramsal sanatın teorik altyapısını derinleştiren bir manifesto niteliği taşır. Kosuth, sanatın özünde "kavramsal bir eylem" olduğunu ve fiziksel nesnenin yalnızca bir araç olarak görülebileceğini belirtmiştir. Bu düşünce, sanatçının rolünü yalnızca bir üretici değil, aynı zamanda bir düşünceyi ileten bir entelektüel olarak yeniden tanımlamıştır (Kosuth, 1969).



Görsel 3. ÇEŞME (FOUNTAIN) Marcel Duchamp (1887-1968), 1917, Replikası 1964 © Succession Marcel Duchamp/ADAGP, Paris Ve DACS, Londra 2002 (© Succession Marcel Duchamp/ADAGP, Paris And DACS, London 2002)

Kavramsal sanatın ortaya çıkışı, sanatın sosyal, politik ve kültürel bağlamlarla ilişkisini de değiştirmiştir. Minimalizm ve Fluxus gibi akımlardan etkilenecek, sanatçılar, sanat eserini toplumsal bir eleştiri platformu olarak kullanmaya başlamışlardır. Örneğin, Hans Haacke gibi sanatçılar, eserlerinde politik ve ekonomik sistemlerin eleştirisini sunarak kavramsal sanatın radikal potansiyelini ortaya koymuştur. Haacke'nin 1970'lerde ürettiği eserler, müze sistemlerini ve sanatın ekonomik temellerini sorgulamış, bu da kavramsal sanatın yalnızca estetik bir hareket değil, aynı zamanda politik bir eylem olduğunu göstermiştir (Haacke, 1971). Sanatçılar, kavramsal sanatta dilin kullanımını merkeze alarak izleyiciyi düşünce sürecine dâhil eden eserler üretmişlerdir. Sol LeWitt, “Bir Sanat Eseri Üzerine Düşünceler” adlı yazısında, sanatın, eserin fiziksel varlığından ziyade, arkasındaki fikirle tanımlanabileceğini ifade etmiştir. Ona göre, sanat eserinin gerçekleştirilme biçimi, kavramın bir yansımasıdır ve fiziksel ürün yalnızca bir sonuçtur. Bu anlayış, kavramsal

sanatın geleneksel sanat biçimlerinden radikal bir kopuşu temsil ettiğini açıkça göstermektedir (LeWitt, 1967). Kavramsal sanat, aynı zamanda izleyici ile eser arasındaki etkileşimi yeniden tanımlamıştır. Bu hareket, izleyiciyi pasif bir gözlemci olmaktan çıkararak, eserle doğrudan bir düşünsel ilişki kurmaya davet etmiştir. Kavramsal sanat eserleri, genellikle izleyicinin katılımını ve yorumunu gerektiren bir açık uçluluğa sahiptir. Bu bağlamda, sanatın demokratikleşmesi yönünde önemli bir adım atan kavramsal sanat, izleyiciyi yalnızca estetik bir deneyime değil, aynı zamanda entelektüel bir sorgulamaya yönlendirmiştir (Duchamp, 1957).

1.2.2. Kavramsal Sanatta Doğa ve Çevre Teması

Kavramsal sanat, 1960'lı yıllardan itibaren doğayı ve çevresel temaları ele alarak insan ve doğa arasındaki ilişkiyi yeniden tanımlayan güçlü bir sanat akımı olarak gelişmiştir. Bu dönemde, çevre kirliliği, kaynakların tükenmesi ve iklim değişikliği gibi sorunlar, sanatı yalnızca estetik bir ifade biçimi olmaktan çıkarıp, çevresel farkındalık yaratmayı amaçlayan bir platforma dönüştürmüştür. Kavramsal sanatçılar, çevreye yönelik tehditleri vurgulamak için sıradan objeler, doğal malzemeler ve hatta arazi gibi unsurları kullanarak doğanın hem fiziksel hem de metaforik olarak ele alınmasını sağlamışlardır. Bu süreçte, sanatçılar yalnızca doğayı bir tema olarak benimsememiş, aynı zamanda onu bir araç ve bir ortak olarak değerlendirmiştir (Aydın & Zümrüt, 2013). Doğanın kavramsal sanat bağlamında ele alınışı, insanın doğa üzerindeki etkilerinin eleştirel bir analizini sunar. Sanatçılar, eserlerinde doğal unsurları kullanarak, izleyicilere doğanın hassas dengelerini hatırlatma ve insan faaliyetlerinin bu dengeyi nasıl tehdit ettiğini görselleştirme amacını taşır. Örneğin, arazi sanatı (land art), doğal ortamları kullanarak çevresel sorunlara dikkat çekmeyi amaçlar. Richard Long ve Andy Goldsworthy gibi sanatçılar, doğanın estetik potansiyelini keşfederken, aynı zamanda doğa ile insan arasında sürdürülebilir bir ilişki kurma ihtiyacını vurgulamışlardır.



Görsel 4. Rowan Leaves and Hole, 1987 / Rowan Yaprakları ve Delik, 1987, Andy Goldsworthy, Yorkshire Sculpture Park, 1987 / Yorkshire Heykel Parkı, 1987

Sanatsal niteliği olmayan bir nesnenin bağımsız ve sanatsal bir etkinliğe dönüşebilme potansiyeline farklı bir yorum getiren Andy Goldsworthy, cevapsız sorulardan, bilmecelerden, ikilemlerden uzak bir şekilde doğayı referans alıp izleyicinin karşısına daha önce hiç görülmemiş yapıtlar sunar. "Bir tarlada veya sokakta bir şey yarattığımda, eser kaybolursa da o yerlerin tarihinin bir parçası haline gelir." diyor sanatçı. Bu sunum aşamasında, yaptığı her eserde müdahaleyle değiştirilmiş doğal yapıtlarını gözlemleyip deneyimleme sürecimize odaklanır. Bir nesneyi ‘sanat’ statüsüne ulaştıran şey, yetkin bir araçlıktan ziyade kurulan ilişkiler sisteminin uyumudur (Büyükköz, 2019).

Bu eserler, genellikle geçici ve doğal unsurların döngüsel yapısını yansıtır; bu da doğanın kendini yenileyebilme yeteneğine dair bir metafor sunar (Goldsworthy, 2019). Kavramsal sanatın doğa ve çevre temalarına yönelik yaklaşımı, genellikle eleştirel bir dil üzerinden ilerler. Sanatçılar, doğa üzerindeki insan etkisini sorgulamak için genellikle minimal ve doğrudan yaklaşımlar kullanırlar. Hans Haacke’nin çevresel ve politik temaları işleyen eserleri, bu eleştirel tavrın öncülerindendir. Haacke’nin “Grass Grows” adlı eseri,

doğanın bağımsız varoluş gücünü temsil ederken, insanın doğayı kontrol etme çabasını eleştirir.



Görsel 5. Grass Grows, 1967-69 / Çim Büyür, 1967-69, Hans Haacke, Earth and grass / Toprak ve çim, Photo: Antonio Rivera / Fotoğraf: Antonio Rivera

Bu tür çalışmalar, doğanın insan müdahalesinden bağımsız bir kimliğe sahip olduğunu hatırlatır ve çevresel bilinç oluşturma çabasını pekiştirir (Haacke, 1971). Kavramsal sanat, doğa ve çevre temalarını ele alırken, yalnızca bir eleştiri aracı değil, aynı zamanda doğayla uyumlu yeni bir estetik dil yaratma aracı olarak da işlev görmüştür. Sanatçılar, çevresel sorunlara dikkat çekmek için yenilikçi yöntemler kullanmış ve doğal süreçleri sanatsal bir bağlamda yeniden yorumlamıştır. Bu bağlamda, arazi sanatı, özellikle doğa ve çevre temalarını işlemek için kullanılan önemli bir kavramsal sanat pratiği olmuştur. Sanatçılar, doğal ortamları birer tuval olarak kullanarak, hem doğanın estetik potansiyelini vurgulamış hem de insan müdahalesinin doğa üzerindeki etkilerini görünür kılmıştır. Robert Smithson'un "Spiral Jetty" adlı çalışması, insan yapımı bir müdahale olarak doğayla etkileşim içinde bulunurken, aynı zamanda doğal döngülerin estetik bir ifadesi olarak öne çıkmaktadır (Smithson, 1970). Kavramsal sanat, çevresel sorunların ele alınmasında geleneksel sanatsal yaklaşımlardan farklı bir yöntem benimsemiştir. Doğal malzemelerin kullanımının ötesinde, sanatçılar çevre sorunlarını daha geniş bir kavramsal bağlamda ele alarak, doğa ve teknoloji, insan ve ekosistem gibi karşıtlıkları sorgulamışlardır. Örneğin, Agnes Denes'in "Wheatfield – A Confrontation" adlı çalışması, New York gibi yoğun bir

metropolde doğanın ve tarımın yerini tartışmaya açan güçlü bir semboldür. Bu eser, kavramsal sanatın doğa ve çevreyle ilgili konuları eleştirel ve provokatif bir şekilde ele alma potansiyelini gözler önüne sermektedir (Denes, 1982). Sanatçılar ayrıca, doğanın korunması ve çevresel farkındalığın artırılması için izleyiciyi harekete geçiren bir rol üstlenmiştir. Bu bağlamda, kavramsal sanatın çevresel boyutu, yalnızca estetik bir deneyim sunmakla sınırlı kalmaz, aynı zamanda bir aktivizm aracı olarak da işlev görür. Christo ve Jeanne-Claude’un “Running Fence” adlı eseri, çevresel sanatın kamusal alanda geniş bir etkileşim yaratarak toplumsal bir diyalogu nasıl tetikleyebileceğini göstermektedir. Eserin yapımı sırasında yerel halkın sürece dahil edilmesi, kavramsal sanatın sadece bireysel bir ifade biçimi değil, aynı zamanda kolektif bir farkındalık yaratma yöntemi olduğunu ortaya koyar (Christo & Jeanne-Claude, 1976). Kavramsal sanatın doğa ve çevre temalarına yaklaşımı, yalnızca eleştirel bir çerçeveye sınırlı kalmayarak, aynı zamanda çözüm odaklı bir vizyon sunmaktadır. Bu yaklaşım, çevresel sorunları görünür kılmak yanı sıra, insan ve doğa arasındaki ilişkiyi yeniden yapılandırmayı amaçlar. Günümüz kavramsal sanat pratikleri, özellikle iklim değişikliği, kaynakların tükenmesi ve sürdürülebilirlik gibi küresel meselelerde güçlü bir farkındalık aracı olarak öne çıkmaktadır. Örneğin, Olafur Eliasson’un “The Weather Project” adlı eseri, izleyicilere doğanın temel unsurlarını hatırlatarak iklim krizinin insan üzerindeki etkisini görselleştiren çarpıcı bir örnektir. Eliasson, güneşin bir taklidini yaratarak, insanın doğayla olan ilişkisinde duygusal bir bağ kurmayı hedeflemiştir (Eliasson, 2003). Kavramsal sanat, doğa ve çevre temalarında teknolojiyi bir araç olarak kullanarak daha geniş bir kitleye ulaşma potansiyeline sahiptir. Dijital medya, video sanatı ve interaktif enstalasyonlar gibi teknolojik yenilikler, izleyiciyi çevresel sorunlara daha doğrudan dahil etme imkânı sunar. Örneğin, Refik Anadol’un doğadan ilham alan veri görselleştirme projeleri, çevresel değişikliklerin estetik bir deneyimle aktarılmasına olanak tanımıştır. Bu tür projeler, izleyicinin çevresel sorunlara yönelik hem entelektüel hem de duygusal bir bağlantı kurmasını sağlar (Anadol, 2020). Kavramsal sanatın doğa ve çevre temalarındaki bir diğer önemli boyutu ise katılımcı süreçlerdir. Sanatçılar, yerel halkla ve topluluklarla iş birliği yaparak çevresel farkındalığı artırmayı hedefleyen projeler geliştirmiştir. Bunun çarpıcı bir örneği, Mel Chin’in “Revival Field” adlı projesidir.



Görsel 6. Revival Field, 1991 / Diriliş Alanı, 1991, Mel Chin, Pig's Eye Landfill, St. Paul, Minnesota / Pig's Eye Çöplüğü, St. Paul,

Bu çalışma, toprağın iyileştirilmesi için bitkilerin kullanıldığı bir çevresel restorasyon projesi olup, kavramsal sanatın doğayla aktif bir şekilde etkileşim kurabileceğini göstermektedir. Bu tür projeler, sanatın yalnızca bir eleştiri platformu değil, aynı zamanda doğrudan eylem için bir araç olabileceğini ortaya koymaktadır (Chin, 1991).

1.2.3. Arazi sanatı (land art): doğa ile diyalog

Arazi sanatı, 1960'lı yıllarda sanatın geleneksel galerilere sıkışmış estetik anlayışına bir tepki olarak ortaya çıkmıştır. Bu sanat akımı, doğayı yalnızca bir tema olarak değil, aynı zamanda yaratıcı bir malzeme ve mekan olarak kullanarak, insan ile çevre arasındaki ilişkiyi yeniden tanımlamayı amaçlamaktadır. Land Art ya da Arazi Sanatı, sanatçının doğa ile doğrudan bir diyalog kurmasını teşvik ederken, doğanın geçici ve sürekli değişen yapısını eserlerine yansıtmaktadır (Ünal, 2019). Arazi sanatı, sanat eserini bir nesne olmaktan çıkarıp, geniş manzaraların bir parçası haline getirir. Arazi sanatı, doğal alanlarda gerçekleştirilen ve genellikle doğanın kendisini malzeme olarak kullanan eserlerdir. Bu eserler, taş, toprak, bitki ve su gibi doğal malzemelerle oluşturulur ve çevresel koşullardan etkilenecek şekilde zamanla değişime uğrar. Örneğin, Robert Smithson'un ünlü eseri "Spiral Jetty,"

Utah'daki Büyük Tuz Gölü'nde inşa edilmiş bir spiral biçiminde yerleştirilen taşlardan oluşur. Bu eser, yalnızca görsel bir şölen sunmakla kalmaz, aynı zamanda doğanın sürekli değişen yapısını vurgular (Smithson, 1970). Arazi sanatı eserleri genellikle geçici nitelikte olup, doğal süreçler tarafından aşındırılarak yok olur veya başka bir forma dönüşür. Bu sanat anlayışı, insanın doğayla kurduğu ilişkiyi sorgulamayı ve çevresel farkındalık yaratmayı amaçlar. Arazi sanatçıları, eserlerinde doğaya minimum müdahalede bulunmaya çalışır; bu, hem etik bir duruşu hem de doğanın kendiliğinden düzenine bir saygıyı ifade eder. Richard Long'un "A Line Made by Walking" adlı eseri, bu yaklaşımın bir örneğidir. Long, bir çayırdaki defalarca yürüyerek iz bıraktığı bir hat oluşturmuş ve bu hareket, doğa ile insan arasındaki basit ancak etkili bir etkileşim biçimini yansıtmıştır (Long, 1967).



Görsel 7. Spiral Jetty, 1970 / Spiral Dalgakıran, 1970, Robert Smithson, Great Salt Lake, Utah / Büyük Tuz Gölü, Utah

Arazi sanatı, aynı zamanda sanatı galeri ve müze ortamından çıkararak geniş kitlelere ulaştırmayı amaçlayan bir hareket olarak da değerlendirilebilir. Bu sanat anlayışı, izleyiciyi sanat eseriyle doğrudan bir ilişki kurmaya teşvik eder ve genellikle sanatın tüketim nesnesine dönüşmesine karşı bir duruş sergiler. Sanat eserlerinin doğanın bir parçası olarak var olduğu bu yaklaşım, hem estetik hem de çevresel bir duruşu ifade eder. İlerleyen bölümlerde, arazi sanatının modern çevresel hareketlerle ilişkisi ve sanatçıların doğayla kurduğu farklı diyaloglar ele alınacaktır. Arazi sanatı, insanın doğayla olan ilişkisini yeniden tanımlarken, doğal çevrenin bir estetik ve eleştirel bağlamda yorumlanmasını sağlamıştır. Sanatçılar, bu

hareketle birlikte, geleneksel sanat malzemelerini bir kenara bırakarak doğayı bir “ortak” ve “yaratıcı bir alan” olarak kullanmayı tercih etmişlerdir. Bu bağlamda, sanatçılar, eserlerini yalnızca birer estetik obje olarak değil, aynı zamanda doğanın bir parçası ve onun geçiciliğini yansıtan unsurlar olarak görmüşlerdir. Bu anlayış, çevreye duyarlılığın artmaya başladığı 1960’lı ve 1970’li yıllarda çevre bilinci ile birleşerek, hem sanatsal hem de politik bir hareketin parçası haline gelmiştir (Dolmacı & Kantürk, 2020). Arazi sanatı, çoğunlukla insanın çevresel etkilerine bir tepki olarak doğaya olan saygıyı yeniden tesis etmeyi hedefler. Örneğin, Nancy Holt’un “Sun Tunnels” adlı eseri, doğanın ritmik döngülerine ve gökyüzünün estetik bir parçası olarak algılanmasına odaklanır. Holt, eserde güneşin belirli günlerdeki konumuna göre hizalanan dört büyük beton tünel kullanmış ve böylece doğanın zamansal döngüsünü somut bir biçimde izleyiciye aktarmıştır (Holt, 1976). Bu tür eserler, doğanın sabit bir obje olmadığını, aksine sürekli değişen ve izleyiciyle etkileşim içinde olan bir süreç olduğunu gösterir. Arazi sanatı, yalnızca estetik bir ifade biçimi değil, aynı zamanda toplumsal bir eleştiri aracıdır. Bu hareket, doğanın sömürsüne ve insanın çevresel sistemlere zarar veren davranışlarına dikkat çekerek, izleyiciyi çevre bilinci konusunda düşündürmeyi amaçlar. Michael Heizer’in “Double Negative” adlı çalışması, bir kanyonun iki yakasını bağlamak için oluşturulmuş devasa bir yarıkla, insanın doğa üzerindeki müdahalesine dair güçlü bir metafor sunar. Bu eser, insanın çevreye yaptığı müdahalelerin hem fiziksel hem de sembolik bir temsili olarak değerlendirilebilir (Heizer, 1969). Modern çevresel hareketlerle etkileşim içinde olan arazi sanatı, doğanın korunması ve sürdürülebilirlik konularında bir farkındalık yaratmayı hedefler. Bu eserler, doğanın bir estetik kaynak olarak değil, korunması gereken bir değer olarak ele alınması gerektiğini savunan bir sanat anlayışı sunar. Arazi sanatı, insan-doğa ilişkisini görselleştirerek, izleyiciye çevre sorunları üzerine düşünme fırsatı sunar. Üçüncü bölümde, bu hareketin günümüz sanatı ve çevresel farkındalık yaratma çabalarındaki rolü daha ayrıntılı olarak incelenecektir.

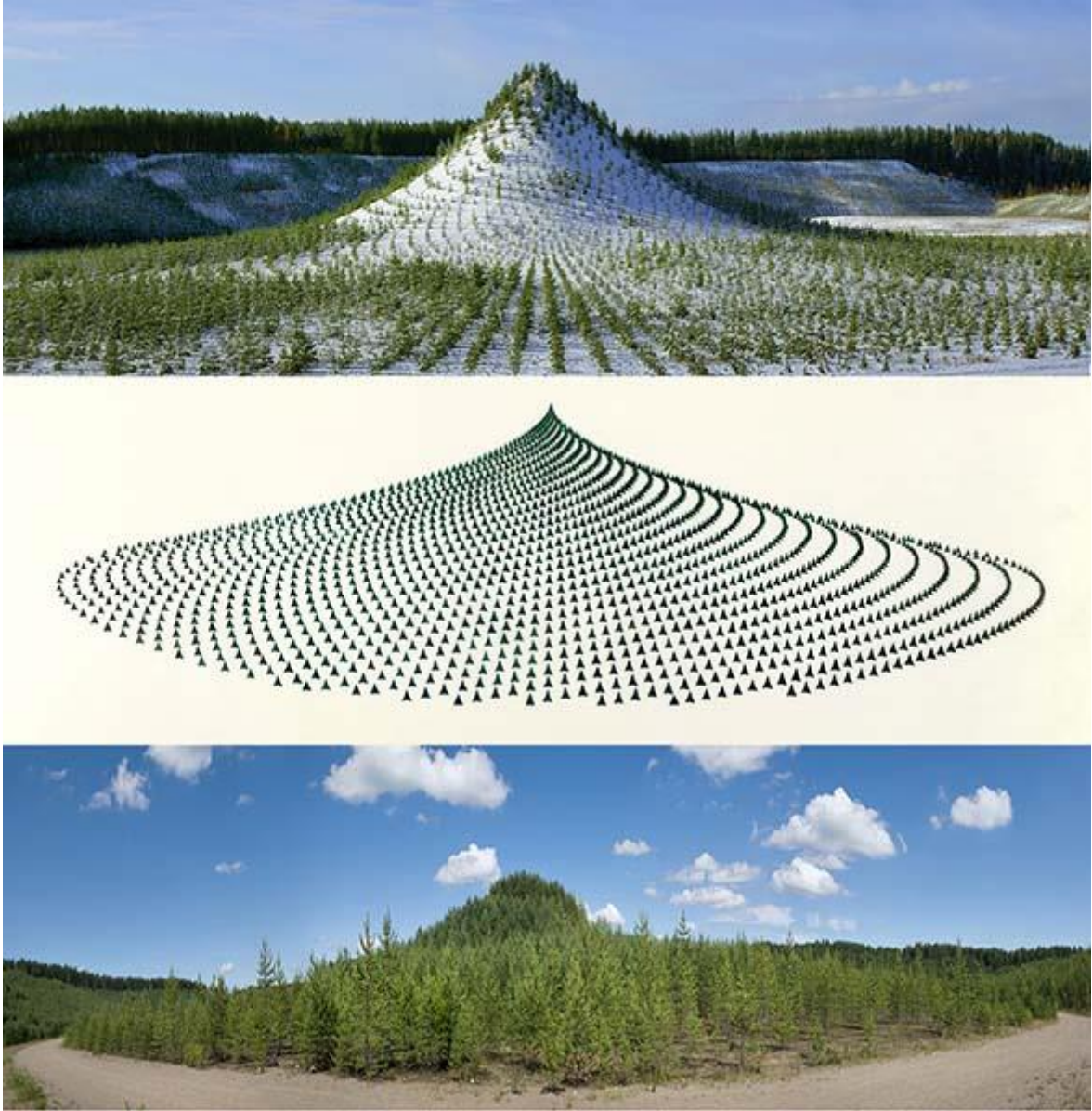
Arazi sanatı, günümüzde çevresel farkındalık yaratma çabalarının ayrılmaz bir parçası haline gelmiş ve çevre sanatının çağdaş formlarına ilham kaynağı olmuştur. Bu hareket, insanın doğayla uyumlu bir şekilde var olma çabasını vurgularken, çevre sorunlarının sanatsal bir dil aracılığıyla görünür kılınmasını sağlamıştır. 21. yüzyılın çevresel krizleri, arazi sanatına olan ilgiyi yeniden canlandırmış ve bu akımın günümüz ekolojik sorunları bağlamında yeniden yorumlanmasına olanak tanımıştır (Baydar & Çetinkaya, 2023). Bu dönemde üretilen eserler, doğayı estetik bir kaynak olarak ele almanın ötesine geçerek, sürdürülebilirlik ve çevresel aktivizmin bir aracı haline gelmiştir. Günümüz

arazi sanatında, teknolojik araçlar ve dijital platformlar önemli bir rol oynamaktadır. Sanatçılar, çevresel değişimleri belgelemek ve bu değişimlerin estetik etkilerini izleyiciye aktarmak için uydu görüntüleri, veri görselleştirme ve video sanatı gibi modern teknolojilerden yararlanmaktadır. Örneğin, Trevor Paglen’in çevresel izleme ve veri toplama temalı çalışmaları, doğanın değişen yapısını görsel ve kavramsal bir bağlamda ele alır. Bu tür eserler, çevresel krizlerin yalnızca fiziksel etkilerini değil, aynı zamanda küresel boyutlardaki toplumsal sonuçlarını da izleyiciye aktarır (Paglen, 2020). Arazi sanatının çağdaş yorumu, izleyiciyi yalnızca estetik bir deneyimle değil, aynı zamanda doğayla doğrudan bir etkileşimle karşı karşıya getiren bir yaklaşıma sahiptir. Örneğin, Ana Mendieta’nın “Earth-Body” serisi, beden ve doğa arasındaki sınırları sorgularken, izleyiciyi doğanın bir parçası olarak hissetmeye teşvik eder. Bu eserler, doğayla kurulan ilişkinin duygusal ve fiziksel boyutlarını keşfetmekte ve insanın çevresel sorumluluğunu vurgulamaktadır (Mendieta, 1980).



Görsel 8. Earth Body: Sculpture and Performance, 1972–1985 / Toprak Beden: Heykel ve Performans, 1972–1985, Ana Mendieta

Modern arazi sanatı, çevresel sorunlara karşı bir eleştiri aracı olmanın ötesinde, toplumsal farkındalık ve eylem çağrısında bulunur. Bu tür eserler, genellikle yerel topluluklarla iş birliği içinde gerçekleştirilir ve çevresel bilinç oluşturmaya amaçlayan kolektif bir çabanın ürünü olarak değerlendirilir. Örneğin, Agnes Denes'in "Tree Mountain – A Living Time Capsule" adlı çalışması, ekolojik restorasyonun bir parçası olarak inşa edilmiş bir ormandır ve yerel halkın aktif katılımıyla hayata geçirilmiştir.



Görsel 9. Land of Birth, 2012 / Doğumun Toprağı, 2012, Agnes Denes, Ylöjärvi, Finlandiya / Ylöjärvi, Finland

Bu eser, arazi sanatının yalnızca bir sanatsal ifade biçimi olmadığını, aynı zamanda doğayla iş birliği içinde bir değişim yaratma aracı olduğunu göstermektedir (Denes, 1996).

2.3. Görsel İmgeler: Pozitif ve Negatif Kavramları

Doğanın pozitif imgeleri, insanlık için hem görsel hem de ruhsal bir denge kaynağı olmuştur. Bu imgeler, doğanın kendiliğinden düzeni ve estetik uyumuyla insan algısında dinginlik, huzur ve denge yaratır. Doğanın pozitif imgeleri, genellikle ekosistemlerin uyumlu işleyişine, bitkilerin ve hayvanların döngüsel varlığına ve doğal peyzajların görsel güzelliklerine atıfta bulunur. Örneğin, bir ormanın içindeki ağaçların dizilimi, bir nehrin kıvrımları ya da dağların gökyüzüyle birleşen görüntüsü, doğal dengenin ve estetik düzenin sembolü olarak algılanır (Aydın, 2023). Bu tür görseller, doğanın kaotik gibi görünen yapısının aslında kendine özgü bir düzen ve estetik değer içerdiğini gösterir. Estetik bakımdan, doğanın pozitif imgeleri, geometrik bir düzen ve organik bir akış içerir. Fibonacci dizilimi gibi doğal matematiksel formlar, doğanın görsel harmonisini ve evrensel çekiciliğini açıklamak için kullanılmıştır. Bu düzen, izleyicide estetik bir tatmin duygusu uyandırırken, aynı zamanda doğanın yenileyici ve iyileştirici gücüne dikkat çeker. Örneğin, güneşin doğuşu ya da bir gölün sakin yüzeyi gibi manzaralar, bireylerin stres seviyelerini azaltarak zihinsel bir rahatlama sağlar (Boztaş & Düz, 2013). Doğanın bu düzeni ve estetik dengesi, insanların hem fiziksel hem de zihinsel sağlıkları üzerinde olumlu bir etkiye sahiptir. Sanatta, doğanın pozitif imgeleri, genellikle harmoni ve dengeyi vurgulamak için kullanılmıştır. Bu imgeler, bir yandan doğanın kendiliğinden düzenini yüceltirken, diğer yandan insanın bu dengeye zarar veren müdahalelerini de ima eder. Japon bahçelerinden modern peyzaj tasarımlarına kadar birçok sanat ve mimarlık alanı, doğanın bu pozitif estetik unsurlarını kopyalamış veya yeniden yorumlamıştır. Doğal elementlerin ve minimal müdahalenin bir araya geldiği bu tasarımlar, doğa ile insan arasında daha sürdürülebilir bir ilişki kurmanın yollarını araştırır (Ezici, 2007). Doğanın pozitif imgeleri, sanatsal, kültürel ve felsefi bağlamda insan yaşamına anlam ve ilham katarken, aynı zamanda insanın doğayla kurduğu ilişkiye dair güçlü bir sembolizm sunar. Bu imgeler, doğanın kendiliğinden düzeni ve organik uyumu aracılığıyla yalnızca estetik bir değer sunmakla kalmaz, aynı zamanda insanın doğaya uyum sağlama çabalarını da şekillendirir. Özellikle sanat ve mimarlık, doğanın pozitif imgelerinin harmoni, denge ve düzen gibi kavramları yansıttığı yaratıcı platformlar olarak ön plana çıkar. Doğanın pozitif imgeleri, genellikle manzaraların dinginliği, ağaçların büyüme desenleri veya dalgaların ritmik hareketleri gibi unsurlarla somutlaşır. Bu imgeler, yalnızca fiziksel bir güzellik değil, aynı zamanda derin bir metaforik anlam taşır; bunlar, insanın doğayla barışık bir yaşam sürdürebilmesi için bir model sunar (Akdeniz & Bayesen, 2020). Doğanın pozitif imgeleri, kültürel miras ve sanatsal ifade

biçimlerinde sıklıkla tekrarlanır. Örneğin, Japon estetiğinde doğal elementler, minimalizm ve denge ile ilişkilendirilerek “wabi-sabi” felsefesi altında değer kazanmıştır. Wabi-sabi, doğanın geçiciliği ve kusurluluğuna duyulan estetik bir saygıyı ifade eder ve bu sayede doğanın kendine özgü denge ve düzeni daha geniş bir kültürel bağlamda yüceltilir. Bu tür imgeler, sanat eserlerinden mimariye kadar birçok alanda, insan yaşamının doğa ile uyumlu olması gerektiğini hatırlatan metaforlar olarak karşımıza çıkar (Karaağaç, 2022). Benzer şekilde, Batı sanatında romantik akım, doğayı yüce ve ilahi bir güç olarak ele almış, pastoral manzaralar ve doğa betimlemeleriyle insanın doğayla uyumunu yansıtmıştır. Çağdaş sanatta, doğanın pozitif imgeleri ekolojik farkındalık yaratmanın bir aracı haline gelmiştir. Bu imgeler, insanın doğa ile olan bağlantısını yeniden kurmayı amaçlar. Örneğin, Andy Goldsworthy’nin eserleri, doğanın geçici güzelliklerini öne çıkararak, doğanın hem estetik hem de ekolojik bir değer taşıdığını vurgular. Goldsworthy’nin yaprak, taş ve buz gibi malzemelerle yarattığı geçici eserler, doğanın döngüselliğini ve sürekli değişim halini somut bir şekilde ifade eder (Goldsworthy, 2019). Bu eserler, izleyicilere doğanın düzen ve dengesinin korunmasının önemini estetik bir bağlamda aktarmıştır.

1.3.1. Doğanın pozitif imgeleri: estetik ve denge

Doğanın pozitif imgeleri, insanlık tarihindeki estetik ve kültürel gelişimlerde merkezi bir rol oynamıştır. Bu imgeler, doğanın kendi kendine düzen sağlama kapasitesini, görsel uyumunu ve döngüselliğini yansıtarak insan algısında huzur ve denge hissi yaratır. Örneğin, güneşin doğuşu ve batışı, dalgaların kıyıya vurması gibi doğal olaylar, yalnızca fiziksel bir düzen göstermekle kalmaz, aynı zamanda insanlara yaşamın sürekliliğini hatırlatan semboller olarak görülür. Doğanın bu estetik yapısı, organik simetri ve doğal düzenin görsel bir yansımasıdır (Boztaş & Düz, 2013). Doğanın pozitif imgeleri genellikle uyum ve düzen fikriyle ilişkilendirilir. Doğal sistemler, karşıtlıkların bir arada bulunduğu bir dengede varlık gösterir. Örneğin, ağaçların dallarındaki düzensiz geometrik formlar ya da bir nehrin kıvrımlı yapısı, bu doğal estetik dengeyi açıkça yansıtır. Fibonacci dizisi gibi matematiksel modeller, doğanın estetik cazibesinin ardındaki yapısal nedenleri açıklamada kullanılır. Bu uyum, sadece bir görsel güzellik sağlamakla kalmaz, aynı zamanda insan yaşamı için bir metafor görevi görür ve bireylerin çevresel farkındalıklarını artırır (Aydın, 2023).

Sanatta ise doğanın pozitif imgeleri, genellikle doğanın kendiliğinden düzenini ve uyumunu öne çıkarmak amacıyla kullanılmıştır. Japon estetiği olan “wabi-sabi,” doğanın

geçiciliği ve kusurluluğunu yücelten bir anlayışı ifade eder. Bu estetik yaklaşım, doğal çevredeki basit güzelliklere vurgu yaparak insanın doğayla ilişkisini daha derin bir anlamla ele alır. Benzer şekilde, Batı sanatında pastoral manzaralar ve doğayı yücelten romantik resimler, doğanın pozitif imgelerinin estetik bir ideal olarak kullanıldığı örnekler arasında yer alır (Yalabak, 2020). Bu imgeler, insan-doğa ilişkisinin yeniden yapılandırılması için bir rehber niteliğindedir. Doğanın kendiliğinden oluşan bu imgeleri, yalnızca sanatsal yaratıcılığa değil, aynı zamanda sürdürülebilirlik temelli bir yaşam tarzına ilham kaynağı olmuştur. İlerleyen bölümlerde, bu imgelerin çağdaş sanatta nasıl yorumlandığına ve günümüz estetik anlayışındaki yerlerine odaklanılacaktır. Doğanın pozitif imgeleri, çağdaş sanat bağlamında yalnızca estetik bir deneyim sunmakla kalmaz, aynı zamanda bireyleri çevresel farkındalık ve sürdürülebilirlik üzerine düşünmeye teşvik eder. Bu imgeler, modern sanat eserlerinde doğanın içsel düzenini ve güzelliklerini vurgulayarak, insan-doğa arasındaki bağı yeniden güçlendirilmesi gerektiği fikrini işler. Andy Goldsworthy'nin doğal malzemelerle yarattığı geçici sanat eserleri, doğanın döngüselliğini ve değişim potansiyelini estetik bir dille ortaya koyar. Goldsworthy'nin yapraklar, taşlar ve su ile oluşturduğu kompozisyonlar, doğanın estetik dengesinin görsel bir ifadesi olup, insanın doğaya saygı duyması gerektiğini sembolize eder (Goldsworthy, 2019).

Çağdaş sanat eserlerinde doğanın pozitif imgeleri, genellikle ekolojik farkındalığı artırma amacıyla ele alınır. Örneğin, Olafur Eliasson'un "The Weather Project" adlı çalışması, doğanın temel unsurlarını izleyiciye deneyimletirken, çevresel sürdürülebilirlik ve insanın doğa üzerindeki etkisi üzerine düşünmeyi teşvik eder.



Görsel 10. The Weather Project, 2003 / Hava Durumu Projesi, 2003, Olafur Eliasson, Tate Modern, London / Tate Modern, Londra

Eliasson, bu eserinde güneşin ve atmosferin estetik unsurlarını bir galeri ortamında yeniden yorumlayarak, izleyicinin doğayla etkileşim kurmasını sağlar. Bu tür projeler, doğanın pozitif imgelerinin yalnızca estetik bir öge olmadığını, aynı zamanda çevresel bilinçlendirme için güçlü bir araç olduğunu gösterir (Eliasson, 2003). Sanatta doğanın pozitif imgeleri, sadece bir güzellik kaynağı değil, aynı zamanda insanlığın çevre ile olan ilişkisini yeniden inşa etmeye yönelik bir çağrı niteliğindedir. Agnes Denes'in "Tree Mountain – A Living Time Capsule" adlı çalışması, insan eliyle ekolojik bir denge kurmanın mümkün olduğunu gösterir. Bu projede, sürdürülebilir bir orman yaratma girişimi, doğanın estetik düzenine olan katkıyı sembolize ederken, insan ve doğa arasındaki iş birliğinin önemini vurgular (Denes, 1996). Denes'in eseri, doğanın pozitif imgelerinin çağdaş sanat aracılığıyla çevresel aktivizmle nasıl birleşebileceğine dair güçlü bir örnektir.

1.3.2. İnsan müdahalesi ve negatif imgeler: çevresel tahribat

İnsan müdahalesi, doğal çevre üzerinde derin bir tahribat yaratmış ve bu müdahaleler, negatif imgeler olarak tanımlanan görsel ve çevresel yıkımlarla ilişkilendirilmiştir. Bu imgeler, doğanın bozulmuş, zarar görmüş ya da doğal olmayan unsurlarla dolu bir hale geldiğini gösterir. Endüstrileşme, kentleşme ve yoğun tarım

faaliyetleri, doğal peyzajlarda derin dönüşümlere yol açmış, bu da çevresel dengenin bozulmasına neden olmuştur. Örneğin, ormansızlaşma sonucu ortaya çıkan geniş çıplak alanlar veya atıklarla dolu nehirler, çevresel tahribatın somut sembolleri haline gelmiştir (Yılmaz, 2021). Bu tür imgeler, yalnızca estetik bir bozulma değil, aynı zamanda doğanın işlevsel ve ekolojik yapısının zayıflamasını da ifade eder. Kentleşme ve sanayileşme, insanın doğa üzerindeki en belirgin müdahalelerinden biridir. Doğal kaynakların aşırı tüketimi, hava ve su kirliliği, betonlaşma gibi süreçler, çevresel tahribatı artırmış ve bu tahribat negatif imgelerle görünür kılınmıştır. Örneğin, terk edilmiş fabrika alanları veya ağır metal kirliliği nedeniyle yaşamın sürdürülemediği bölgeler, insan faaliyetlerinin doğa üzerindeki yıkıcı etkilerini açıkça göstermektedir (Kılıç & Tok, 2014). Bu tür negatif imgeler, insan faaliyetlerinin kontrolsüz ve sürdürülemez bir şekilde ilerlediği durumlarda çevresel dengenin nasıl zarar gördüğünü gözler önüne sermektedir. Negatif imgeler, yalnızca görsel bir bozulma yaratmakla kalmaz, aynı zamanda ekosistemlerin işlevselliğini de tehdit eder. Tarım alanlarında kullanılan aşırı kimyasal gübreler ve pestisitler, toprak kalitesini düşürmüş ve biyolojik çeşitliliği tehlikeye atmıştır. Su yollarına karışan toksik maddeler, su yaşamını tehdit ederken, aynı zamanda yerel topluluklar için ciddi sağlık riskleri yaratmaktadır. Örneğin, birçok göl ve nehrin alg patlamalarıyla kaplanması, bu tür müdahalelerin ekolojik dengenin bozulmasına neden olduğunu açıkça ortaya koymaktadır (Aydın, 2020).

Negatif imgeler, çevresel tahribatın yalnızca fiziksel etkilerini değil, aynı zamanda bu tahribatın kültürel ve toplumsal yansımalarını da ifade eder. İnsan müdahalesinin neden olduğu bu imgeler, bozulmuş ekosistemlerin birer sembolü olarak, doğanın kayıplarını ve bu kayıpların toplumsal etkilerini gözler önüne serer. Örneğin, terk edilmiş maden ocakları veya kurumuş nehir yatakları, doğal kaynakların aşırı kullanımı ve plansız sanayi faaliyetlerinin yol açtığı yıkımı simgeler (Yayla & Damirova, 2021). Bu imgeler, yalnızca doğanın fiziksel bütünlüğünün değil, aynı zamanda insanların doğa ile kurduğu bağın da bozulduğunu ortaya koyar. Küresel düzeyde çevresel krizlerin artışı, insan müdahalesinin doğrudan sonuçları olarak ortaya çıkmaktadır. Plastik atıklarla dolu okyanuslar veya atmosferdeki yoğun karbon salınımı, negatif imgelerin çağdaş görsellerini oluşturan en çarpıcı örneklerdir. Özellikle denizlerdeki plastik kirliliği, hem ekolojik sistemleri bozmakta hem de biyolojik çeşitliliği tehdit etmektedir. Bu tür imgeler, insan faaliyetlerinin çevre üzerinde yarattığı zararın küresel ölçekteki yansımalarını gözler önüne sererken, çevresel sorunların estetik olarak da dikkat çekici hale getirilmesi gerektiğini işaret eder (Karabiçak, 2020). Negatif imgelerin bir diğer boyutu, çevresel adaletsizlik ile ilgilidir. İnsan

müdahalelerinin etkileri, genellikle sosyal olarak kırılgan ve ekonomik olarak dezavantajlı topluluklar üzerinde daha yoğun hissedilmektedir. Örneğin, endüstriyel atıkların yoğun olarak depolandığı bölgelerde yaşayan topluluklar, sağlık sorunları ve sosyal eşitsizliklerle karşı karşıya kalmaktadır. Bu durum, çevresel tahribatın yalnızca doğaya değil, aynı zamanda insan yaşamına da zarar verdiğini göstermektedir. Çevresel adaletsizliğin imgeleri, fabrika bacalarından yükselen dumanlar ya da kirlenmiş su kaynakları gibi görsel ifadelerle somutlaşır (Kaypak, 2014).

Sanatta ise negatif imgeler, çevresel yıkıma yönelik eleştirel bir bakış açısı geliştirilmesinde önemli bir araç olarak kullanılmaktadır. Sanatçılar, bu imgeler aracılığıyla, izleyicilerin çevresel krizlere yönelik farkındalıklarını artırmayı ve insan müdahalelerinin sonuçlarına dair bir eleştiri oluşturmayı hedefler. Üçüncü bölümde, bu imgelerin çağdaş sanatta nasıl işlendiği ve çevresel farkındalığı artırmada nasıl bir rol oynadığı detaylandırılacaktır. Negatif imgeler, insan müdahalesinin doğal çevre üzerindeki kalıcı izlerini somutlaştıran görsel ve sembolik unsurlardır. Bu imgeler, çevre kirliliği, ormansızlaşma, biyolojik çeşitlilik kaybı ve ekolojik dengenin bozulması gibi sorunları görünür kılarak çevresel krizlere dair farkındalık yaratır. Özellikle tarım alanlarında kullanılan pestisitler ve kimyasallar, toprağın verimliliğini azaltmakla kalmayıp yer altı sularına sızarak çevreye ciddi zararlar vermektedir. Bu tahribat, doğanın görsel düzenini bozarak hem estetik hem de işlevsel kayıplara yol açar (Çetinkaya & Asan, 2023). Sanayi devriminin ardından hızla artan karbon salınımı, atmosferin yapısını değiştirerek küresel ısınma ve iklim değişikliğini tetiklemiştir. Buzulların erimesi ve okyanus seviyelerinin yükselmesi, insan faaliyetlerinin çevresel sonuçlarını açık bir şekilde ortaya koymaktadır. Bu süreçler, yalnızca doğanın fiziksel yapısını değiştirmekle kalmaz, aynı zamanda insan yaşamını ve sosyal düzeni tehdit eden sonuçlar doğurur. Örneğin, yükselen deniz seviyeleri nedeniyle kıyı bölgelerinin su altında kalması, milyonlarca insanı yerinden edebilecek büyük bir tehdit oluşturur (Polat, 2023).

Negatif imgelerin en dikkat çekici örneklerinden biri, terk edilmiş sanayi bölgeleri ve atık depolama sahalarıdır. Bu tür alanlar, insanın doğa üzerindeki kontrolsüz müdahalelerinin estetik ve ekolojik sonuçlarını somutlaştırır. Özellikle Kanal İstanbul gibi projeler, doğal ekosistemlerin bozulmasına ve çevresel dengeyi tehdit eden yeni tahribatların oluşmasına neden olmaktadır. Bu tür projeler, sadece çevresel bir problem yaratmakla kalmayıp, aynı zamanda bu sorunları toplumsal düzeyde derinleştirmektedir (Polat, 2023).

Sanatta, bu imgeler çevresel eleştirinin bir aracı olarak kullanılır. Çevresel tahribatın etkilerini görselleştiren sanat eserleri, izleyiciye doğa ve insan arasındaki dengesizlikleri eleştirel bir şekilde sunar. Bu imgeler, hem çevresel hem de etik bir farkındalık yaratma potansiyeline sahiptir. Negatif imgelerin çağdaş sanatta nasıl ele alındığı ve bu imgelerin çevresel sorumluluk bilinci oluşturmadaki rolü daha detaylı bir şekilde tartışılmalıdır.

1.3.3. Görsel imgelerin sanatta eleştirel rolü

Sanatta görsel imgeler, eleştirel bir bakış açısının inşa edilmesinde önemli bir araçtır. Görsel imgeler, toplumsal meselelerin, politik duruşların ve çevresel sorunların geniş kitlelere aktarılmasında benzersiz bir güce sahiptir. Sanatçılar, imgeler yoluyla izleyicinin algısını yönlendirerek, farkındalık yaratır ve tartışmaya açık bir zemin oluşturur. Özellikle çağdaş sanat, eleştirel imgeler aracılığıyla çevresel, sosyal ve politik mesajlar verir. Barbara Kruger ve Jenny Holzer gibi sanatçılar, görsel imgeleri metinlerle birleştirerek güç ilişkilerini, toplumsal cinsiyet rollerini ve tüketim kültürünü sorgular. Bu imgeler, izleyiciyi pasif bir izleyici olmaktan çıkarıp aktif bir katılımcıya dönüştürmeyi hedefler (Kruger, 1985). Görsel imgeler, estetik bir deneyimin ötesinde, ideolojik yapılarla hesaplaşmanın bir aracı olarak da görülür. Örneğin, Banksy'nin sokak sanatındaki imgeleri, savaş karşıtlığı, eşitsizlik ve çevresel bozulma gibi konuları ele alır. Bu imgeler, yalnızca görsel bir cazibe yaratmaz, aynı zamanda toplumun mevcut yapılarının yeniden değerlendirilmesine katkı sağlar. Görsel imgelerin eleştirel rolü, onların bireysel ve toplumsal bağlamlarda anlam yaratma kapasitelerinden kaynaklanır. Bu imgeler, izleyicilere sosyal sorunlar hakkında düşünme ve sorgulama fırsatı tanır (Eren, 2021). Ayrıca, görsel imgeler çevresel farkındalık yaratmada da etkin bir rol oynar. Örneğin, Olafur Eliasson'un "Ice Watch" adlı enstalasyonu, eriyen buz kütlelerini kamusal alanlara taşıyarak iklim değişikliğinin somut bir göstergesini sunmuştur. Bu tür imgeler, çevresel sorunların görselleştirilmesi ve kitlelerin dikkatine sunulması açısından etkili bir araçtır. Eliasson'un eserleri, izleyiciyi doğrudan çevresel krizle yüzleştirerek, bireysel ve toplumsal düzeyde bir eylem çağrısı yaratır (Eliasson, 2014).

İmge oluşturma yetisine imgelem denir. İmgelem özellikle doğa nesnelerini ve doğa olgularını öyküen ancak doğrudan doğruya hiçbir gerçekliği karşılamayan imgeler üretir. Kant imgelemi 'bir nesnenin o anda yokken bile sezgide kendini gösterebilme yetisi' diye tanımlar. Descartes'a göre ise imgelem, tanıma yetisinin kendisine sunulan cisme belli bir uyarlanıştan başka bir şey değildir. Ek olarak Bousset ise imgelemi 'süregeleyen duyum' olarak tanımlar. Bu bağlamda sunucu imgelem, daha önce elde edilmiş bir imgenin düşünülmesini

sağlar. Yaratıcı imgelem ise kişinin yeni ya da bilinmedik imgeler oluşturmalarını sağlar ve elbette bilimlerin, sanatların, felsefenin etkin verimine kaynak olur” (Timuçin, 2000, s.190).



Görsel 11. I Remember When All This Was Trees, 2010 / Hatırlıyorum, Buralar Hep Ağaçtı, 2010, Banksy

Sokak sanatıyla bilinen anonim İngiliz sanatçı Banksy, eserlerinde toplumsal ve ekolojik sorunları açık bir ifade ile, bazen yazı bazen ise görselleriyle dile getirir. 2010’da hayata geçirdiği “I remember when all this was trees” yani “Buraların ağaçlarla dolu olduğu zamanı hatırlıyorum.” eserinde, Amerika’daki endüstrileşmeyi alaycı bir şekilde eleştirmiştir.

2. İKLİM KRİZİ VE KAVRAMSAL SANAT PRATİKLERİ

2.1. Arazi Sanatı (Land Art) ve İklim Krizi

Arazi sanatı (Land Art), doğa ile insan arasında derin bir ilişki kurmayı hedefleyen bir sanat formu olarak, iklim krizi bağlamında çağdaş sanatın önemli bir kolu haline gelmiştir. Bu sanat akımı, 1960'lı ve 1970'li yıllarda çevresel farkındalık yaratma amacıyla ortaya çıkmış, doğanın estetik ve ekolojik değerlerini vurgulayan eserlerle şekillenmiştir. İklim değişikliği ve çevresel tahribatın artmasıyla birlikte, arazi sanatı, çevresel krize yönelik bir eleştiri ve farkındalık yaratma aracı olarak daha da önem kazanmıştır (Arıkan, 2021). Doğanın malzemelerini ve mekanlarını kullanarak üretilen bu eserler, doğanın kırılganlığını ve insan müdahalesinin yıkıcı etkilerini estetik bir çerçevede ele alır. Arazi sanatı, genellikle geniş doğal alanlarda, toprak, taş, su ve bitkiler gibi malzemelerle inşa edilen geçici ya da kalıcı eserlerden oluşur. Bu eserler, yalnızca doğanın güzelliklerini kutlamakla kalmaz, aynı zamanda insan faaliyetlerinin doğa üzerindeki etkilerini görselleştirir. Örneğin, Robert Smithson'ın Spiral Jetty adlı çalışması, insanın doğaya olan müdahalesini ve bu müdahalenin estetik sonuçlarını ele alan ikonik bir eser olarak değerlendirilmektedir (Smithson, 1970). Smithson'ın eseri, doğal malzemeleri kullanarak doğanın kendisiyle bir diyalog kurarken, aynı zamanda çevresel değişimlerin etkilerini görünür hale getirmiştir.

İklim krizi bağlamında arazi sanatı, genellikle çevresel yıkımı ve bu yıkımın estetik sonuçlarını eleştirir. Sanatçılar, eserleri aracılığıyla, insanın doğayla olan ilişkisinde daha sürdürülebilir bir yaklaşım geliştirmesi gerektiğini vurgular. Agnes Denes'in Tree Mountain – A Living Time Capsule adlı eseri, bu bağlamda önemli bir örnektir. Denes, doğaya zarar vermek yerine, doğayı restore eden bir sanat anlayışı geliştirerek, insanın doğaya katkıda bulunabileceği bir model sunar (Denes, 1996). Bu eser hem çevresel restorasyonun bir örneği hem de iklim kriziyle mücadelede insanın rolüne dair bir metaforudur. Arazi sanatı, iklim krizinin estetik ve eleştirel bir bağlamda ele alınmasında güçlü bir araç olarak öne çıkmaktadır. Bu sanat formu, insanın doğaya verdiği zararı gözler önüne sermekle kalmaz, aynı zamanda izleyicileri çevresel krizlere karşı düşünmeye ve harekete geçmeye teşvik eder. Özellikle çağdaş arazi sanatı uygulamaları, iklim değişikliğinin yarattığı çevresel dengesizlikleri görünür kılarak bu krizle ilgili kolektif bir farkındalık yaratmayı amaçlar. Richard Long'un A Line Made by Walking gibi eserleri, basit bir müdahale yoluyla doğanın düzenine duyulan saygıyı ve bu düzenin kırılganlığını sembolize eder (Long, 1967).



Görsel 12. Sun Tunnels, 1973–1976 / Güneş Tünelleri, 1973–1976, Nancy Holt, Utah Desert, USA / Utah Çölü, ABD

Long'un çalışmaları, insanın doğa üzerindeki etkisini minimuma indiren bir yaklaşımı benimseyerek, doğayla uyumlu bir yaşam biçiminin önemine vurgu yapar. Çağdaş arazi sanatı, aynı zamanda insan müdahalelerinin doğanın ekolojik sistemlerini nasıl bozduğunu doğrudan görselleştirir. Örneğin, Olafur Eliasson'un Ice Watch adlı eseri, eriyen buz kütlelerini kamusal alanlara taşıyarak, küresel ısınmanın etkilerini izleyiciye fiziksel bir gerçeklikle sunar (Eliasson, 2014). Bu tür eserler, iklim krizine yönelik bilimsel verileri estetik bir dile dönüştürerek, çevresel sorunların etkilerini daha geniş bir kitleye ulaştırmayı başarır. Eliasson'un çalışması, bireylerin çevreye olan etkilerini sorgulamalarını ve bu etkileri azaltmak için neler yapabileceklerini düşünmelerini sağlamıştır.

İklim krizinin etkilerini vurgulamak için arazi sanatının kullandığı bir diğer yöntem, doğanın zarar görmüş alanlarını yeniden canlandırma üzerine kuruludur. Agnes Denes'in Tree Mountain – A Living Time Capsule adlı projesinde olduğu gibi, bu eserler yalnızca doğanın bozulmuş alanlarını iyileştirmekle kalmaz, aynı zamanda gelecek nesillere bir çevresel miras bırakma fikrini yansıtır. Denes'in çalışması, sürdürülebilir bir çevresel yaklaşım geliştirmek için sanatın nasıl bir araç olarak kullanılabileceğine dair önemli bir örnek sunar (Denes, 1996). Arazi sanatı, ayrıca iklim krizine karşı bir eylem çağrısı olarak da işlev görür. Sanatçılar, doğanın bozulmasını ele alan imgeler ve enstalasyonlarla, izleyiciyi yalnızca çevresel

farkındalıkla sınırlı kalmayan, aynı zamanda aktif bir değişim yaratmaya teşvik eden bir deneyime davet edmiştir.



Görsel 13. Double Negative, 1969–1970 / Çifte Negatif, 1969–1970, Michael Heizer, Earth and air / Toprak ve Hava, The Museum of Contemporary Art, Los Angeles / Los Angeles Çağdaş Sanat Müzesi

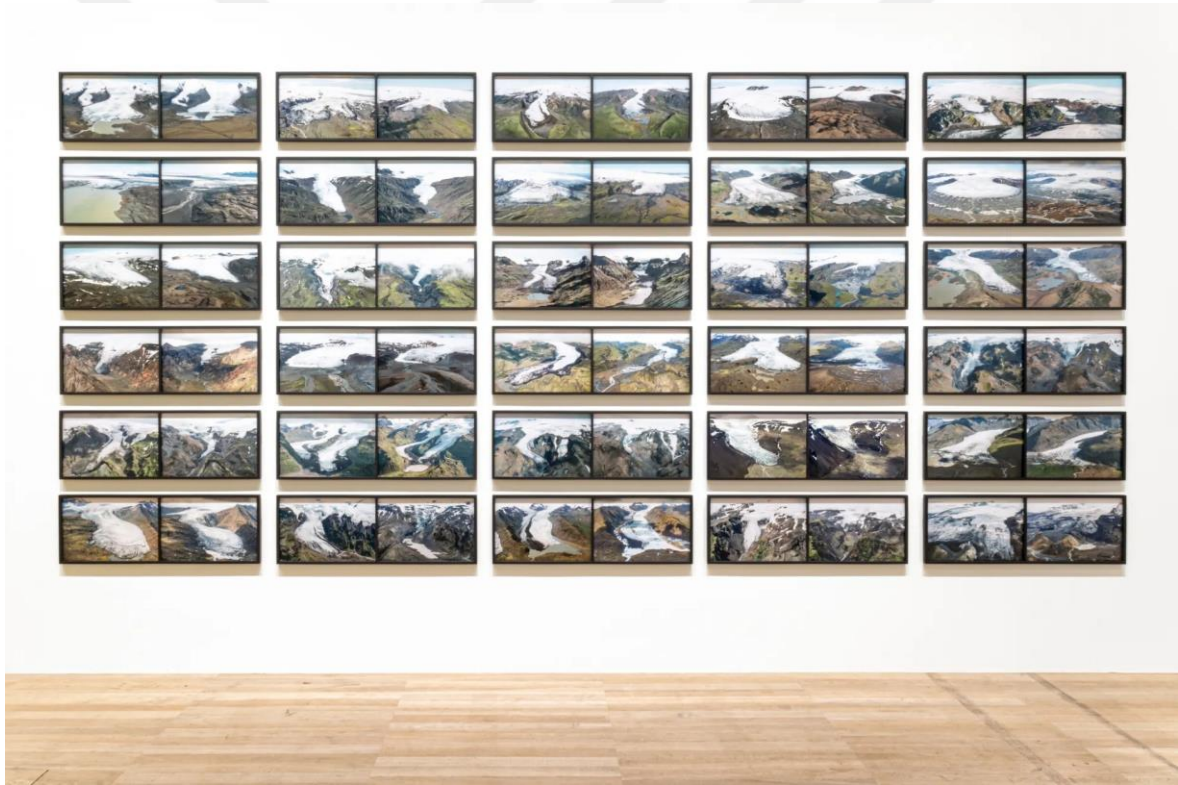
Michael Heizer'in Double Negative adlı eseri, insan müdahalesinin doğa üzerindeki fiziksel izlerini sergileyerek, bu tür etkilerin sonuçlarını eleştirel bir biçimde ortaya koyar (Heizer, 1969). Bu tür eserler, yalnızca bir sanat objesi değil, aynı zamanda birer tartışma platformu olarak değerlendirilebilir.

2.1.1. Doğal Malzemeler ve İklimle İlişkilendirilen Projeler

Doğal malzemelerin sanat projelerinde kullanımı, özellikle çağdaş sanat bağlamında iklim krizi ve çevresel farkındalık konularını ele almak için güçlü bir araç olarak karşımıza çıkmaktadır. Doğanın kendi unsurlarını kullanarak oluşturulan sanat eserleri, doğa ile insan arasındaki kırılgan ilişkiyi vurgulamak ve çevresel sürdürülebilirlik mesajları vermek için estetik bir platform sunar. Bu tür projeler, çevresel tahribatın ve iklim krizinin görselleştirilmesinde etkili bir yöntem olarak öne çıkar. Örneğin, Andy Goldsworthy'nin doğanın geçici unsurlarıyla yarattığı eserler, doğal döngülerin güzelliğini ve aynı zamanda bu döngülerin insan müdahalesiyle nasıl zarar gördüğünü estetik bir çerçevede yansıtır (Goldsworthy, 2020). Ekolojik sanat projeleri genellikle taş, toprak, su ve bitki gibi doğal malzemelerin bir araya getirilmesiyle oluşturulur. Bu tür malzemeler, sanatsal bir ifade biçimi

olarak kullanıldığında, izleyiciyi doğanın kırılganlığı ve iklim değişikliği gibi konular hakkında düşünmeye teşvik eder. Örneğin, Olafur Eliasson'un Ice Watch adlı projesinde eriyen buz blokları bir sanat eseri olarak sunulmuş ve izleyicilere küresel ısınmanın fiziksel etkilerini doğrudan deneyimleme fırsatı sunulmuştur (Eliasson, 2015). Bu eser, doğal malzemelerin kullanımıyla hem estetik hem de farkındalık yaratıcı bir yaklaşım sunarak, çevresel krizlerin birey üzerindeki etkisini artırmayı amaçlar. Arazi sanatı bağlamında, doğal malzemeler yalnızca estetik bir araç değil, aynı zamanda çevresel bir metafor olarak da işlev görür. Michael Heizer'in Double Negative adlı eseri, insan müdahalesinin doğa üzerindeki fiziksel etkilerini gözler önüne seren önemli bir çalışmadır. Bu eser, toprak ve kaya kullanılarak oluşturulan büyük bir yarık ile, doğal çevrenin insan eliyle nasıl değiştirildiğini ve bu değişikliklerin sonuçlarını eleştirel bir şekilde yansıtır (Heizer, 1970). Bu tür projeler, yalnızca birer sanat eseri olarak değil, aynı zamanda çevresel ve toplumsal sorumluluk mesajları taşıyan araçlar olarak değerlendirilmektedir. Doğal malzemelerin kullanıldığı sanat projeleri, aynı zamanda yerel kültürler ve topluluklarla bağlantılar kurarak sürdürülebilir bir gelecek için kolektif farkındalık yaratır. Agnes Denes'in Tree Mountain – A Living Time Capsule projesi, bir yeniden ormanlaştırma girişimi olarak hem ekolojik hem de sanatsal bir çalışma niteliği taşır. Bu projede, farklı coğrafyalardan gelen insanlar bir araya gelerek binlerce ağacı birlikte dikmiş, bu süreçle hem doğaya olan katkılarını hem de insan-doğa ilişkisindeki yeni bir iş birliği modelini göstermiştir (Denes, 1996). Doğal malzemelerle yapılan projeler, sanatın ekolojik bir perspektifle yorumlanmasını sağlayarak doğa ile uyumlu bir yaşam biçimini teşvik etmektedir. Özellikle arazi sanatı kapsamında doğal malzemeler, çevresel farkındalık yaratmak ve iklim krizinin etkilerini görünür kılmak amacıyla seçilmektedir. Toprak, taş, su ve bitkiler gibi malzemeler, bu tür projelerde hem estetik hem de sembolik bir değer taşır. Sanatçılar, bu malzemeleri kullanarak doğal çevrenin güzelliklerini kutlamakla kalmaz, aynı zamanda insan müdahalesinin doğaya verdiği zararları eleştirel bir şekilde gözler önüne serer (Çevik & Bingöl, 2020). Örneğin, Andy Goldsworthy'nin geçici sanat eserleri, doğal malzemelerin döngüsel yapısını ve doğanın sürekli değişim halindeki doğasını yansıtır. Goldsworthy, yapraklar, dallar ve taşlarla oluşturduğu kompozisyonlarla doğanın kendiliğinden düzenini vurgularken, bu düzenin insan müdahaleleriyle nasıl bozulabileceğine dair metaforik bir anlatım sunar. Benzer şekilde, Agnes Denes'in Tree Mountain – A Living Time Capsule adlı projesi, doğanın restorasyonu için bir model sunarken, doğal malzemelerin sürdürülebilirlik bağlamındaki rolünü vurgular (Denes, 1996). Doğal malzemelerle yapılan projelerin bir diğer önemli özelliği, çevresel eğitim ve bilinçlendirme

amacıyla kullanılmasıdır. Bu projeler, özellikle genç nesiller için çevre bilincini artıran etkili araçlar haline gelmiştir. Doğal unsurların estetik formlarda kullanımı, izleyicilere çevresel değişimlerin etkilerini hissettirme ve bu konuda harekete geçme çağrısı yapma kapasitesine sahiptir. Örneğin, Olafur Eliasson'un The Glacier Melt Series adlı çalışması, eriyen buzulların fotoğraflarıyla doğal süreçlerdeki değişimleri görselleştirir ve izleyicilere iklim krizinin sonuçlarını anlamaları için bir fırsat sunar (Eliasson, 2019). Bu tür projeler, yalnızca çevresel farkındalık yaratmakla kalmaz, aynı zamanda doğal malzemelerin yaratıcı kullanımıyla sanatın doğayla ilişkisini yeniden tanımlar. Doğal malzemeler, hem sanatsal bir araç hem de çevresel bir mesajın taşıyıcısı olarak işlev görür. İklim krizine yönelik projelerde bu malzemelerin kullanımı, insanın doğa üzerindeki etkilerini eleştiren ve daha sürdürülebilir bir yaşam biçimini teşvik eden sanatsal pratiklerin önemli bir parçasıdır.



Görsel 14. Melting Glaciers Series, 1999/2019 / Buzul Erimesi Serisi, 1999/2019, Tanjong Pagar Distripark, Singapore Art Museum / Tanjong Pagar Distripark, Singapur Sanat Müzesi, Photo: Joseph Nair, Memphis West Pictures | Singapore Art Museum / Fotoğraf: Joseph Nair, Memphis West Pictures | Singapur Sanat Müzesi

2.1.2. Arazi sanatında estetik ve çevresel eleştiri

Arazi sanatı, doğayla güçlü bir etkileşim kurarak hem estetik bir deneyim hem de çevresel eleştiri sunar. Bu sanat türü, doğaya yapılan müdahalelerin görsel etkilerini

sorgularken, izleyiciyi çevresel sorunlara dair farkındalık geliştirmeye yönlendiren estetik bir platform oluşturur. Sanatçılar, çevresel sanat bağlamında genellikle doğal malzemeler, topografya ve çevresel fenomenlerden yararlanarak eserlerini oluştururlar. Bu eserler, doğanın estetik güzelliği ile insan faaliyetlerinin yarattığı çevresel tahribat arasındaki gerilimi ortaya koyar (Yağmur ve Özer, 2022). Arazi sanatının en önemli yönlerinden biri, eserin yalnızca estetik bir obje olarak görülmesinin ötesine geçerek, insanın doğa ile olan ilişkisine dair derin bir eleştirel yaklaşım sunmasıdır. Örneğin, Christo ve Jeanne-Claude gibi öncü sanatçılar, geniş ölçekli projeleriyle çevresel meseleleri hem görsel hem de kavramsal bir düzeyde ele almışlardır.



Görsel 15. Running Fence, 1976 / Koşan Çit, 1976, Christo and Jeanne-Claude, September 10, 1976 / 10 Eylül 1976

Bu projeler, sadece estetik bir zevk sunmakla kalmaz, aynı zamanda çevresel kalitenin artırılması ve insan-doğa ilişkilerinin yeniden tanımlanması gerektiğine dair güçlü bir mesaj içerir (Keser ve Oskay, 2015). Bunun yanı sıra, arazi sanatının eleştirel yönü, çevresel bozulma ve iklim değişikliği gibi küresel meselelerin farkındalığını artırmak için önemli bir araçtır. Sanatçılar, doğanın dönüşümüne ve insanların bu dönüşümdeki rolüne dair görsel bir anlatım sunarak toplumsal bir diyalog yaratır. Bu eserler, aynı zamanda çevresel sürdürülebilirlik ve doğanın korunmasına yönelik bir çağrı niteliği taşır. Örneğin, Robert Smithson'ın "Spiral Jetty" adlı eseri, doğanın döngüsel yapısını ve insan müdahalesinin bu döngüyü nasıl etkilediğini gözler önüne seren güçlü bir örnek olarak öne çıkar (Akkol, 2018).

Bu eserler, izleyiciyi sadece estetik bir deneyime davet etmekle kalmaz, aynı zamanda doğa ve insan arasındaki ilişkiye dair eleştirel bir bakış açısı sunar. Arazi sanatı,

hem estetik hem de çevresel açıdan derin bir etki yaratarak, doğanın korunması ve sürdürülebilirliğin önemine dair güçlü bir mesaj verir. Arazi sanatı, doğa ile insan arasındaki etkileşimleri görselleştiren güçlü bir araç olarak çevresel eleştiriye estetik bir boyutta sunar. Sanatçılar, çevresel sorunları vurgularken izleyiciyi doğanın korunması ve çevresel sürdürülebilirlik konusunda bilinçlendiren yenilikçi yöntemler kullanırlar. Örneğin, Agnes Denes'in *Tree Mountain – A Living Time Capsule* adlı eseri, arazi sanatı ile çevresel restorasyonu birleştirerek, doğanın ekolojik dengesini yeniden tesis etmeyi amaçlayan önemli bir projedir. Bu eser, yalnızca estetik bir öge değil, aynı zamanda bir çevresel manifesto olarak da işlev görür (Denes, 1996). Arazi sanatı bağlamında en dikkat çekici çalışmalardan biri, Andy Goldsworthy'nin doğal malzemelerle oluşturduğu geçici eserlerdir. Goldsworthy'nin yapraklar, taşlar ve dallarla yaptığı kompozisyonlar, doğanın kırılganlığını ve güzelliğini yansıtırken, çevresel döngülerin sürekliliğine dair güçlü bir metafor sunar. Sanatçının eserleri, insan müdahalesiyle doğanın karşı karşıya kaldığı zorlukları estetik bir dille gözler önüne serer (Goldsworthy, 2019). Bunun yanında, Christo ve Jeanne-Claude çiftinin projeleri, arazi sanatı ve çevresel eleştiri arasındaki ilişkiyi ortaya koyan önemli örneklerdir. Çiftin *Running Fence* ve *The Gates* gibi eserleri, geniş ölçekli mekân düzenlemeleri aracılığıyla doğanın yapısını dönüştürür ve çevresel farkındalık yaratır. Bu eserler, doğal ve yapay unsurlar arasındaki ilişkiyi sorgularken, izleyiciyi çevresel sorunlara dair bir diyalog başlatmaya teşvik eder (Keser ve Oskay, 2015). Arazi sanatında çevresel eleştirinin bir diğer çarpıcı örneği, Robert Smithson'un *Broken Circle and Spiral Hill* adlı çalışmasıdır. Bu eser, doğal bir alanın yeniden şekillendirilmesiyle oluşturulmuş ve çevresel bozulmanın estetik ve fiziksel etkilerini yansıtmıştır. Smithson, bu çalışmasında doğanın döngüsel düzenini ve insan müdahalesinin bu döngü üzerindeki etkilerini incelemiştir (Smithson, 1971). Ayrıca, Olafur Eliasson'un *The Glacier Melt Series* gibi projeleri, iklim değişikliği ve çevresel krizlerin somut etkilerini görselleştirmek için güçlü bir yöntem olarak dikkat çeker. Eliasson, eriyen buzulların fotoğraflarını kullanarak, küresel ısınmanın etkilerini sanat yoluyla geniş bir kitleye ulaştırmayı başarmıştır. Bu eser, iklim krizinin ciddiyetini vurgulamak ve bireylerin çevre üzerindeki etkilerini sorgulamalarını sağlamak için etkili bir araçtır (Eliasson, 2014). Bu eserler, arazi sanatının yalnızca estetik bir deneyimden ibaret olmadığını, aynı zamanda çevresel meseleler üzerine düşünmeye ve tartışmaya teşvik eden bir araç olduğunu göstermektedir. Doğanın korunması ve çevresel dengenin sağlanması için sanatın rolü, bu eserler aracılığıyla daha geniş kitlelere ulaştırılmaktadır.

2.2. Enstalasyon Sanatı ve İklim Krizi

Enstalasyon sanatı, iklim krizi gibi küresel meseleleri ele alırken, izleyiciye doğrudan bir deneyim sunan güçlü bir ifade aracı olarak öne çıkar. Bu sanat biçimi, genellikle izleyiciyi fiziksel bir alana yerleştirerek, çevresel sorunları somutlaştırır ve duygusal bir bağ kurar. Özellikle Olafur Eliasson'un eserleri, iklim değişikliğinin estetik ve eleştirel boyutlarını enstalasyonlar aracılığıyla gözler önüne serer. Örneğin, Ice Watch adlı çalışmasında, eriyen buz kütlelerini şehir merkezlerine taşıyarak küresel ısınmanın etkilerini görselleştirmiştir. Bu eser, iklim krizinin bireysel ve toplumsal sorumluluklarını vurgulayan bir çağrı niteliğindedir (Eliasson, 2014,). Bir diğer dikkat çekici örnek, Rebecca Louise Law'un The Womb adlı çalışmasıdır. Law, doğal çiçeklerden oluşan geniş ölçekli bir enstalasyonla, doğanın döngüselliğini ve bu döngünün insan yaşamına olan etkisini vurgulamıştır. Bu eser, çevresel bozulmanın doğanın estetik ve ekolojik değerlerine nasıl zarar verdiğini gözler önüne sererken, aynı zamanda doğanın yeniden doğma gücünü sembolize eder (Law, 2020).



Görsel 16. The Womb, 2019–2020 / Rahim, 2019–2020, Frederik Meijer Gardens & Sculpture Park, USA / Frederik Meijer Bahçeleri ve Heykel Parkı, ABD

İklim krizine dair eleştirel bir duruş sergileyen enstalasyon sanatçıları, yalnızca çevresel sorunları göstermekle kalmaz, aynı zamanda çözüme dair bir bilinç uyandırır. Agnes

Denes'in Wheatfield – A Confrontation adlı çalışması, kent merkezinde bir tarım alanı oluşturarak, insanın doğa ile ilişkisini yeniden düşünmeye davet etmiştir.



Görsel 17. Wheatfield – A Confrontation, 1982 / Buğday Tarlası – Bir Karşılaşma, 1982, Agnes Denes

Bu eser, tarımın sürdürülebilirlikteki rolünü ve iklim krizine karşı bireysel sorumlulukları vurgulayan etkileyici bir örnektir (Denes, 1982,). Enstalasyon sanatı, izleyiciyi yalnızca görsel bir deneyime davet etmekle kalmaz, aynı zamanda interaktif bir şekilde düşünmeye teşvik eder. Yaygın olarak kullanılan teknolojik araçlar ve doğal malzemeler, bu sanatı daha kapsayıcı ve etkili bir ifade biçimine dönüştürmüştür. İlerleyen bölümlerde, bu sanat formunun farklı örnekleri ve iklim krizine yönelik etkileri daha ayrıntılı olarak incelenecektir.

2.2.1. Mekân kullanımı ve çevresel bilinç

Mekân kullanımı, enstalasyon sanatının en temel unsurlarından biridir. Sanatçılar, eserlerini yalnızca bir sergileme alanı değil, mesajlarının bir bileşeni olarak değerlendiren mekânları kullanarak çevresel bilinç oluşturmaya hedefler. Mekân, enstalasyon sanatında hem fiziksel hem de kavramsal olarak eserle bütünleşir ve izleyicinin mekânsal algısını etkileyerek mesajın daha derin bir şekilde iletilmesini sağlar. Özellikle çevresel bilinç yaratmayı amaçlayan enstalasyonlar, doğrudan fiziksel mekânla ilişki kurarak, insan ile çevre arasındaki karmaşık bağları sorgulama ve gözler önüne serme görevini üstlenir (Meral & Öztürk, 2023). Bu eserler, izleyiciye bireysel sorumluluğun ve doğaya olan etkinin farkına varmasını sağlayan yoğun bir deneyim sunar. Tomas Saraceno'nun biyomimikriye dayalı

projeleri bu bağlamda önemli bir örnek teşkil eder. Saraceno, örümcek ağlarının yapısal estetiğinden ve çevresel sürdürülebilirlikten ilham alarak mekânsal düzenlemeler yapar ve izleyicilere doğayla etkileşimli bir deneyim sunar. Saraceno'nun eserlerinde, mekânın kendisi sanat eserinin ayrılmaz bir parçası haline gelir ve bu bağlamda doğanın karmaşıklığını ve güzelliğini yeniden keşfetme fırsatı sunar (Webs, 2020). Saraceno'nun çalışmaları aynı zamanda, insan faaliyetlerinin doğal yapıların hassas dengesine olan etkisini eleştirir ve mekânı bir iletişim aracı olarak kullanır. Ayrıca, çevresel sorunlara odaklanan enstalasyon sanatında mekânın, yalnızca fiziksel bir alan değil, aynı zamanda bir anlam taşıyıcı olduğu görülür.



Görsel 18. Gravitational Waves, 1973 / Gravitasyonel Dalgalar, 1973, Tomás Saraceno, Kattevennen and the Cosmodrome, Belgium / Kattevennen ve Kozmodrom, Belçika

Örneğin, Olafur Eliasson'un "**Ice Watch**" adlı enstalasyonu, eriyen buz parçalarını kamusal bir mekâna taşıyarak izleyicilere doğrudan bir çevre mesajı iletmiştir. Eliasson, doğal malzemeler kullanarak çevresel bozulmayı görselleştirmiş ve mekânın izleyicilerle etkileşim kurmasını sağlamıştır (Eliasson, 2015). Bu eser, mekânın izleyicilerle mesaj arasında bir köprü görevi gördüğünü ve çevresel farkındalığı artırdığını göstermektedir. Bir diğer örnek ise Christo ve Jeanne-Claude'un geniş çaplı mekânsal düzenlemelerle çevre ve mekân ilişkisini sorgulayan eserleridir. "Running Fence" projesi, mekânın fiziksel ve estetik boyutunu yeniden tanımlayarak, izleyiciyi eserle fiziksel bir ilişkiye davet etmiş ve çevreye olan bakış açısını dönüştürmüştür (Jeanne-Claude & Christo, 2005). Bu tür eserler, yalnızca görsel bir deneyim sunmakla kalmaz, aynı zamanda izleyicinin çevreye dair duyarlılığını

artırmayı hedefler. Mekânın çevresel bilinç oluşturmada bu denli güçlü bir araç olarak kullanılması, sanatçıların çevresel kaygıları estetik bir bağlamda ele almasına olanak tanır. Özellikle kavramsal sanat bağlamında mekân, çevresel sorunların görselleştirilmesinde ve eleştirel bir farkındalık yaratılmasında aktif bir rol oynar. Bu bağlamda, çevresel bilincin mekânsal bir deneyimle güçlendirilmesi, izleyicilere sürdürülebilirlik ve doğa ile uyum içinde yaşama gerekliliğini hatırlatan etkili bir yöntemdir.

2.2.2. Doğa-insan ilişkisi üzerine kavramsal yaklaşımlar

Doğa ve insan arasındaki ilişki, sanatın her döneminde temel bir konu olmuştur. Kavramsal sanat ve özellikle enstalasyon sanatı, bu ilişkiyi ele alarak, insanın doğaya müdahalesini eleştiren, anlamlandıran ve yeniden tanımlayan eserlerle doludur. Enstalasyon sanatı, izleyiciyi fiziksel bir deneyimin içine çekerek, doğa-insan ilişkisine dair daha derin bir farkındalık ve empati yaratmayı amaçlar (Sağlamtimur, 2010). Doğanın estetik ve işlevsel değerlerini vurgulayan bu sanat biçimi, izleyicinin doğayı yalnızca bir kaynak olarak görmesi yerine, onunla daha bütünsel bir bağ kurmasını teşvik eder. Örneğin, Olafur Eliasson'un *Your Waste of Time* adlı çalışması, eriyen buzulların parçalarını sergileyerek, iklim değişikliğinin somut etkilerini izleyiciye doğrudan aktarır. Bu tür projeler, doğanın hassas dengelerine yapılan müdahalelerin geri dönüşü olmayan sonuçlarını vurgularken, insanın çevresel sorumluluklarını hatırlatır (Eliasson, 2014). Eliasson'un eserlerinde, insanın doğa üzerindeki etkilerini eleştiren kavramsal bir yaklaşım ön plana çıkar ve bu etkiler, estetik bir deneyimle birleştirilir. Doğa-insan ilişkisi, enstalasyon sanatı bağlamında yalnızca çevresel eleştirilerle sınırlı kalmaz, aynı zamanda kültürel ve felsefi yaklaşımları da içerir. Christo ve Jeanne-Claude'un *The Umbrellas* adlı projesi, insanın doğa ile olan uyumsuzluğunu görsel bir metaforla anlatır. Geniş alanlara yerleştirilen devasa şemsiyeler, doğanın büyüklüğüne ve insanların bu büyüklüğe duyduğu saygıya dair bir hatırlatma niteliği taşır (Christo & Jeanne-Claude, 1991). Doğa-insan ilişkisini ele alan bir diğer önemli eser, Agnes Denes'in *Wheatfield – A Confrontation* adlı çalışmasıdır. Denes, Manhattan'ın kalbinde bir buğday tarlası yaratarak, şehirleşme ve tarım arasındaki çatışmayı ortaya koyar. Bu eser, insanın doğayı sömürüsü ve modern hayatın bu sömürü üzerindeki etkisini vurgularken, çevresel bilinç ve sürdürülebilirlik konularını da tartışmaya açar (Denes, 1982).

Kavramsal yaklaşımlar, doğa ve insan arasındaki ilişkiyi sadece bir çatışma olarak değil, aynı zamanda bir diyalog olarak ele alır. Bu bağlamda, enstalasyon sanatı, insanın

doğaya olan etkilerini sorgularken, doğanın estetik ve işlevsel potansiyelini de ön plana çıkarır. Özellikle çağdaş sanatçılar, eserlerinde doğayı yalnızca bir tema olarak değil, aktif bir katılımcı olarak konumlandırır. Örneğin, Terike Haapoja'nın "Closed Circuit" adlı enstalasyonu, insan yapımı sistemlerin doğanın döngüsellliği üzerindeki etkisini ele alarak, doğanın insan yaşamındaki yerine dair kavramsal bir sorgulama yaratır (Haapoja, 2014). Enstalasyon sanatında kullanılan doğaya özgü malzemeler, insanın çevre üzerindeki müdahalelerini görselleştirmenin ötesinde, bu müdahalelerin sonuçlarını anlamlandırmak için de kullanılır. Agnes Denes'in Wheatfield - A Confrontation adlı projesi, şehir merkezinde bir buğday tarlası oluşturarak, kentleşmenin doğa üzerindeki baskısını ve insanın doğaya olan yabancılaşmasını güçlü bir metaforla ortaya koymuştur. Denes'in çalışması, doğayı bir sanat malzemesi olarak kullanırken, doğanın kültürel ve politik anlamlarını yeniden yorumlamaktadır (Denes, 1982). Kavramsal yaklaşımlar, aynı zamanda doğayı bir "şifa kaynağı" olarak ele alır. Sanatçılar, eserlerinde doğanın yeniden canlanma ve yenilenme potansiyelini vurgularken, insan faaliyetlerinin bu süreç üzerindeki olumsuz etkilerini eleştirir. Richard Long'un "A Line Made by Walking" adlı eseri, doğanın sakinleştirici ve düzenleyici gücüne işaret ederken, aynı zamanda insanın doğa ile uyum içinde yaşayabileceğini gösterir. Long'un çalışması, insanın doğa üzerindeki izlerini minimalist ve kavramsal bir dille sunar (Long, 1967). Son olarak, Olafur Eliasson'un Weather Project adlı eseri, doğa-insan ilişkisinin kavramsal boyutunu, izleyiciyle doğrudan bir ilişki kurarak ele alır. Büyük bir mekânda güneşin illüzyonunu yaratan bu enstalasyon, izleyicilere doğa ile etkileşimlerini sorgulatan bir ortam sunar. Eliasson, eserinde yalnızca doğanın estetik bir unsuru değil, aynı zamanda iklim değişikliği ve çevresel sürdürülebilirlik konularında bir farkındalık aracı olarak işlev görür (Eliasson, 2003). Bu kavramsal yaklaşımlar, doğayı bir sanat malzemesi olarak kullanmanın ötesine geçerek, insanın doğa üzerindeki sorumluluklarını ve bu sorumlulukların etik boyutlarını tartışmaya açar. Enstalasyon sanatı, doğa ve insan arasındaki bu karmaşık ilişkiyi, estetik ve eleştirel bir çerçevede yeniden düşünmemizi sağlar. Bu bağlamda, sanatçılar, izleyicilere çevresel farkındalığı artıracak görsel ve kavramsal bir deneyim sunarak, sürdürülebilir bir geleceğe yönelik umut verir.

2.3. Performans Sanatı ve İklim Krizi

Performans sanatı, iklim krizi gibi küresel sorunları ele almak için güçlü bir araç olarak kullanılmaktadır. Bu sanat dalı, izleyiciyi çevresel farkındalıkla doğrudan etkilemek amacıyla, mekân, beden ve zamanın birleşiminden doğan çarpıcı bir deneyim sunar. Performans

sanatçıların, iklim değışikliğı ve çevresel yıkımın etkilerini ifade eden çalışmaları, hem sanatsal hem de aktivist bir rol oynar. Örneğın, Marina Abramović'in projelerinde insan ve doğa ilişkisini vurgulayan, duygu yüklü anlatımları sıkça görölmektedir (Aksoy, 2023). Bu tür performanslar, izleyiciyi yalnızca estetik bir deneyime değıl, aynı zamanda çevresel bir sorgulamaya da yönlendirmektedir. Performans sanatı, iklim krizine dair tartışmaları geniş kitlelere ulaştırmak için farklı medya ve formatlar kullanır. Örneğın, "Extinction Rebellion" gibi çevre hareketleri, performans sanatını protestolarında etkin bir biçimde kullanarak, aciliyet duygusunu artırmayı ve çevresel sorumluluk mesajlarını geniş kitlelere ulaştırmayı başarmıştır (Gürpınar & Demir, 2023). Bu, sanatın hem bir ifade biçimi hem de bir eylem aracı olarak işlev görebileceğini göstermektedir. Performansların spontane doğası ve genellikle kamusal alanlarda gerçekleşmesi, izleyiciler üzerinde kalıcı bir etki bırakabilir ve çevresel konularda farkındalık yaratabilir. Performans sanatı, sadece mesaj iletmekle kalmaz; aynı zamanda katılımcılara iklim değışikliğı hakkında empati geliştirmeleri için fırsatlar sunar. Örneğın, Olafur Eliasson gibi sanatçılar, interaktif projelerinde izleyicileri doğrudan sanat eserinin bir parçası haline getirerek, çevresel farkındalığı artırmayı amaçlamaktadır (Kavukçu et al., 2022). Bu projeler, iklim krizinin etkilerini daha kişisel bir düzeyde hissettirerek, bireysel ve toplumsal değışimi teşvik edebilir.



Görsel 19. Zhang Huan, 12 Square Meters, 1994. 12 Metrekare, 1994, Zhang Huan,

Sanatçı Zhang Huan eserleri ile izleyiciyi şaşırtmaktadır. Kavramsal Sanatın izleyici özgürdür anlayışını benimseyen Çağdaş Sanat sanatçısı Huan eserlerini performansa çevirip ve performanslarında bedenini olabildiğince özgür kullanan bir zihnin kontrol alanını inşa etmektedir. Acıları görüntüler ve zihin kontrolüne alabilmesi izleyici ile bir süreci ele almaktır. Bedenine istediği gibi davranan acı seven bir sanatçıdır. Sanatın görüntü üzerine olan düşüncesi, geçmişten bugüne gelen her şeyi anlamlandırma isteği onun ortaya koyduğu düşünce izleyici dünyasında oldukça yabancı ve etkileyicidir. Performanslarında her duyguyu yaşatan Zhang seyirci ile arasında özgür bir iletişim kuruyor. Sanatçı performanslarında ve enstalasyonlarında kendi bedeni yerleştirerek izleyici ile aktif bir iletişim kullanıyor. Birçok sorunsalı ele alan sanatçı geçmişte yaşadığı deneyimleri belli bir zaman sonra kendi tavrı ve şaşırtıcı eylemleri ile bize sunmuştur.

2.3.1. Bedenin ve hareketin ekolojik mesajı

Performans sanatı, beden ve hareketin çevresel sorunları ele alan sanatsal bir ifade biçimi olarak kullanıldığı etkili bir disiplindir. Beden, burada yalnızca bir estetik araç değil, aynı zamanda doğa ile insan arasındaki ilişkiyi sorgulayan ve eleştiren bir ortam haline gelir. Performans sanatçıları, ekolojik mesajlarını iletmek için genellikle bedenin doğadaki varlığı ve hareketi üzerinde yoğunlaşır. Bu bağlamda, performanslar, doğaya zarar veren insan faaliyetlerine dikkat çekmek, doğanın kırılganlığını ve insan üzerindeki etkilerini göstermek için bir araç işlevi görür (Işık, 2015). Beuys'un çalışmaları, bedenin ekolojik mesajlar için nasıl bir metafor olarak kullanılabileceğinin örneklerinden biridir. Beuys, çevreye dair kaygılarını dile getiren performanslarında, insan bedenini doğanın bir uzantısı olarak ele almıştır. 7000 Oaks adlı projesinde, doğanın insan müdahalesiyle yeniden yapılandırılabilmesini ve sürdürülebilir bir çevrenin ancak doğayla uyumlu bir insan faaliyetleriyle mümkün olabileceğini vurgulamıştır (Küpeli, 2021).



Görsel 20. 7 Joseph Beuys 7000 Oaks, 1982–1987 / 7000 Meşe, 1982–1987, Joseph Beuys, Documenta 7, Kassel, Germany / Documenta 7, Kassel, Almanya

Performans sanatında hareket, ekolojik mesajları doğrudan ve etkili bir şekilde iletmek için önemli bir araçtır. Ana Mendieta, doğayı ve bedeni bütünleştiren performanslarında, insanın doğaya olan bağımlılığını ve çevresel tahribatın etkilerini ele almıştır. Mendieta'nın eserlerinde beden, çevresel dengenin bir sembolü olarak sunulur; bedenin hareketi ise doğanın dinamik yapısına bir gönderme olarak yorumlanır (Koç, 2021). Bedenin ve hareketin ekolojik bağlamda kullanımı, yalnızca estetik bir deneyim sunmakla kalmaz, aynı zamanda bireylerin çevresel farkındalığını artırmayı hedefler. Performans sanatında izleyiciler, sanat eserinin bir parçası haline gelerek, doğrudan bir deneyim yaşar ve bu sayede çevre sorunlarına yönelik farkındalık kazanır. Sanatçılar, izleyicileri çevresel mesajlara dahil etmek için genellikle kamusal alanları tercih eder ve bu alanlarda bedenin ve hareketin etkileyici gücünden yararlanır (Altunöz, 2020).

2.3.2. Doğa ve insan arasındaki gerginliklerin ifadesi

Doğa ve insan arasındaki ilişki, tarih boyunca bir dengenin, çatışmanın ve gerginliğin odağı olmuştur. Performans sanatı, bu karmaşık ilişkiyi ifade etmek için bir araç olarak kullanıldığında, sadece estetik bir anlatım değil, aynı zamanda eleştirel bir diyalog oluşturur.

Bu bağlamda, doğaya yönelik insan müdahalelerinin çevresel etkileri ve bu müdahalelerin doğurduğu etik sorular, performans sanatçıları tarafından sıklıkla ele alınmaktadır. Marina Abramović'in ikonik çalışmaları, insan bedeninin doğa ile olan sınırlarını test ederek izleyiciye, insanın doğa üzerindeki hâkimiyetini ve bunun sonucunda oluşan gerginlikleri sorguladır (Bilir, 2019). Performans sanatı, doğanın kırılganlığına dikkat çekmek ve insan faaliyetlerinin çevresel etkilerini görselleştirmek için güçlü bir platform sunar. Andy Goldsworthy'nin yapıtları, doğal malzemelerle geçici sanat eserleri yaratarak doğanın sürekli değişen yapısını vurgular ve insanın bu değişim üzerindeki etkilerini eleştirir (Büyükköz, 2019). Aynı şekilde, Ana Mendieta'nın performansları, bedeninin doğayla olan ilişkisini, toprağa şekil verme ve beden izleriyle ifade ederek, doğa-insan arasındaki dinamiklerin duygusal ve fiziksel bir yansımalarını sunar (Koç, 2021). Performans sanatı, doğa ve insan arasındaki gerginliği somutlaştıran bir ifade aracı olarak dikkat çekmektedir. Bu sanat formu, genellikle insanın doğaya müdahalesi ve çevresel tahribatın sonuçlarını eleştiren dramatik ve görsel bir anlatım sağlar. Marina Abramović gibi sanatçılar, performanslarında insan bedenini doğanın karşısında veya doğayla iç içe konumlandırarak, bu ilişkinin karmaşıklığını ve kırılganlığını ortaya koymuştur (Ercan, 2019). Bu bağlamda performans, yalnızca bir sanat formu değil, aynı zamanda çevresel bilinç ve duyarlılık yaratma aracı olarak işlev görür. Doğa-insan arasındaki gerginlik, genellikle metaforik ve fiziksel temsillerle ifade edilir. Örneğin, Ana Mendieta'nın toprak ve bedeni birleştiren eserleri, insanın doğaya olan aidiyetini ve aynı zamanda ondan kopuşunu simgeler (Koç, 2021). Bu performanslar, doğanın yalnızca bir kaynak değil, aynı zamanda bir yaşam gücü olduğunu vurgularken, insan faaliyetlerinin doğa üzerindeki yıkıcı etkilerini de açıkça ortaya koyar. Performans sanatının, doğa ve insan arasındaki çatışmayı ifade etmek için kullanılan bir başka yönü de ritüelistik unsurlar ve hareketlerle gerginliği somutlaştırmasıdır. Nick Cave'in heykel ve kostüm performansları, rengarenk ve çarpıcı görsellerle doğa-insan ilişkisindeki dinamikleri ele alır (Aydın, 2019). Cave'in çalışmaları, hem kültürel hem de ekolojik meseleleri bir arada işleyerek bu ilişkiye dair derin bir anlam sunar. Performans sanatında doğa ve insan arasındaki gerginlik, yalnızca sanatsal bir mesele olarak ele alınmaz; aynı zamanda sosyal, politik ve etik boyutlarıyla da derinlemesine incelenir. Örneğin, Andy Goldsworthy'nin çevre sanatı, doğal malzemelerin kullanımını içeren performanslarıyla, doğa-insan ilişkisindeki hassas dengeyi vurgular (Büyükköz, 2019). Bu tür eserler, insanın doğaya verdiği zararların yalnızca fiziksel değil, aynı zamanda manevi sonuçlarını da sorgular. Sanatçılar genellikle bu tür performanslar aracılığıyla izleyicileri yalnızca birer gözlemci değil, aynı zamanda doğanın aktif bir parçası haline getirmeyi amaçlar.

Nick Cave gibi çağdaş sanatçılar, rengarenk ve çarpıcı kostümlerle gerçekleştirdikleri performanslarla, doğa-insan ilişkisini hem estetik hem de toplumsal bir boyutta ele alır, izleyicide güçlü bir farkındalık yaratır (Aydın, 2020). Performans sanatının bu kapsayıcı yapısı, izleyiciyi doğrudan sürece dahil ederek, çevresel krizlere yönelik bir empati geliştirme potansiyeline sahiptir.

2.4. Video Sanatı ve İklim Krizi

Video sanatı, iklim krizine yönelik farkındalık yaratma ve eleştirel düşüncüyü teşvik etme açısından çağdaş sanatın güçlü bir aracıdır. Teknolojinin sunduğu imkanlarla doğrudan görsel ve işitsel bir deneyim sunan video sanatı, izleyicileri çevresel değişimlerin somut etkileriyle yüzleşmeye davet eder. Bu sanat dalı, küresel ısınma, biyolojik çeşitlilik kaybı, ormansızlaşma ve deniz seviyesindeki yükselmeler gibi konuları etkileyici bir biçimde yansıtmak için kullanılır. Örneğin, Olafur Eliasson'un video projeleri, iklim değişikliğinin yıkıcı etkilerini görselleştirerek izleyicilere çevresel krizlerin aciliyetini hissettirir. Eliasson'un *The Glacier Melt Series* adlı çalışması, eriyen buzulların video görüntüleri aracılığıyla küresel ısınmanın somut sonuçlarını sergiler (Eliasson, 2020). Video sanatı, bu tür çalışmalarda yalnızca estetik bir deneyim sunmakla kalmaz, aynı zamanda çevresel sorunların etkilerini ve nedenlerini derinlemesine analiz eden bir araç haline gelir. Ursula Biemann'ın çalışmaları da video sanatının iklim kriziyle olan bağına açıkça göstermektedir. Biemann, belgesel tarzında çektiği videolarında doğa ve insan arasındaki karmaşık ilişkiyi ele alır. *Forest Law* adlı çalışması, Amazon yağmur ormanlarındaki çevresel tahribatı belgeliyor ve yerel halkların sürdürülebilirlik mücadelesini anlatıyor (Biemann, 2015). Video sanatı, bu bağlamda aktivizm ve sanatın kesişiminde yer alan güçlü bir iletişim aracı olarak değerlendirilir. Video sanatı, izleyiciye çevresel krizlerin etkilerini doğrudan hissettirebilmek için etkileşimli ve sürükleyici bir deneyim sunar. Bu eserler, insan faaliyetlerinin doğal çevre üzerindeki yıkıcı etkilerini görselleştirerek, izleyicileri çözüm odaklı düşünmeye teşvik eder. *Ice Watch* adlı video çalışması, çevresel tahribatın sonuçlarını somutlaştıran başka bir etkili örnektir (Eliasson, 2020).

2.4.1. Hareketli imgeler ve çevre mesajları

Hareketli imgeler, çevresel sorunları ve iklim krizini ifade etmekte eşsiz bir araç olarak, video sanatında oldukça etkili bir şekilde kullanılmaktadır. Bu imgeler, hem izleyicilerin duyuşsal deneyimini güçlendiren hem de bilgilendirme, farkındalık yaratma ve

eleştiri amaçlarına hizmet eden dinamik yapılarıyla dikkat çeker. Video sanatı, hareketli imgelerle çevre mesajlarını iletmek için dijital teknolojinin olanaklarını kullanır ve genellikle doğrudan görsel hikaye anlatımına odaklanır. Örneğin, Nam June Paik'in video sanatı çalışmaları, teknolojinin ekoloji üzerindeki etkilerini sorgulayan erken dönem çalışmaları arasında yer alırken, Bill Viola'nın doğa ve insan arasındaki karmaşık ilişkilere vurgu yapan video yerleştirmeleri, bu sanat formunun geniş kapsamlı potansiyelini göstermektedir (Altunay & Güntürk, 2022). Çevresel mesajların iletiminde hareketli imgelerin gücü, özellikle sanatçıların dijital animasyon ve video montaj tekniklerini kullanmasıyla daha da artar. Bu tür teknikler, izleyicilerin hem estetik hem de etik bir bakış açısıyla iklim değişikliği gibi karmaşık konuları kavramalarına olanak tanır. Örneğin, çevresel tahribatı ele alan video projeleri, buzulların erimesi ya da orman yangınları gibi gerçek görüntüleri manipüle ederek, bu doğal felaketlerin etkilerini dramatik bir şekilde vurgular (Erdoğan, 2014). Sanatçıların bu imgeleri kullanması, genellikle bilinçlendirme ve harekete geçirme amacı taşır. İzleyiciler, iklim değişikliğinin etkilerini hissettikleri bir ortamda, çevresel sorunların ciddiyetini anlamak ve eyleme geçmek için ilham alabilirler. Hareketli imgeler, sanatın sınırlarını aşarak çevresel aktivizmle de bütünleşir. Örneğin, Björk'ün video projeleri gibi multidisipliner çalışmalarda, çevresel mesajlar ses ve hareketli görsellerle birleşerek küresel bir farkındalık yaratmayı hedefler (Keşikçe, 2023). Bu bağlamda, hareketli imgeler sadece bir sanat aracı değil, aynı zamanda çevresel mesajların global bir izleyici kitlesine ulaştırılmasında etkin bir iletişim yolu sunar. Bu tür projeler, hem sanatçılar hem de izleyiciler için iklim krizine dair daha derin bir anlayış geliştirme ve bireysel sorumluluk bilincini artırma potansiyeline sahiptir.

2.4.2. Kitlelere Ulaşmada Teknolojinin Rolü

Teknolojinin sanat dünyasında devrim niteliğindeki etkilerinden biri, sanatın daha geniş kitlelere ulaşabilme kapasitesinin artmasıdır. Video sanatı, bu dönemde büyük bir dönüm noktası oluşturmuş ve dijital teknolojilerle birleşerek sanatçılara, eserlerini sınırsız sayıda izleyiciye sunma fırsatı tanımıştır. İnternetin ve dijital medya araçlarının yaygınlaşmasıyla, video sanatçıları, sosyal medya platformları, çevrimiçi sergiler ve video paylaşım siteleri aracılığıyla eserlerini global ölçekte sergileyebilme imkânı bulmuşlardır (Kuşay, 2017; Sine & Sarı, 2018). Dijital platformlar, sanatçıların çevresel temalar gibi önemli sosyal ve ekolojik meselelere dair tartışmalar başlatmalarını sağlar. Video sanatı, hareketli imgeler ve etkileşimli projeler aracılığıyla karmaşık iklim sorunlarını görsel bir dille anlatmanın ötesine geçerek, izleyiciyi daha derinlemesine bir düşünsel ve duygusal bağlantıya

davet eder. Ayrıca, teknoloji sayesinde sanatçılar, eserlerini hızla geniş bir kitleye ulaştırabilir, bu kitlelerin farklı kültürlerden ve coğrafyalardan gelmesiyle, iklim krizi gibi küresel sorunlara dair toplumsal bir bilinç uyandırma imkânı bulurlar (Çetinkaya, 2019). Dijital medya araçlarının video sanatına entegrasyonu, aynı zamanda izleyici etkileşimini de dönüştürmüştür. Bugün, video sanatı yalnızca pasif bir izleme deneyimi sunmakla kalmaz; izleyiciye eserle aktif bir etkileşime girme fırsatı da verir. Örneğin, artırılmış gerçeklik (AR) ve sanal gerçeklik (VR) gibi teknolojiler, video sanatına katılımcı bir boyut ekler, bu da çevresel mesajları iletmenin çok daha güçlü bir yolu olarak sanatçılara yardımcı olur. Bu tür teknolojiler, izleyiciyi doğrudan eserin içine sokarak, çevresel sorunların fiziksel ve psikolojik etkilerini deneyimlemelerini sağlar (Karsu, 2022). Teknolojinin sanat ve iletişim alanındaki ilerlemeleri, video sanatının çevresel ve sosyal mesajları geniş kitlelere ulaştırma kapasitesini büyük ölçüde artırmıştır. Video sanatçıları, dijital platformların ve teknolojilerin sunduğu olanakları kullanarak, çevresel krizlerin karmaşıklığını ve önemini daha geniş bir izleyici kitlesine ulaştırmayı başarmaktadır. Özellikle sosyal medya platformları ve video paylaşım siteleri, sanatçılar için eserlerini erişilebilir ve paylaşılabılır hale getirerek, sanatın demokratikleşmesine olanak sağlamıştır (Aydın & Nalbant, 2023). Bu platformlar, izleyicilerin yalnızca eserleri izlemekle kalmayıp, aynı zamanda onlarla etkileşime geçmelerine de imkân tanır. Teknolojinin sunduğu yeniliklerden biri, video sanatının küresel ölçekte izlenebilirliğini artırmasıdır. Video sanatçıları, sanal gerçeklik (VR) ve artırılmış gerçeklik (AR) gibi teknolojiler sayesinde eserlerini fiziksel sınırların ötesine taşıyarak, dünyanın her yerinden izleyicilere ulaşmayı başarmaktadır. Bu durum, iklim krizi gibi küresel bir sorunun, farklı coğrafyalardan gelen izleyiciler tarafından daha iyi anlaşılmasına ve bireysel farkındalık yaratılmasına yardımcı olur. Örneğin, çevrimiçi sergiler ve interaktif video projeleri, kullanıcıların eserle birebir etkileşim kurmasına olanak tanır ve böylece izleyiciler eserlerin içine girerek çevresel sorunları deneyimleyebilir (Ergen, 2013). Teknolojinin video sanatı üzerindeki etkisi yalnızca ulaşılabilirliği artırmakla sınırlı kalmamıştır; aynı zamanda eserlerin içeriğini zenginleştirmiştir. Gelişmiş video düzenleme yazılımları, üç boyutlu modelleme ve görsel efektler, sanatçılara çevresel mesajlarını daha güçlü ve etkileyici bir şekilde iletme fırsatı sunar. Örneğin, çevresel bozulmayı temsil etmek için yıkım ve erozyon gibi animasyonlu görsellerin kullanılması, izleyicilerin doğa üzerinde insan etkilerini daha derinlemesine anlamalarını sağlar (Türkmenoğlu, 2014). Bu tür teknolojik uygulamalar, izleyicinin yalnızca pasif bir izleyici olmaktan çıkıp, sanat eserinin mesajını aktif bir şekilde deneyimlemesini sağlar.

3. UYGULAMA: İKLİM KRİZİ TEMALİ BİR SANAT PROJESİ

3.1. Projenin Kavramsal Temeli

"Uyku" performansı, insanlığın iklim krizine karşı duyarsızlığını ve çevresel sorunların aciliyetine rağmen hareketsizliğini eleştirel bir çerçevede ele alır. Performansın temelinde, plastik ve diğer atık materyallerin oluşturduğu çevresel yıkımın karşısında insanın "uykuda" kalması metaforu bulunmaktadır. Bu metafor, yalnızca fiziksel bir pasifliği değil, aynı zamanda zihinsel bir kayıtsızlığı temsil eder. Performans sırasında, çevresel krizin sembolü haline gelmiş olan atık yığınları arasında bir insan figürü, dört sembolik geometrik form (kare, daire, üçgen, çarpı) ile çevrelenmiş şekilde yatmaktadır. Bu imgeler, modern yaşamın tüketim alışkanlıklarının karmaşıklığını ve birbirine bağıllığını ifade eder. Performansın kavramsal temelinde, pozitif ve negatif imgelerin bir araya gelerek izleyiciyi eleştirel bir sorgulama sürecine dahil etme fikri yer alır. Pozitif imgeler, doğanın estetik düzenini ve potansiyel iyileşme kapasitesini ima ederken; negatif imgeler, insan müdahalesinin yol açtığı yıkımı ve kaosu gözler önüne serer. "Uyku", izleyiciye, hem kişisel hem toplumsal sorumlulukları hatırlatan güçlü bir çağrı niteliğindedir. Bu bağlamda, performansın kavramsal temeli, çevresel farkındalık yaratmak ve izleyiciyi harekete geçmeye teşvik etmek üzere kurgulanmıştır.

3.1.1. Pozitif ve negatif imgelerin buluşması

"Uyku" performansı, pozitif ve negatif imgelerin estetik bir dil ile bir araya getirildiği güçlü bir kompozisyon sunar. Pozitif imgeler, doğanın kendiliğinden düzenini ve iyileşme kapasitesini ima eden geometrik formlar üzerinden yansıtılırken, negatif imgeler, performansın ana mekanı olan çöp yığınlarının kaotik yapısıyla temsil edilir. Daire, üçgen, kare ve çarpı gibi geometrik şekiller, modern dünyanın düzen ve sistem arayışını, aynı zamanda insanoğlunun çevreyi kendi normlarına göre yeniden şekillendirme çabasını sembolize eder. Ancak bu düzen arayışına rağmen, atıkların temsil ettiği kaos, bu sistemin altında yatan sürdürülemez tüketim kültürünü açığa çıkarır. Pozitif imgelerin en çarpıcı yönü, geometrik formların temiz hatlarla ve parlak renklerle sunulmasıdır. Bu görsel tercihler, insanın doğaya olan katkı ve onarım potansiyeline dair bir umut mesajı taşır. Buna karşılık, negatif imgeler, çevrenin yıkıma uğramış hali üzerinden, izleyiciyi doğrudan krizin somut gerçekliğiyle yüzleştirir. Plastik ve diğer atık materyallerle dolu bir alan, insanlık tarihindeki en büyük sorunlardan biri olan çevresel bozulmanın fiziksel bir kanıtı olarak

performansa zemin hazırlar. Bu zıtlık, izleyiciyi yalnızca gözlemci olarak bırakmaz, aynı zamanda bireysel ve toplumsal sorumluluklarını sorgulamaya teşvik eder. Bu bağlamda “Uyku”, pozitif ve negatif imgelerin bir aradalığı sayesinde insanın çevreyle olan ilişkisinin karmaşıklığını ortaya koyar. Performans, izleyiciye yalnızca kriz ve umut arasında bir gerilim sunmakla kalmaz, aynı zamanda bu ikiliği bir çözüm arayışına dönüştürmek için bir başlangıç noktası olarak kullanır. Doğanın potansiyel iyileşme gücü ile insanın yol açtığı yıkımın dramatik bir karşıtlık içinde gösterilmesi, izleyicinin çevresel farkındalık sürecine aktif bir şekilde dahil olmasını sağlar.

3.1.2. Sanat aracılığıyla çevresel farkındalık

Performansın sanatın çevresel farkındalık yaratmadaki potansiyelini güçlü bir şekilde ortaya koyan bir örnek olarak değerlendirilebilir. Performansın temel amacı, izleyiciyi hem bilinçsel hem de duygusal düzeyde etkileyerek çevresel sorunlarla yüzleşmeye ve bu sorunların çözümü için harekete geçmeye teşvik etmektir. Kullanılan imgeler, mekan seçimi ve performatif unsurlar, çevresel krizlerin sadece bilimsel ve politik düzlemde değil, aynı zamanda estetik ve etik bir bağlamda da ele alınması gerektiğini vurgular. Sanatın çevresel farkındalık yaratmadaki gücü, izleyiciyle kurduğu duygusal bağda yatmaktadır. “Uyku” performansı, atıklarla dolu bir çöp yığınının tam ortasında gerçekleştirilen etkileyici mekansal tercih ile izleyiciyi fiziksel olarak bir sorunla yüzleştirirken, geometrik formlar ve figüratif yerleştirmeler aracılığıyla bu yüzleşmeye derinlik katar. Performans sırasında çöp yığınlarının yarattığı yoğun görsel ve fiziksel deneyim, izleyicide güçlü bir rahatsızlık hissi uyandırır. Bu rahatsızlık, izleyiciyi sadece tüketim alışkanlıklarını sorgulamaya değil, aynı zamanda doğayla olan ilişkisini yeniden değerlendirmeye sevk eder. Performansta kullanılan geometrik figürlerin keskin hatları ve düzenli formları, insanın doğaya müdahale etme ve düzen sağlama çabasını simgelerken, bu figürlerin çöp yığınları üzerinde yer alması, bu müdahalenin yarattığı tahribatın görsel bir ifadesi olarak öne çıkar. Sanatın eleştirel gücü, izleyiciyi, estetik bir deneyim üzerinden çevresel sorunlara dair bir tartışmaya davet eder. Bu bağlamda “Uyku”, yalnızca birey düzeyinde bir farkındalık yaratmakla kalmaz; aynı zamanda toplumsal düzeyde bir eylem çağrısı niteliği taşır. Sanatın toplumsal dönüşümdeki bu rolü, performansın etkisinin sadece anlık bir deneyimle sınırlı olmadığını, uzun vadede çevresel bilincin geliştirilmesine katkı sağlayabileceğini gösterir. “Uyku”, bu anlamda izleyiciyi pasif bir gözlemci olmaktan çıkararak, çevresel sorunların çözümüne aktif bir katılımcı olarak dahil etmeye çalışır.

Performansın sergilediği imgeler, doğa ile insan arasındaki karmaşık ilişkiyi yeniden düşünmek için bir platform sunar. Bu bağlamda, “Uyku”, sanatın yalnızca bir ifade biçimi olmadığını, aynı zamanda çevresel farkındalık yaratma ve toplumsal eylemi teşvik etme potansiyeline sahip bir araç olduğunu açıkça ortaya koyar.

3.2. Proje Süreci ve Kullanılan Malzemeler

Performansın yaratım süreci, hem kavramsal hem de teknik boyutlarda özenle yapılandırılmış bir dizi aşamadan oluşmaktadır. Performansın gerçekleştirilmesi sırasında kullanılan malzemeler, mekan seçimi ve görsel unsurların uyumu, performansın mesajını en etkili şekilde iletebilmek için bilinçli tercihlerle şekillendirilmiştir. Bu süreç, sanatın estetik bir deneyim sunmasının ötesinde, çevresel bir mesaj iletebilme potansiyelini nasıl en üst düzeye çıkarabileceğini göstermektedir. Performansın temel mekânı olarak seçilen çöp yığını, doğrudan iklim krizi ve tüketim çılgınlığı ile ilgili bir metafor oluşturmak için seçilmiştir. Mekânın fiziksel dokusu, plastik atıklar, metal parçaları ve diğer çöplerin kaotik düzeni, insanın doğa üzerindeki kontrolsüz müdahalesinin bir sembolüdür. Bu fiziksel çevre, izleyiciyi rahatsız edici ve aynı zamanda düşündürücü bir bağlama çekerek, çevresel sorunların somut sonuçlarını hissetmesini sağlar. Mekân seçimi sırasında, çöp yığınının görsel yoğunluğu ve çevresel etkileri ön planda tutulmuş, performansın mesajının daha güçlü bir şekilde iletilmesi hedeflenmiştir.

Performansta kullanılan malzemeler arasında geometrik figürler, siyah kumaşlar ve bireyin fiziksel varlığı öne çıkmaktadır. Geometrik figürler – kare, daire, üçgen ve çarpı – insanın doğa üzerindeki kontrol çabalarını ve modern dünyanın düzenleme takıntısını simgelerken, bu figürlerin çöp yığını üzerinde konumlanması, bu çabaların yarattığı tahribatı güçlü bir şekilde vurgulamaktadır. Bu figürler, ahşap veya geri dönüştürülmüş malzemelerden yapılmış olup, çevre dostu bir yaklaşımı benimsemek amacıyla dikkatlice seçilmiştir. Siyah kumaş, izole edilmiş bir bireyin doğayla olan kopukluğunu ifade ederken, aynı zamanda insanın tüketim alışkanlıklarının karanlık yüzünü simgeler. Bu kumaş, bireyin çöp yığını üzerinde fiziksel olarak var olduğu alanı tanımlarken, bir tür soyut sınır yaratır ve izleyiciyi bu sınırın dışındaki dünyayı sorgulamaya yönlendirir. Dijital ekipmanlar ve video teknikleri de bu performansın önemli bir parçasını oluşturur. Performans, drone çekimleri ve yüksek çözünürlüklü kameralarla kaydedilerek, hem geniş açılı perspektiflerle hem de detaylara odaklanan yakın çekimlerle belgelendirilmiştir. Bu yaklaşım, izleyicilere mekânın

ve performansın farklı boyutlarını sunmayı mümkün kılmıştır. Drone çekimleri, çöp yığınının genişliği ve bireyin küçüklüğü arasındaki karşıtlığı vurgularken, yakın çekimler bireyin fiziksel varlığı ve malzemelerin dokusunu daha belirgin hale getirir. Görselleştirme sürecinde kullanılan dijital araçlar, performansın fiziksel olarak deneyimlenemediği durumlarda bile izleyicilere güçlü bir duygusal ve düşünsel etki sunmayı amaçlamaktadır. Performans süreci boyunca, sanatçı ve ekip tarafından yapılan dikkatli planlama, mesajın etkili bir şekilde iletilmesini sağlamıştır. Enstalasyon ve performansın entegrasyonu sırasında, mekânın doğal yapısına zarar vermemeye özen gösterilmiş ve kullanılan tüm materyallerin performans sonrasında çevreye zarar vermeyecek şekilde geri dönüştürülmesi sağlanmıştır. Bu yaklaşım, performansın sadece bir mesaj iletmekle kalmayıp, aynı zamanda çevreye duyarlı bir yöntemle gerçekleştirilmesi gerektiğini de göstermektedir. "Uyku" performansının yaratım süreci, sanatın teknik detaylarının kavramsal mesajla birleştiği bir örnek sunmaktadır. Mekânın seçimi, malzemelerin bilinçli kullanımı ve dijital ekipmanların entegrasyonu, performansın çevresel mesajını estetik bir çerçevede sunmasını mümkün kılmıştır.

3.2.1. Doğal malzemelerin seçimi ve kullanımı

Performansta kullanılan doğal malzemeler, sanatın çevresel mesajını güçlendirmek ve doğa ile insan arasındaki bağın derinliğini vurgulamak amacıyla özenle seçilmiştir. Bu malzemelerin seçiminde, hem estetik hem de çevresel sorumluluk ilkeleri göz önünde bulundurulmuştur. Doğal malzemelerin performans sürecine entegre edilmesi, sanatın doğayla olan etkileşimini somutlaştırırken, aynı zamanda çevresel farkındalık yaratmayı hedefleyen bir yaklaşımı temsil etmektedir. Performansın ana sahnesi olarak kullanılan çöp yığınının bulunduğu alan, doğadan koparılmış ve insan müdahalesiyle bozulmuş bir çevreyi temsil ederken, doğal malzemelerin bu sahnede kullanımı, doğanın kendisini yeniden hatırlatması ve sahnede bir kontrast yaratması amacıyla yapılmıştır. Bu bağlamda kullanılan taş, toprak ve organik elementler, performansın kavramsal çerçevesine doğrudan katkıda bulunmuştur. Örneğin, çöp yığını üzerinde kullanılan doğal taşlar, bir zamanlar bu alanın bir parçası olan doğal çevrenin izlerini yeniden ortaya çıkarmış ve insan müdahalesinin yarattığı kopuşu sembolize etmiştir. Taşlar, geometrik düzenlemelerde kullanılarak, modern insanın doğayı kontrol altına alma çabasını eleştirel bir şekilde yansıtırken, aynı zamanda doğal elementlerin estetik bir anlatı unsuru olarak performansa entegre edilmesini sağlamıştır. Toprak, performansın organik bir bağlam oluşturmada merkezi bir rol oynamıştır. Çöp

yığınının alt tabakasında bulunan toprak, performans sırasında hem bir zemin hem de bir anlatı unsuru olarak kullanılmıştır. Toprağın çöp yığınlarıyla fiziksel teması, insan faaliyetlerinin doğa üzerindeki olumsuz etkilerini açık bir şekilde görünür kılmıştır. Bunun yanı sıra, toprağın performansın görsel kompozisyonunda kullanılması, doğanın kendini yenileyebilme kapasitesine dair bir umut mesajı taşımaktadır. Performansın sonunda, kullanılan toprak ve doğal elementler çevreye zarar vermeyecek şekilde alandan uzaklaştırılmış veya doğal alanın bir parçası haline getirilmiştir. Performansta kullanılan bir diğer doğal unsur ise rüzgar olmuştur. Mekanın açık bir alanda yer alması, rüzgarın doğal bir element olarak performansa organik bir şekilde dahil edilmesine olanak sağlamıştır. Rüzgarın etkisiyle geometrik figürler üzerindeki kumaşların dalgalanması, doğanın güçlerinin hala var olduğunu ve insan müdahalesine rağmen doğanın kendi dinamiklerini koruduğunu simgeler. Bu unsurlar, performansa hem fiziksel bir hareketlilik hem de kavramsal bir derinlik kazandırmıştır. Doğal malzemelerin kullanımı sırasında çevresel sürdürülebilirliğe özen gösterilmiş ve performansın gerçekleştirilmesi için kullanılan tüm malzemelerin geri dönüştürülebilir veya doğal döngüye zarar vermeyen özellikte olmasına dikkat edilmiştir. Bu yaklaşım, yalnızca sanatsal bir ifade biçimi oluşturmakla kalmamış, aynı zamanda performansın çevreye duyarlı bir şekilde gerçekleştirilmesini sağlamıştır. Çalışma boyunca, kullanılan tüm malzemelerin kaynağına ve performans sonrası çevreyle olan etkileşimlerine özel bir hassasiyet gösterilmiştir. Doğal malzemelerin "Uyku" performansında bilinçli bir şekilde seçilmesi ve kullanılması, sanatın çevresel sorunları ele alırken nasıl hem eleştirel hem de yapıcı bir rol oynayabileceğini göstermektedir. Bu yaklaşım, doğanın estetik bir malzeme olarak kullanılmasının ötesine geçerek, doğa ile insan arasındaki ilişkiye dair derin bir sorgulamayı da beraberinde getirmektedir

3.2.2. Dijital görselleştirme teknikleri ve video ekipmanları

Performansta kullanılan dijital görselleştirme teknikleri, eserin etkileyciliğini artırmak ve izleyiciyi kavramsal mesajla daha derin bir şekilde ilişkilendirmek amacıyla tasarlanmıştır. Bu bağlamda, dijital teknolojilerin kullanımı, yalnızca performansı belgelemek için değil, aynı zamanda eserin estetik ve kavramsal boyutlarını genişletmek için stratejik bir araç olarak değerlendirilmiştir. Video ekipmanlarının ve görselleştirme tekniklerinin seçimi, performansın çevresel temasını güçlendiren ve izleyici üzerinde kalıcı bir etki bırakan bir deneyim yaratmak amacıyla yapılmıştır.

Performansın dijital boyutu, öncelikli olarak yüksek çözünürlüklü drone kameraları ve hareketli görüntü kayıt cihazlarıyla desteklenmiştir. Drone kullanımı, performansın gerçekleştirilmiş olduğu geniş alanı havadan görüntüleme imkanı sağlamış ve performansın mekansal bağlamını izleyiciye daha net bir şekilde sunmuştur. Drone çekimleri, hem estetik bir derinlik katmış hem de çöp yığınının insan müdahalesiyle şekillenmiş devasa boyutlarını açıkça görünür kılmıştır. Bu görüntüler, yalnızca performansın bir kaydını oluşturmakla kalmamış, aynı zamanda izleyiciyi mekânsal farkındalığa davet eden bir anlatı unsuru olarak işlev görmüştür.

Video ekipmanları ile yakalanan detaylı görüntüler, performansın estetik değerini vurgulamak ve mesajını güçlendirmek için özenle düzenlenmiştir. Yüksek çözünürlüklü kamera sistemleriyle kaydedilen performans, doğal ışığın ve renk tonlarının etkili bir şekilde yakalanmasını sağlamıştır. Özellikle çöp yığınları arasındaki kontrastlar, insan müdahalesinin yarattığı tahribatı daha belirgin bir şekilde gözler önüne sermiştir. Kamera açıları ve hareketli çekim teknikleri, performansın farklı katmanlarını ve estetik unsurlarını ortaya çıkarmak için tasarlanmıştır. Örneğin, performans sırasında kullanılan geometrik figürlerin etrafında dairesel hareketlerle yapılan çekimler, figürlerin mekandaki yerini ve çevresel bağlamını daha güçlü bir şekilde vurgulamıştır.

Video düzenleme sürecinde, performansın kavramsal mesajını desteklemek için dijital görselleştirme tekniklerinden faydalanılmıştır. Görüntülerin düzenlenmesinde yavaşlatma, hızlandırma ve çerçeveleme gibi teknikler, performansın dinamiklerini daha etkileyici bir şekilde aktarmak için kullanılmıştır. Örneğin, geometrik şekillerin rüzgarla hareket ettiği anların yavaşlatılması, doğanın gücünü ve insan yapımı öğelerle olan etkileşimini izleyiciye daha derin bir şekilde hissettirmiştir. Bu teknikler, yalnızca estetik bir görsellik sunmakla kalmamış, aynı zamanda performansın kavramsal boyutunu güçlendiren bir anlatı aracı olmuştur.

Dijital ses teknikleri de performansın bir parçası olarak önemli bir rol oynamıştır. Çöp yığınları arasında kaydedilen çevresel sesler ve rüzgarın yarattığı doğal atmosfer, videoya entegre edilerek izleyiciyi performansın bir parçası haline getirmiştir. Seslerin manipüle edilerek kullanılan minimalist bir fon müziği ile birleştirilmesi, izleyicinin dikkatini performansın merkezine çekmeyi başarmıştır. Bu yaklaşım, performansın yalnızca görsel bir deneyim değil, aynı zamanda işitsel bir deneyim olmasını sağlamış ve izleyici üzerinde çok boyutlu bir etki yaratmıştır.

Performansın dijital görselleştirme sürecinde kullanılan yazılımlar, görüntülerin ve seslerin uyumlu bir şekilde bir araya getirilmesini mümkün kılmıştır. Adobe Premiere Pro ve After Effects gibi gelişmiş video düzenleme yazılımları, görsellerin düzenlenmesinde ve performansın estetik niteliğinin güçlendirilmesinde etkili olmuştur. Bu yazılımlar aracılığıyla, çöp yığınları üzerindeki geometrik figürlerin vurgulanması ve performansın temel mesajının altını çizen görsel efektler eklenmiştir. Özellikle, geometrik şekillerin renk doygunluklarının artırılması ve çevredeki kaotik ortamın ayrıntılarının netleştirilmesi, izleyicinin performansı daha iyi anlamasını sağlamıştır.

Dijital teknolojiler, performansın geniş bir kitleye ulaşmasını sağlamak için de kullanılmıştır. Performansın kaydedilen görüntüleri, çevrimiçi platformlar aracılığıyla paylaşılmış ve izleyicilerin çevresel sorunlara dair farkındalık kazanmalarına katkı sunmuştur. Bu yöntem, performansın yalnızca fiziksel bir mekanda gerçekleşen bir etkinlik olmaktan çıkıp, küresel bir izleyici kitlesine ulaşan bir sanat eseri haline gelmesini mümkün kılmıştır.

3.2.3. Enstalasyon ve performans öğelerinin entegrasyonu

"Uyku" adlı performans, enstalasyon ve performans sanatının birleşimiyle oluşturulan güçlü bir kavramsal projedir. Çalışmada kullanılan geometrik figürlerin çöp yığınları üzerinde yerleştirilmesi ve bu figürlerin çevreyle etkileşime girmesi, enstalasyon sanatının temel prensiplerini yansıtırken, performansın dinamik yapısıyla birleşerek izleyiciye çarpıcı bir deneyim sunmaktadır. Bu iki disiplinin entegrasyonu, çevresel mesajların daha etkili bir şekilde aktarılmasına ve izleyicinin bu mesajlarla derin bir bağ kurmasına olanak sağlamıştır. Enstalasyon, projede görsel ve mekânsal bir temel oluşturmuştur. Dört farklı geometrik figürün – kare, daire, üçgen ve çarpı – atık yığınlarının üzerine yerleştirilmesi, bu figürlerin hem estetik hem de kavramsal anlamlarını güçlendirmiştir. Bu şekillerin seçimi, insanın doğayla ilişkisini ve çevreye müdahalesini simgelerken, aynı zamanda modern tüketim kültürünün düzen ve kaos arasındaki çelişkisini gözler önüne sermektedir. Figürlerin her biri, farklı anlamlar taşımaktadır: kare, yapay düzeni ve insanın doğayı kontrol etme çabasını; daire, doğanın döngüsel düzenini; üçgen, dengenin kırılganlığını; çarpı ise bir uyarı veya sonlanma işaretini temsil etmektedir. Bu figürler, hem fiziksel hem de kavramsal bir yapı oluşturarak izleyiciyi derin bir sorgulamaya davet eder. Enstalasyon unsurlarının çöp yığınları üzerinde stratejik olarak yerleştirilmesi,

hem sanatçının fiziksel emeğini hem de izleyicinin bu unsurlar aracılığıyla mekânla kurduğu ilişkiyi vurgulamaktadır. Çöp yığınları, insan faaliyetlerinin doğa üzerinde yarattığı geri dönülmez etkilerin somut bir temsilidir ve figürlerin bu ortamda konumlandırılması, tüketim alışkanlıklarının yarattığı çevresel yıkımın çarpıcı bir yansımasıdır. Figürlerin parlak renkleri ve belirgin geometrik şekilleri, kaotik bir ortamda bir düzen unsuru gibi görünür, bu da izleyiciyi düzen ve düzensizlik arasındaki ilişkiyi düşünmeye iter. Performans, enstalasyonun mekânsal boyutuna hareket ve insan faktörünü ekleyerek projeyi daha dinamik bir yapıya dönüştürmüştür. Performans sırasında, sanatçının geometrik figürlerin merkezine yatarak hareketsiz kalması, çevresel krize karşı insanın duyarsızlığını ve pasifliğini simgeler. Sanatçının bu hareketsiz duruşu, çevredeki çöp yığınlarının büyüklüğü ve şekillerin keskin kontrastıyla birlikte izleyiciyi rahatsız edici bir yüzleşmeye sürükler. Performans boyunca hiçbir fiziksel eylem gerçekleşmemesi, izleyicinin dikkatini figürlerin mekânsal yerleşimine ve çevresel bağlama odaklamasına olanak tanır. Bu durgunluk, izleyiciyi kendi sorumluluğunu sorgulamaya iterken, aynı zamanda çevresel krizin büyüklüğüne dair güçlü bir metafor sunar. Enstalasyon ve performans unsurlarının bir araya getirilmesi, çalışmanın mesajını çok katmanlı bir yapıya kavuşturmuştur. Enstalasyonun durağan yapısı ve performansın dinamik unsurları arasındaki etkileşim, izleyiciyi birden fazla düzeyde düşünmeye zorlar. Enstalasyon, izleyiciye fiziksel bir gerçeklik sunarken, performans bu gerçekliği kişisel bir düzeyde anlamlandırmalarına olanak tanır. Bu entegrasyon, izleyiciyi yalnızca görsel bir deneyimle değil, aynı zamanda duygusal ve entelektüel bir süreçle de ilişkilendirir. Enstalasyon ve performans öğelerinin birleşimi, aynı zamanda izleyiciyi mekânın bir parçası haline getirmektedir. Performansın gerçekleştiği alan, sadece bir sergileme yeri değil, aynı zamanda izleyicinin birebir deneyimleyebileceği bir çevre olarak tasarlanmıştır. Çöp yığınlarının arasında yürüyen izleyiciler, hem bu kaotik ortamın bir parçası olur hem de geometrik figürlerin düzenini deneyimleyerek kendilerini bu çelişkili yapı içinde sorgular. Bu süreç, izleyiciyi sadece sanat eserini gözlemleyen bir birey olmaktan çıkarak, çevresel meselelerle doğrudan etkileşim kuran bir katılımcıya dönüştürür.

3.3. Proje Çıktılarının Sunumu ve Değerlendirilmesi

3.3.1. Çevresel farkındalık yaratmada başarı durumu

Proje, çevresel farkındalık yaratma hedefine yönelik olarak önemli bir etki yaratmıştır. Çalışmada kullanılan imgeler, malzemeler ve performans unsurları, izleyiciyi sadece çevresel sorunlarla yüzleşmeye değil, aynı zamanda bu sorunların nedenlerini ve sonuçlarını daha derin bir şekilde düşünmeye teşvik etmiştir. Projenin sergilendiği alanın çöp yığınlarıyla dolu bir çevre olması, izleyicilerin bu çevresel yıkımla doğrudan temas kurmasını sağlamış ve sanatın mesajını daha da güçlendirmiştir. İzleyicinin projeyle etkileşimi, çevresel farkındalık yaratmanın ötesine geçerek, bireysel ve toplumsal sorumluluk bilincini tetiklemiştir. Proje sırasında yapılan gözlemler ve izleyici geri bildirimleri, birçok katılımcının projeyi yalnızca bir sanat eseri olarak değil, aynı zamanda bir farkındalık ve eylem çağrısı olarak gördüğünü ortaya koymuştur. Bu durum, sanatın çevresel mesajları iletme ve izleyici üzerinde bir etki yaratma gücünü açıkça göstermektedir. Projede kullanılan geometrik figürler, izleyiciler üzerinde güçlü bir görsel ve kavramsal etki yaratmıştır. Figürlerin her biri, insanın çevreye müdahalesinin farklı bir yönünü temsil ederken, izleyiciyi bu müdahalelerin sonuçlarını düşünmeye yönlendirmiştir. Figürlerin çöp yığınları üzerindeki düzeni, izleyiciler için bir estetik deneyim sunmanın ötesine geçerek, tüketim alışkanlıklarının çevresel bedellerini açıkça gözler önüne sermiştir. Performans unsuru, izleyiciyle sanat eseri arasında duygusal bir bağ kurulmasına olanak sağlamıştır. Performansın hareketsiz yapısı ve sanatçının figürlerin merkezine yerleşimi, izleyiciyi yalnızca bir gözlemci olmaktan çıkararak, çevresel mesajlarla duygusal ve entelektüel bir ilişki kurmaya zorlamıştır. Bu ilişki, izleyicilerin çevreye olan duyarlılıklarını artırmış ve onları bireysel olarak eyleme geçmeye teşvik etmiştir.

3.3.2. İmgesel anlatımın estetik ve eleştirel boyutları

"Uyku" projesi, görsel unsurların güçlü bir şekilde bir araya getirilmesiyle estetik bir etki yaratmayı başarmıştır. Çalışmanın merkezinde yer alan geometrik figürlerin çöp yığınları üzerindeki düzenli yerleşimi, izleyiciye bir görsel tezat sunar. Figürlerin belirgin geometrik şekilleri ve parlak renkleri, izleyicinin dikkatini çevresel kaosa çekerken, bu şekillerin düzeni modern dünyanın kontrol arayışını simgeler. Bu düzenin, çevresel kaosun ortasında var olması, insanın doğaya müdahalesinin yapay bir düzen yaratma çabasıyla birleştiği noktayı temsil eder. Bu imgesel anlatım, sadece estetik bir deneyim sunmakla kalmaz, aynı zamanda çevresel yıkımın ve insan etkisinin derin anlamlarını keşfetmeye olanak tanır. Eserin görsellik yoluyla yarattığı bu estetik deneyim, izleyiciyi çelişkili bir ruh hali içine sokar. Bir yandan geometrik şekillerin düzeni ve rengi bir tür sakinlik ve düzen hissi yaratırken, diğer yandan çevresindeki çöp yığınları bu düzenin arkasındaki gerçekliği

açıkça ortaya koyar. Bu görsel tezat, izleyiciyi tüketim alışkanlıklarını ve çevreye olan etkilerini sorgulamaya yönlendirir. Sanat eserinin bu eleştirel boyutu, yalnızca çevresel sorunlara dikkat çekmekle kalmaz, aynı zamanda izleyiciyi bu sorunların aktif bir katılımcısı olmaya davet eder. Performans sırasında sanatçının hareketsiz duruşu, bu eleştirel anlatımı daha da güçlendirmektedir. Figürlerin merkezine yerleşen insan bedeni, hem bu yapay düzenin bir parçası hem de ona boyun eğmiş bir figür olarak algılanır. Bu görsel metafor, insanın çevresel krizler karşısındaki pasifliği ve duyarsızlığını simgelerken, aynı zamanda bu pasifliğin sürdürülemezliğine işaret eder. Performansın hareketsizliği, izleyiciyi yalnızca bir gözlemci olmaktan çıkararak, çevresel mesajlarla duygusal bir bağ kurmaya zorlar. Bu estetik ve eleştirel boyutlar, "Uyku" performansını sıradan bir sanatsal ifade biçiminden çıkararak, çevresel farkındalık yaratmada güçlü bir araç haline getirmiştir. Görsel unsurların ve performansın birlikte sunduğu bu çok katmanlı anlatım, izleyiciyi yalnızca çevresel sorunları gözlemlemeye değil, aynı zamanda bu sorunlara dair bireysel sorumluluklarını sorgulamaya davet eder.

4. SANATSAL UYGULAMALAR VE PROJE ÇALIŞMALARI



Görsel 21. Fatih Balican, İz, 2022, Performans.

İz" adlı bu eser, insanın doğayla olan ilişkisinde bıraktığı ayak izlerini sembolik bir dille ele almaktadır. 2022 yılında üretilen bu fotoğraf, çorak bir arazi üzerindeki çatlaklar ve bir insan figürünün ayaklarının çevresiyle kompoze edilmiştir. Çatlamış toprak, kuraklık ve çevresel bozulmanın dramatik bir göstergesi olarak ön plana çıkarken, insanın hareket halinde oluşu, doğa üzerinde yarattığı etkilerin sürekliliğini vurgular. Sanatçı, çalışmasıyla, insanın çevresel ve ekolojik denge üzerindeki sorumluluğuna dikkat çekerken, izleyiciyi hem bireysel hem de kolektif bir farkındalık geliştirmeye davet etmektedir. Bu fotoğraf, toprağın yüzeyindeki detaylara odaklanan düşük bir bakış açısıyla çekilerek, izleyicinin doğa ile olan bağını daha yakından hissetmesini sağlar. "İz", doğanın kırılgan yapısını ve insanın bu dengeyi koruma yükümlülüğünü güçlü bir görsel dil kullanarak ifade eden etkileyici bir çalışma olarak tanımlanabilir. Kurağlığın başladığı bir arazide alınan görüntüler insanların yaşamda bıraktığı süreci işaret eder. Toprağın giderek yok oluşunu gözlemler.



Görsel 22. Fatih Balıcan, Mavi, Yeşil 2023, Enstalasyon.

"Mavi, Yeşil" adlı eser, çağdaş sanatın ekolojik duyarlılık ve çevresel sorunlar bağlamında ele aldığı önemli bir örnek olarak dikkat çeker. Eserde kullanılan plastik atıklar, kumaşlar ve ambalaj malzemeleri gibi tüketim kültürünün yan ürünleri, insanın doğa üzerindeki yıkıcı etkisini somut bir şekilde ortaya koymaktadır. Çöplük alanı gibi bir mekânın sanatsal bir bağlamda ele alınması, yalnızca çevresel bir eleştiri sunmakla kalmaz, aynı zamanda estetik ve etik sorulara da yanıt arar. Eser, insanın doğa ile kurduğu ilişkiye dair eleştirel bir bakış geliştirir ve izleyiciyi hem bireysel hem de toplumsal sorumluluklarını sorgulamaya davet eder. Bu bağlamda, kullanılan materyaller, yalnızca görsel bir unsur değil, aynı zamanda güçlü bir mesaj taşıyan semboller olarak değerlendirilebilir.



Görsel 23. Fatih Balican, Mavi, Yeşil 2023, Enstalasyon.

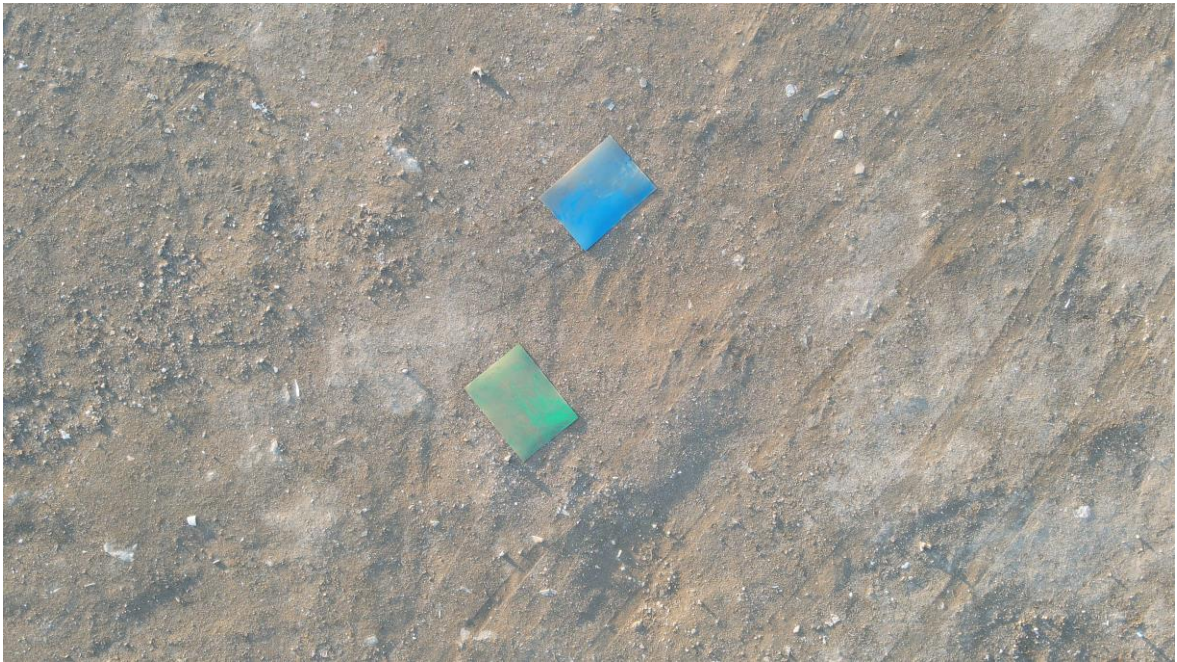


Görsel 24. Fatih Balican, Mavi, Yeşil 2023, Enstalasyon.

Kompozisyonda yer alan iki yeşil ve mavi tuval, eserin odak noktası olarak işlev görür. Akrilik boya kullanılarak oluşturulan bu tuvaler, çevresel sürdürülebilirlik ve yeniden doğuş temasını simgeleyen güçlü bir metaforik öğedir. Yeşil renk, doğayı, hayatı ve umudu temsil ederken, mavi ise gittikçe kitlenen su ve gökyüzünü temsil eder. Bu renklerin insan eliyle üretilmiş bir çöplüğün ortasında yer alması, insanın çevresel tahribatına karşı bir eleştiri olarak yorumlanabilir.

Tuvalerin yerleştirilme biçimi, izleyiciyi görsel olarak yönlendirirken, aynı zamanda çöplerin yarattığı kaosu içinde bir düzen ve denge algısı yaratır. Yeşil paneller, izleyicide hem doğaya dönük bir umut hissi hem de mevcut durumun vahameti karşısında bir huzursuzluk duygusu uyandırır. Bu panellerin sembolik değeri, eser içinde bir tür çatışma yaratır; bir yandan çevresel bozulma karşısında insanın yarattığı krizin büyüklüğünü vurgularken, diğer yandan doğanın kendini yenileme potansiyelini hatırlatır. Mavi tuval ise plastik atıkların toprağa gömülen çöp yığınlarının hiçbir şekilde geri dönüşme uğramadan toprak altında gaz sıkışması sonuçları patlamalardan yer altındaki minerellere ve su kaynaklarına ulaşarak her türlü yaşamı etkileyen tehlikeye karşı kavramsal bir mesajdır. Eserin tematik yapısı, tüketim alışkanlıklarının ve insan faaliyetlerinin ekosistem üzerindeki etkilerine dair keskin bir eleştiri sunar. Çöplük alanı, burada yalnızca bir sahne değil, aynı zamanda bir sembol olarak ele alınır. Tüketim toplumu tarafından yaratılan kirlilik, eser aracılığıyla açıkça görünür hale getirilir. Kullanılan materyallerin günlük yaşamdan alınmış olması, izleyiciye bu sorunların kendi yaşamına ne kadar yakın olduğunu hatırlatır. Plastik atıklar ve kumaşlar gibi malzemeler, uzun süre doğada çözünmeden kalabilen ve çevresel yıkımın en somut örneklerinden biri olan unsurlar olarak dikkat çeker. Bu seçimler, eserle izleyici arasında güçlü bir bağ kurulmasına olanak tanır. İzleyici, kendi tüketim alışkanlıklarının ve atık üretiminin bu tür bir tahribata nasıl katkıda bulunduğunu sorgulamaya yönlendirilir. Eserde kullanılan çöplük alanı, yalnızca bir fiziksel mekân değil, aynı zamanda kavramsal bir tartışma alanı olarak da değerlendirilebilir. Sanatçının bu alanı seçimi, çevresel sorunların yalnızca estetik bir ifade biçimiyle değil, aynı zamanda eleştirel bir perspektifle ele alınabileceğini göstermektedir. Çöplerin yığılmış yapısı ve kaotik düzeni, insan faaliyetlerinin kontrolsüz ve bilinçsiz bir şekilde doğayı nasıl şekillendirdiğine dair güçlü bir görsel ifade sunar. Bu bağlamda, eser, modern toplumun tüketim alışkanlıklarıyla

doğanın bozulması arasındaki ilişkiyi çarpıcı bir şekilde görünür kılar. Çöplüğün ortasındaki yeşil paneller, bu yıkıcı manzaraya karşı bir umut ışığı olarak konumlandırılmış olsa da, aynı zamanda bu umudun ne kadar kırılgan olduğunu da hatırlatır. Eserin izleyicide uyandırdığı duygular, oldukça katmanlı ve karmaşıktır. Bir yandan çöplerin yarattığı kaotik görüntü ve kirlilik, bir tiksinti ve endişe duygusu yaratırken, diğer yandan yeşil panellerin varlığı, doğanın kendini yenileme potansiyelini ve sürdürülebilirlik adına yapılabilecekleri düşündürür. Renklerin, malzemelerin ve mekânın birleşimi, eseri sadece görsel bir ifade aracı olmaktan çıkararak, aynı zamanda felsefi ve etik bir tartışma alanı haline getirir. Sanatçının, eser aracılığıyla izleyiciyi çevresel meseleler üzerinde düşünmeye teşvik ettiği açıktır. "2. Çalışma: Mavi, Yeşil", çağdaş sanatın çevresel duyarlılık yaratma konusundaki rolüne önemli bir katkı sunar. Bu eser, yalnızca bir eleştiri sunmakla kalmaz, aynı zamanda bir farkındalık yaratmayı ve izleyiciyi eyleme geçmeye teşvik etmeyi amaçlar. Sanatçı, modern tüketim alışkanlıklarının yarattığı çevresel tahribatı görünür kılarken, aynı zamanda doğanın kendini yenileyebilme kapasitesine olan inancını da dile getirir. Eser, izleyiciyi yalnızca bir sanat yapıtı olarak değil, aynı zamanda bir düşünce ve eylem çağrısı olarak etkiler. Çöplerin arasında yükselen yeşil paneller, insan ve doğa arasındaki kırılgan dengeyi simgeler ve bu dengeyi korumak adına sorumluluk almanın önemini vurgular. Bu eser, çağdaş sanatın toplumsal ve çevresel sorunlar karşısındaki gücünü ortaya koyan güçlü bir örnek olarak değerlendirilebilir.



Görsel 25. Fatih Balican, Yeşil, Mavi, 2023, Enstalasyon.

"Yeşil, Mavi" adlı eser, minimalist bir yaklaşımla insanın doğayla kurduğu ilişkiyi sorgulayan bir anlatım sunar. Geniş, toprakla kaplı bir alanda konumlanan mavi ve yeşil iki yüzey, sade fakat etkileyici bir kompozisyon oluşturarak izleyiciye düşünsel bir yolculuk sunar. Eser, çevresel duyarlılık ve doğanın insan müdahalesiyle şekillendirilmesini ele alırken, kullanılan sade biçimler ve doğrudan malzeme ilişkisiyle metaforik bir anlatım yaratır. Mavi ve yeşil renkler, doğal dünyanın temel unsurlarını, yani gökyüzü ve doğayı temsil ederken, bu renklerin yapay ve geometrik yüzeylerle somutlaştırılması, insanın doğal olanı yeniden şekillendirme çabasını ve bu çabanın yarattığı çelişkili durumu ifade eder.



Görsel 26. Fatih Balican, Yeşil, Mavi, 2023, Enstalasyon.

Eserde yer alan toprak yüzey, insan müdahalesine açık ve işlenmiş bir doğal alan olarak dikkat çeker. Bu zemin, hem doğal dünyanın temelini temsil eder hem de insanın etkisini görünür kılar. Mavi ve yeşil yüzeylerin bu alana yerleştirilmesi, doğanın insan eliyle yaratılmış parçalarla nasıl tamamlanmaya çalışıldığını ima eder. Kompozisyonda kullanılan iki rengin yerleşimi, izleyicinin gözlerini doğal zeminden bu renkli yüzeylere yönlendirerek doğa ve insan arasındaki ilişkiyi sorgulamasına olanak tanır. Yeşil, doğayı ve ekolojik sürdürülebilirliği çağrıştırırken, mavi yüzey gökyüzü, su veya sonsuzluğu simgeler. Mavi ve Yeşil yaşadığımız gezegen de en çok yok edilen kirlenen renklerdir. Yok edilen ormanlar kirlenen gökyüzü temsil etmişti. Ancak bu iki rengin geometrik ve insan yapımı düzlemlerde temsil edilmesi, doğallık ve yapaylık arasındaki sınırların bulanıklaşmasını vurgular. Eserin tematik olarak ele aldığı noktalar, insanın doğaya olan müdahalesi, tüketim alışkanlıkları ve

çevre bilinci gibi günümüzün temel sorunlarını kapsar. Mavi ve yeşil renklerin bu kadar keskin ve yapay bir şekilde doğanın içinde yer alması, izleyicide hem doğaya duyulan aidiyet hissini hem de insan eliyle yaratılan yapaylığın rahatsız edici etkisini uyandırır. Bu yüzeyler, doğa ile uyum içinde olma fikrini sorgularken aynı zamanda insanın çevre üzerindeki sorumluluğunu da hatırlatır. Eser, aynı zamanda izleyicinin dikkatini insan yapımı olan ile doğal olan arasındaki dengeye çekerek bir farkındalık yaratmayı amaçlar. Toprağın zengin dokusu, mavi ve yeşilin düz ve pürüzsüz yüzeyleriyle tezat oluşturarak insanın doğayla olan uyumsuzluğunu somut bir şekilde ifade eder. Sanatsal teknikler açısından, kompozisyonun yalınlığı ve kullanılan yüzeylerin geometrik formu, minimalizmden etkiler taşır. Bu minimalist yaklaşım, izleyicinin dikkatini gereksiz detaylardan arındırarak renk, biçim ve zemin ilişkisine yoğunlaştırır. Yeşil ve mavi yüzeylerin, çevresel bağlamda sembolik bir anlam taşıdığı açıktır. Bu renkler, doğayı çağırırsa da yüzeylerin düz ve insansı formları, doğal olmayan bir müdahaleyi temsil eder. Zeminle kontrast oluşturan bu yüzeyler, sadece birer estetik öge değil, aynı zamanda doğanın insan eliyle ne ölçüde yeniden şekillendirildiğini sorgulayan birer metafor olarak işlev görür. Eser, izleyicide hem görsel hem de düşünsel bir etki yaratmayı başarır. Toprak yüzeyin genişliği ve sade renk kullanımı, izleyiciye bir sessizlik hissi verirken, bu sessizlik aynı zamanda insanın doğaya olan etkisinin altında yatan dramatik gerçekleri ortaya çıkarır. Yeşil ve mavi yüzeylerin bu sessizlik içinde varlık göstermesi, izleyiciyi çevresel sorumluluklar ve doğaya dair bilinç eksikliği üzerine düşünmeye yönlendirir. Bu eserin, çağdaş sanatın çevresel sorunlara yaklaşımını yeniden yorumlayan bir örnek olduğu ve izleyiciyle doğrudan bir bağ kurarak sanatı bir düşünce ve farkındalık aracı olarak kullandığı açıktır. "3. Çalışma: Yeşil, Mavi" çağdaş sanat bağlamında, insanın doğaya müdahalesi ve çevresel farkındalık üzerine güçlü bir yorum sunar. Toprak yüzeyle mavi ve yeşil düzlemlerin birleşimi, doğa ve yapaylık arasındaki gerilimli ilişkiyi derinlemesine sorgular. Bu gerilim, insanın çevre üzerindeki etkilerinin farkına varılması ve sürdürülebilir bir gelecek için yapılması gerekenler hakkında bir mesaj olarak izleyiciye iletilir. Çalışma, sadece estetik bir üretim değil, aynı zamanda çağdaş sanatın çevresel sorunlar karşısındaki gücünü gösteren bir farkındalık aracı olarak da değerlendirilebilir.



Görsel 27. Fatih Balican, Portre, 2023, Enstalasyon.

"Portre (2023)" başlıklı bu eser, modern toplumların çevre sorunları karşısındaki sorumluluklarını sorgulayan güçlü bir eleştiri sunmaktadır. Görselin odak noktasını oluşturan çöp yığınlarının üzerine yerleştirilmiş bir beton ve ona eklenen boynuzlu kafatası figürü, insanın doğayla ilişkisine dair güçlü bir metafor üretir. Eserde yer alan Çin,

Almanya, Hindistan, ABD ve Rusya gibi dünya güçlerini temsil eden yazılar, küresel ölçekteki çevre sorunlarının politik sorumluluklarına dikkat çekmekte; bu ülkelerin ekonomik rekabet içinde doğaya verdiği zararı eleştirmektedir. Bu ülkelerin doğaya verdikleri tahribat büyük bir çoğunluğu oluşturmaktadır. Sanatçının kullandığı malzemeler arasında, çürümüş plastik atıklar ve metalik tonlar gibi doğrudan çevre kirliliğini çağrıştıran unsurlar yer almakta; bu malzemeler, hem görsel hem de dokusal anlamda güçlü bir etki yaratmaktadır. Çalışmada kullanılan teknik, bir tür "yerleştirme sanatı" olarak değerlendirilebilir ve bu teknik sayesinde çevreyle bağ kuran bir görsel hikâye oluşturulmuştur. İzleyicide rahatsızlık ve farkındalık yaratmayı hedefleyen bu eser, modern tüketim toplumunun çevreye verdiği zararı açıkça yüzeye taşımakta ve bireylerin bu sorumluluğu paylaşımları gerektiğine dair bir bilinç uyandırmaktadır. Bu bağlamda eser, hem çevresel bir uyarı işlevi görmektedir hem de tez çalışmasında yer alan "insan ve doğa arasındaki çatışma" temasına güçlü bir katkı sunmaktadır. Sanatçı, bu eserle birlikte, çevresel sorunların küresel politik ve ekonomik boyutlarına dikkat çekerken, aynı zamanda doğanın insan eylemleriyle bozulan dengesi üzerine de düşündürücü bir alan yaratmaktadır.



Görsel 28. Fatih Balican, Işık, 2023, Enstalasyon.

"Işık (2023)" başlıklı bu çalışma, insanlığın çevreyle kurduğu ilişkide umudu ve sorumluluğu temsil eden çok katmanlı bir metafor sunmaktadır. Çöp yığınlarının oluşturduğu kaotik ve karanlık arka planın üzerine düşen doğal ışık parçası, yok oluş ve

tahribatın içinde bile yaşamın ve yenilenmenin mümkün olabileceğini simgeler. Sanatçı, malzeme olarak çürümüş plastikler, kumaşlar ve atık maddeler gibi çevre kirliliğini doğrudan ifade eden unsurlar kullanarak, tüketim kültürünün doğaya verdiği zararları somutlaştırmıştır. Ancak bu yoğun ve rahatsız edici kompozisyonun ortasına yerleştirilen ışık, umudun ve farkındalığın sembolü olarak öne çıkar. Işık toplumun daha iyi görebilmesi için yerleştirilen kavramsal bir tavidir. Sanatçının seçtiği estetik yaklaşım, bir yandan izleyicide güçlü bir rahatsızlık hissi uyandırırken, diğer yandan bu tahribatın içinde çözüm olasılıklarını keşfetmeye davet eder.



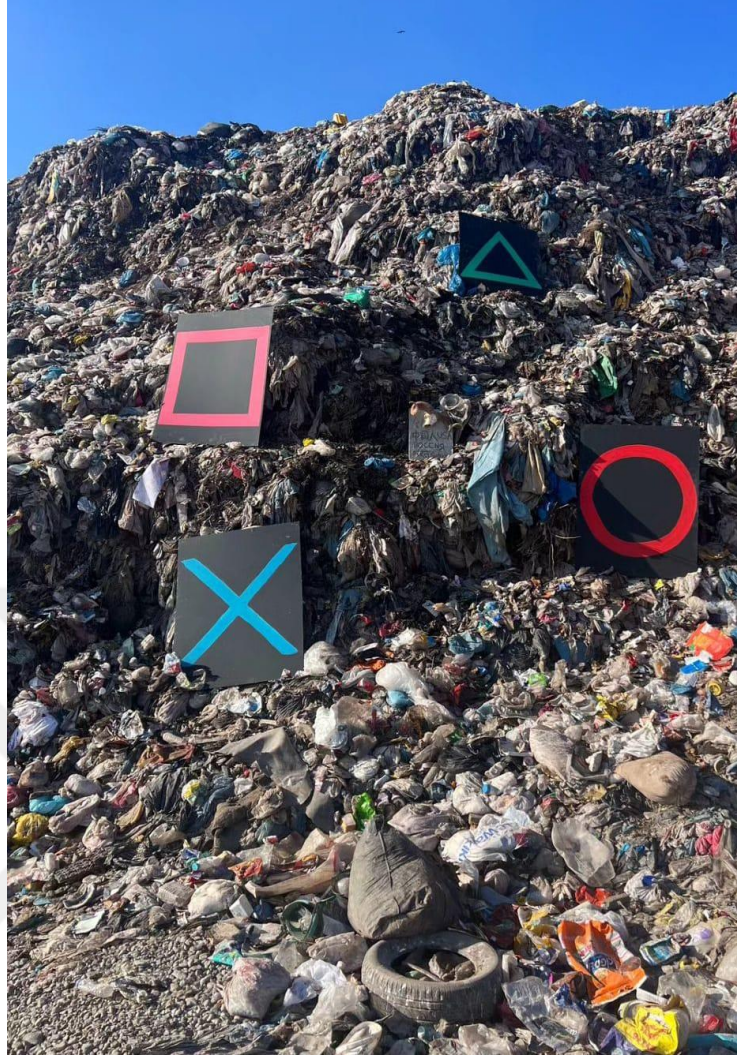
Görsel 29. Fatih Balican, Işık, 2023 Enstalasyon.

Bu eser, "karanlığın içinde ışık" metaforuyla, insanın doğayla barış içinde yaşama potansiyeline işaret etmekte ve çevresel farkındalığın önemine vurgu yapmaktadır. Aynı zamanda, sanatçının çevresel sorunları ele alma biçimi, hem görsel hem de tematik olarak eleştirel bir bilinç oluşturmayı hedefler. Eser, tez çalışmasının genel amacına, insanın doğa üzerindeki etkilerini sorgulama ve sürdürülebilir bir gelecek inşa etme çağrısı yaparak katkıda bulunmaktadır. "Işık", çöp yığınlarının içinde parlayan bir umut metaforu sunarak, hem bireysel hem de toplumsal bir farkındalığın inşasına dair bir sanat manifestosu olarak okunabilir.



Görsel 30. Fatih Balican, Oyuncak, 2023, Enstalasyon.

"Oyuncak (2023)" adlı bu çalışma, modern tüketim kültürünün eleştirisini, eğlence ve oyun dünyasının sembolleri üzerinden çarpıcı bir biçimde ortaya koymaktadır. Eser, bir çöp yığınının üzerine yerleştirilen PlayStation kontrol tuşlarını temsil eden dört farklı simgeyle (üçgen, kare, daire, çarpı) dikkat çekmekte ve bu simgelerle tüketim toplumunun sürdürülemez alışkanlıklarını ironik bir biçimde gözler önüne sermektedir. Sanatçının kullandığı kompozisyon, hem kirlilik hem de modern eğlence endüstrisi arasındaki bağlantıyı simgesel bir düzlemde ele alırken, çöp yığını üzerindeki geometrik figürlerle, teknolojiye olan bağımlılığımızın fiziksel dünyadaki tahribatını estetik bir dille sorgulamıştır.



Görsel 31. Fatih Balican, Oyuncak, 2023, Enstalasyon.

Arka plandaki iş makineleri, bir yandan bu döngünün endüstriyel ölçeğini, diğer yandan doğa ile insan arasındaki kopukluğu temsil eder. Bu çalışmada kullanılan atık malzemeler ve dijital semboller arasındaki tezatlık, tüketim toplumunun geri dönüşü olmayan çevresel etkilerini metaforik bir biçimde yansıtırken, sanatçı eğlence kültürünün ve teknolojinin insan psikolojisi ve çevre üzerindeki etkilerine dair eleştirel bir yaklaşım benimsemektedir. PlayStation tuşlarının parlak renkleri, çöp yığınının kasvetli dokusuyla çarpıcı bir kontrast oluşturmakta ve izleyicide hem bir tanıdıklık hem de rahatsızlık duygusu uyandırmaktadır. Eser, bireysel farkındalıktan küresel çevresel sorumluluğa kadar geniş bir skalada izleyiciyi düşünmeye davet ederken, aynı zamanda oyun endüstrisinin yaratıcı ve eğlenceli yönlerinin ötesindeki karanlık tarafı sorgular. "Oyuncak", sanatçının genel tez temasına, doğanın tahribatının yalnızca maddi tüketimle değil, aynı zamanda popüler kültür

ve modern alışkanlıklarla da bağlantılı olduğuna dair güçlü bir katkı sunmaktadır. Bu eserde, oyun simgeleri birer oyuncak değil, aslında sistemin birer aracı olarak görülmekte; tüketim odaklı döngüyle doğrudan ilişkileri sorgulanmaktadır.



Görsel 32. Fatih Balıcan Kaçış, 2023, Performans.

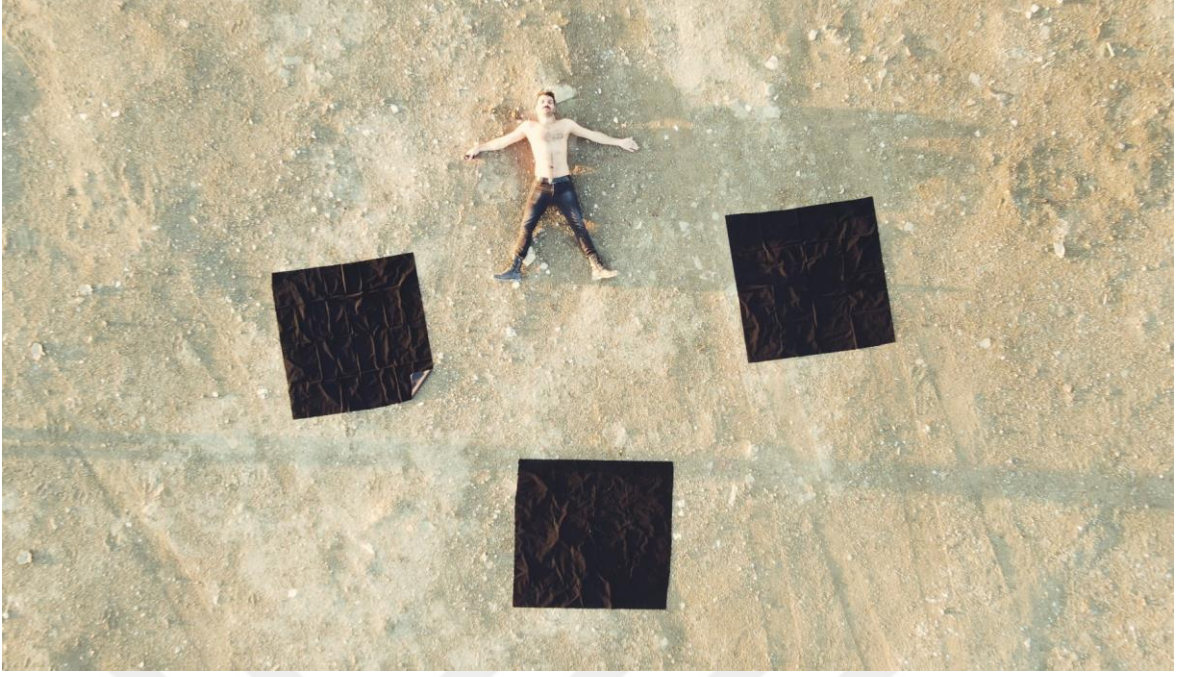
"Kaçış (2023)" başlıklı bu performans, modern toplumun tüketim alışkanlıkları ve doğaya verdiği zararlar arasında sıkışıp kalmış bireyin çaresizliğini ve arayışını simgeler. Performansın merkezinde yer alan figür, devasa çöp yığınları içinde elinde bir fidan taşıyarak ilerlemekte; bu hareket, hem bireysel direnişi hem de yenilenmeye duyulan umudu ifade eder. Çöp yığınları, insanlığın kolektif sorumsuzluğunu, tüketim kültürünün birikmiş ağırlığını ve çevre üzerindeki yıkıcı etkilerini temsil ederken, elde taşınan fidan ise yaşamın ve doğanın yenilenebilirliği için bir sembol olarak öne çıkar.

Sanatçı, bu performansta yerleştirme sanatı ve beden performansını bir araya getirerek güçlü bir görsel ve kavramsal ifade yaratır. Çöp yığınlarının kaotik arka planına karşın, figürün kontrollü hareketleri ve taşıdığı fidan, bu yıkımın içinde bir anlam ve yön arayışını ifade eder. Bu kontrast, izleyiciyi insanın tüketim odaklı yaşam tarzını sorgulamaya ve doğaya karşı daha sürdürülebilir bir tutum benimsemeye davet eder. Performansın fiziksel mekanı olan çöp alanı, mesajı daha da güçlendirerek çevre krizine dair bir farkındalık yaratır.



Görsel 33. Fatih Balıcan Kaçış, 2023, Performans.

"Kaçış", bireysel bir kurtuluşun mümkün olup olmadığını sorgulamakla birlikte, çevre sorunlarının küresel ölçekteki ciddiyetini gözler önüne sermektedir. Performansın sonunda izleyiciyi yalnızca pasif bir gözlemci olmaktan çıkarıp, eyleme geçmeye teşvik eden bir duruş sergiler. Bu eser, sanatçının genel tez çalışmasının "doğa ve insan arasındaki ilişki" temasına katkı sağlayarak, yalnızca eleştirel bir duruş sergilemekle kalmaz, aynı zamanda umudun ve dönüşümün mümkün olabileceğine dair bir mesaj sunar.



Görsel 34. Fatih Balican, Kare, 2024, Enstalasyon, Performans.

"Kare (2024)" başlıklı enstalasyon performansı, bireyin modern yaşamın getirdiği sınırlamalar ve özgürlük arayışını temsil eden kavramsal bir yapıya sahiptir. Performansın merkezinde, çıplak zemine yayılan minimalist bir kompozisyon ve insan bedeni bulunur. Sanatçı, çıplaklık ve sadeliği kullanarak hem insanın doğaya olan köklü bağlarını hem de çağdaş toplumun bireyi sınırlayan yapay çerçevelerini vurgular. Zemine yerleştirilmiş siyah kareler, modern yaşamın belirlediği fiziksel ve psikolojik sınırları sembolize ederken; performans sanatçısının merkezdeki duruşu, bu sınırlarla yüzleşen ve onlara meydan okuyan insanın varoluş mücadelesini betimlemektedir. Çalışmanın teknik boyutunda, yerleştirmenin geometrik düzeni ile insan bedeninin organik doğası arasındaki kontrast ön plana çıkmaktadır. Siyah kareler, monotonluğu ve kontrolü temsil ederken, bedenin özgür formu, bu tekdüzelikten kurtulma arzusunu dile getirir. Performansın açık bir doğa alanında gerçekleştirilmesi, bireyin modern toplumun yapay kurallarından doğanın kaotik ve sınırsız gerçekliğine olan dönüşünü simgeler. Ayrıca, yerleştirmenin düz geometrisiyle zıtlık oluşturan toprak yüzeyinin organik yapısı, insanın doğayla kurduğu ilişkinin temel bir metaforunu sunar. Bu eser, izleyiciye, bireyin modern hayatın katı kuralları ve yapay düzenleri içinde kendi özgürlüğünü nasıl bulabileceği üzerine düşünme fırsatı sunar. Aynı zamanda sanatçı, bireyin yalnızca pasif bir özne değil, bu çerçeveleri yeniden şekillendirme gücüne sahip bir aktör olduğunu göstermeyi amaçlamaktadır. "Kare", sanatçının genel

teması olan "doğa ve insan" ilişkisinin yanı sıra, bireyin toplumsal ve kişisel özgürlük arayışı konusundaki söylemine de güçlü bir katkı sağlar. Eser, minimalist bir estetik üzerinden insanın sınırları aşma potansiyeline dair umut dolu bir mesaj taşımaktadır.



Görsel 35. Fatih Balican, Yuva, 2024 Enstalasyon.

"Yuva (2024)" başlıklı enstalasyon çalışması, insanın tüketim alışkanlıklarının doğa üzerinde yarattığı geri dönüşü olmayan etkileri güçlü bir metaforla ortaya koymaktadır. Çalışmanın merkezinde, sanatçı belli bir zaman öncesinde yerleştirdikleri lastiklerle enstalasyon oluşturulmuştur. Bir çöp alanına yığılmış eski araba lastiklerinin üzerinde bir araya toplanmış siyah karga benzeri kuşlar yer almakta; bu düzenleme, hem kirliliğin hem de doğal yaşamın insan müdahalesine adaptasyonunu sembolize etmektedir. Lastik yığınları, endüstriyel atıkların çevresel etkisini vurgularken, üzerinde yaşam alanı oluşturan kuşlar, bozulan ekosistemin içinde yeni bir düzenin zorunlu oluşumunu ifade eder. Bu anlamda "yuva", doğanın insan eliyle yeniden şekillenen yüzeyinde var olma mücadelesinin bir anlatımıdır. Sanatçı, bu çalışmada kullanılan malzemelerle doğrudan bir eleştirel ilişki kurar; lastikler, modern hayatın hızı ve taşımacılık üzerine kurulu ekonomik sistemin artıklarını temsil ederken, zamanla oraya yuva kuran siyah kuşlar doğal yaşamın uyum sağlama çabalarını ifade eder. Çalışmanın mekan seçimindeki çöp alanı, bu yıkıcı döngüyü daha görünür hale getirir ve izleyiciye kirliliğin günlük hayatın görünmez bir parçası haline geldiğini hatırlatır. Video enstalasyon formatıyla eser, izleyiciyi yalnızca fiziksel bir deneyime değil, aynı zamanda zamansal bir süreç içinde düşünmeye de davet eder; kargaların hareketleri ve lastiklerin statik duruşu, doğal yaşamın insan eliyle oluşturulmuş

yapay unsurlara bağımlılığını sembolize eder. "Yuva", sanatçının genel tezine, insan ve doğa arasındaki çatışmayı betimleyerek ve bu çatışmanın aynı zamanda bir tür zorunlu uyuma yol açtığını vurgulayarak katkı sunmaktadır. Eserde, doğal ve yapay olan arasındaki sınırlar bulanıklaştırılırken, izleyiciye insan müdahalesinin sonuçları ve ekosistemin bu etkilerle baş etme biçimleri hakkında derinlemesine bir farkındalık kazandırılır. Bu çalışmada sanatçı, hem eleştirel bir perspektif hem de ekosistemlerin direncine dair bir yorum sunarak, doğaya duyulan sorumluluğu hatırlatan çarpıcı bir görsel ve kavramsal anlatı oluşturmuştur



Görsel 36. Fatih Balican, Küme, 2024, Land Art (Arazi Sanatı)

"Küme (2024)" adlı Land Art (Arazi Sanatı) çalışması, insanın doğa ile kurduğu ilişkiyi yeniden yorumlayan bir yapıya sahiptir. Bu eser, doğal malzemelerin belirli bir düzenle toprağa yerleştirilmesiyle oluşturulmuş geometrik bir desen sunar. Yerde düzenli aralıklarla oluşturulmuş üçgen yapılar, hem doğanın organik yapısını hem de insan müdahalesinin getirdiği düzen ve kontrol fikrini yansıtır. Doğanın rastlantısallığı ile insanın düzen yaratma arzusu arasındaki bu gerilim, çalışmanın ana tematik omurgasını oluşturur. Bu eserde kullanılan toprak ve doğal malzemeler, insanın çevreyle olan bağını doğrudan temsil ederken, oluşturulan üçgen motifler, simetri ve tekrarla insanın doğaya müdahalesinin izlerini simgeler. Bu şekillerin düzenli bir küme olarak organize edilmesi, modern toplumun doğayı düzenleme ve kontrol etme çabalarının bir metaforu olarak okunabilir. Aynı zamanda bu küme formu, bir araya gelmenin ve topluluğun gücünü sembolize ederek bireysel ve kolektif sorumluluk kavramlarını izleyiciye düşündürür. Arazi sanatının doğası gereği geçici

ve sürekli değişime açık olan bu eser, hem zaman hem de mekân kavramlarına meydan okumuştur. Zamanla bu geometrik desenin doğanın kendi süreçleri tarafından bozulması ve yok olması, insan müdahalesinin geçiciliğini ve doğanın kendi dengesine dönme gücünü ifade eder. "Küme", izleyiciyi doğanın özüne, insan müdahalesinin sonuçlarına ve bu iki unsur arasındaki karmaşık ilişkiye dair derinlemesine düşünmeye davet eder. Çalışma, insanın doğaya olan bağlılığını ve doğanın insan eylemlerine verdiği yanıtı güçlü bir şekilde kavramsallaştırırken, sanatçının çevre ve insan temalı genel tezine bütünleyici bir katkı sağlar. Bu eser, doğanın düzeni ile insanın tasarladığı düzen arasındaki dinamiği açık bir metafor olarak gözler önüne sermektedir.



Görsel 37. Fatih Balican, Tüketim Çılgınlıkları, 2024 Land Art (Arazi Sanatı), Kısa Film.

"Tüketim Çılgınlıkları (2024)" adlı Land Art çalışması, modern toplumun tüketim alışkanlıklarının doğa üzerindeki yıkıcı etkilerini eleştirel bir perspektifle ortaya koymaktadır. Geniş bir arazi üzerine uygulanan bu eser, yerleşik ve düzenli motiflerden oluşan karmaşık bir yapı sunar. Yüzeyde birbiriyle örtüşen ve tekrar eden geometrik şekiller, tüketim çılgınlığının kaotik ve sonsuz döngüsünü temsil eder. Toprağa yapılan bu müdahaleler, insanlığın doğa üzerindeki izlerini ve bu izlerin çevreye verdiği zararı sembolize ederken, aynı zamanda modern dünyanın sınırsız tüketim taleplerini görünür kılar. Sanatçı, doğrudan toprağı işleyerek, insanın tüketim kültürüyle doğayı nasıl şekillendirdiğini ve bu sürecin kaçınılmaz sonuçlarını metaforik bir düzlemde betimlemiştir. Çalışmada tişört ve pantolon imgelerinin oluşması insanların günlük yada kısa sürede kıyafet

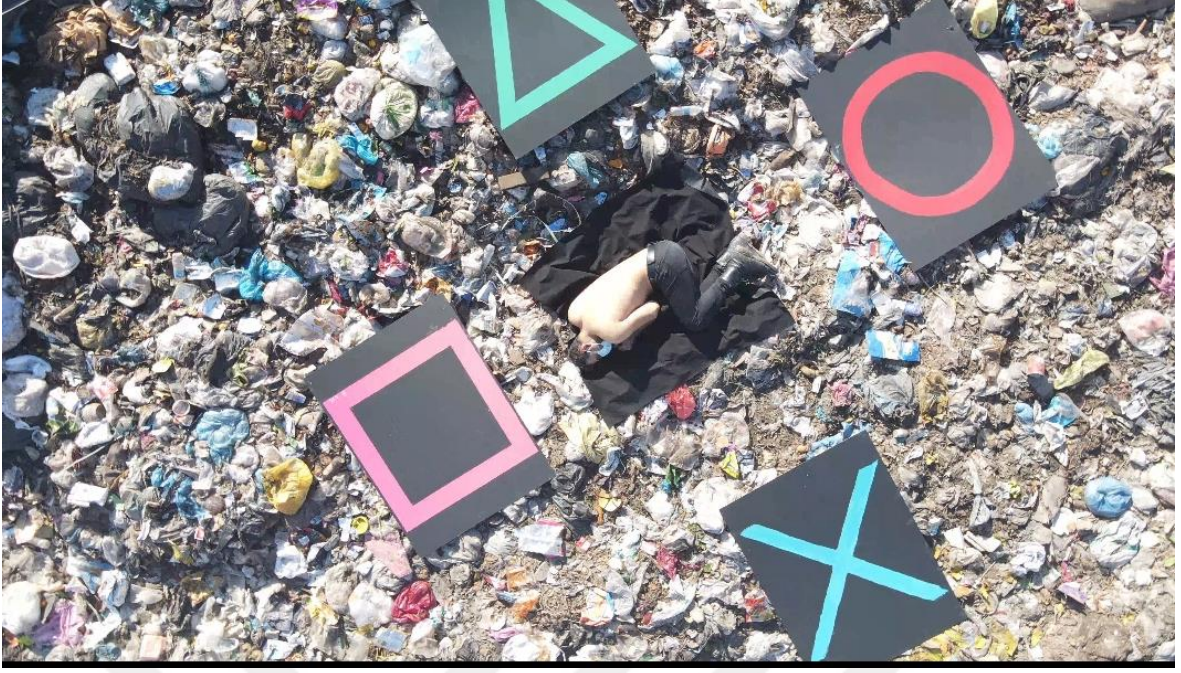
değişim çılgınlığına işaret etmiştir. İnsanlar sürekli giyim konusunda bilinçsiz bir tüketim çıngılığıyla sürekli doğanın tüketilmesi ve bu sektörde çalışan insanların ömürlerin kısa sürede yok oluşunu ele almıştır. Çalışmada kullanılan şekillerin düzeni, tüketim alışkanlıklarının sistematik ancak yıkıcı yapısını yansıtırken; bu düzenin organik doğa ile olan uyumsuzluğu, insanın doğal çevreyle olan bağının kopmuşluğuna işaret etmektedir. Geniş ölçekli bu arazi sanatı çalışması, izleyiciyi hem uzaktan hem de yakından algılayarak farklı perspektiflerden düşünmeye sevk eder. İzleyici, eserin mikro detaylarına odaklandığında düzeni; makro düzeyde ise düzensizlik ve kaosu deneyimler. "Tüketim Çılgınlıkları", modern toplumun tüketim davranışlarına dair eleştirel bir yorum sunarken, aynı zamanda bu davranışların doğa üzerindeki etkilerine dikkat çeker. Bu eser, insanlığın tüketim alışkanlıklarını ve bu alışkanlıkların doğa üzerindeki yansımalarını sorgulamaya teşvik eden güçlü bir kavramsal altyapıya sahiptir. Sanatçının tezine, doğa ve insan arasındaki çatışmayı görünür kılmak ve bu çatışmanın bir sonucu olarak ortaya çıkan çevresel bozulmaları göz önüne sermek gibi tematik bir katkı sağlamaktadır. Arazi sanatının doğası gereği geçici olan bu eser, hem doğanın hem de insan müdahalesinin geçiciliğini ve birbirine bağımlılığını simgeler. Çalışma, izleyiciyi, insanın doğayı dönüştürme gücünü ve bu gücün sorumluluklarını derinlemesine düşünmeye davet etmiştir.



Görsel 38. . Fatih Balican, Uyanış, 2024, Enstalasyon Performans

"Uyanış (2024)" adlı enstalasyon performansı, modern tüketim kültürü ve insanın bu kültürün içinde kaybolmuş hali üzerine eleştirel bir farkındalık yaratmayı amaçlayan güçlü

bir görsel ve kavramsal yapı sunmaktadır. Performansın merkezinde, bir bireyin kendisini çevreleyen çöp yığınları arasında yatışı ve etrafını saran Playstation kontrol simgeleriyle karşılaşması yer alır. Bu semboller, eğlence, bağımlılık ve modern teknolojinin birey üzerindeki etkilerini simgelerken, çöp yığınlarının kaotik arka planı bu alışkanlıkların çevresel bedelini ortaya koymaktadır. "Uyanış" adı, bireyin bu döngüye dair farkındalığa varışını ve bu farkındalığın bir dönüşüm arzusuna yol açma potansiyelini ifade eder. Eserin estetik düzenlemesi, birey ve tüketim ürünleri arasındaki ilişkiyi doğrudan gözler önüne sermektedir. Sanatçı, izleyiciyi bu düzenleme aracılığıyla, bireyin tüketim sisteminin bir parçası olarak nasıl var olduğunu ve bu sistemin çevresel etkileriyle nasıl yüzleşmesi gerektiğini düşünmeye davet etmiştir. Performansın gerçekleştiği yer olarak çöp alanı, yalnızca bir mekan değil, aynı zamanda bir metafor olarak kullanılır; insanın tüketim alışkanlıklarının görünmeyen yüzü bu yığınlarla somutlaşır. Oyun simgelerinin düzeni, bireyin bu sistemin oyunlaştırılmış bir kurbanı olduğu algısını güçlendirirken, bireyin pasif yatışı uyanışı simgeleyen bir kırılma noktası olarak okunabilir. Bu çalışma, izleyiciyi hem bireysel hem de toplumsal düzeyde tüketim alışkanlıklarını sorgulamaya teşvik ederken, aynı zamanda modern yaşamın eğlence kültürüne bağımlılığının bireyi doğadan ve çevre sorunlarından nasıl uzaklaştırdığını eleştirel bir şekilde ortaya koyar. "Uyanış", sanatçının doğa ve insan arasındaki ilişkiler, modern tüketim alışkanlıkları ve bu alışkanlıkların çevre üzerindeki etkileri üzerine geliştirdiği genel tezine derin ve somut bir katkı sunmaktadır. Performansın zamansal ve mekansal bağlamı, bu kavramsal mesajı güçlendiren unsurlardır; bireyin uyanış anı, hem eleştirel bir farkındalık hem de değişim için bir çağrı niteliği taşımıştır.



Görsel 39. Fatih Balican, Uyku, 2024 Performans, Enstalasyon, Kısa Film.

"Uyku (2024)" başlıklı performans ve enstalasyon çalışması, insanın modern tüketim ve teknoloji bağımlılığı içinde kaybolmuşluğunu ele alan derin kavramsal bir yapı sunmaktadır. Çöp yığınlarının kaotik bir fon oluşturduğu sahnede, sanatçının siyah bir zeminde cenin pozisyonunda yatışı, insanın bilinçsizliğini ve bu bağımlılıkların yarattığı pasif durumu simgeler. Performansı çevreleyen Playstation kontrol simgeleri (üçgen, kare, daire ve çarpı) ise modern teknolojinin ve tüketim kültürünün sembolleri olarak, bireyin bu sistemin bir parçası haline gelişini ve bu yapının içinde sıkışmışlığını ifade eder. Sanatçı, insanın "uykuda" olma halini, gerçeklikten kopukluğun ve farkındalıksızlığın bir metaforu olarak kullanırken, sahnede yer alan simgelerle tüketim toplumunun eğlence kültürüyle bireyi nasıl esir aldığını vurgulamaktadır. Çöp yığınlarının oluşturduğu arka plan, modern dünyanın çevreye verdiği zararların somut bir göstergesi olarak izleyiciye sunulurken, performansın merkezindeki figür bu yıkıcı döngünün etkisiz bir gözlemcisi konumundadır. Siyah zemin ise, bireyin bu farkındalıksız durumdan çıkması gerektiğine dair bir boşluk ya da belirsizlik hissini ifade eder. "Uyku", yalnızca bireysel bir eleştiri değil, aynı zamanda toplumsal bir farkındalık çağrısı niteliği taşır. Sanatçı, performansı aracılığıyla, modern yaşamın tüketim ve eğlenceye dayalı yapılarının bireyi ve doğayı nasıl etkilediğini sorgular. İzleyici, bu eserin hem görsel hem de kavramsal düzeyde uyandırdığı duygularla, kendi yaşam tarzını ve çevresel sorumluluklarını yeniden değerlendirme fırsatı bulur. Çalışma, bireyin pasif konumdan uyanışa geçmesi gerektiğini güçlü bir şekilde vurgularken,

sanatçının genel tezine, insan ve çevre arasındaki karmaşık ilişkilere dair çarpıcı bir katkı sunar. "Uyku", modern toplumun yapay konforu içinde unutulmuş çevresel ve insani sorumluluklara dair derin bir eleştiri niteliği taşır.



Görsel 40. Fatih Balican, Aidiyet, 2023, Enstalasyon, Fotoğraf.

"Aidiyet (2023)" başlıklı fotoğraf eseri, beton bir yapının doğal bir çevrede var oluşunu ele alarak insan müdahalesinin doğaya yönelik yabancılaştırıcı etkisini sorgulamaktadır. Beton gibi insana ait bir malzemenin, doğal bir alanda bulunması ve çevresiyle uyum sağlamaksızın değişime uğramaması, ait olmadığı bir mekânda varlığını sürdürme çabası olarak okunabilir. Bu durum, insan yapımı unsurların doğa üzerindeki izlerini vurgularken, aynı zamanda modern toplumun çevresel bağlamdaki yerinden edilmişliğini de metaforik bir biçimde temsil eder. Çalışma, izleyiciyi doğa ve insan eliyle yaratılmış olan arasındaki sınırları sorgulamaya davet eder. Betonun katı ve değişmez yapısı, çevresindeki organik doğal dokunun yumuşaklığı ve dinamizmiyle tezat oluşturur. Bu tezat,

insanın doğayla ilişkisindeki uyumsuzluğu ve bu ilişkinin giderek artan yapaylığını görünür kılar. Doğal bir alanda böylesine ayırık bir unsurun yer alışı, aynı zamanda modern toplumun kendini doğadan soyutlama çabalarını ve bu durumun yarattığı çevresel bozulmayı eleştirel bir şekilde ele alır. "Aidiyet", bireysel ve toplumsal bağlamda insanın doğayla olan ilişkisinin sorgulanması için bir davet niteliği taşır. Beton parçasının, içinde bulunduğu doğal mekânda değişime uğramaması, modern yaşamın çevresel etkileri kadar, doğanın bu etkilere karşı direncini de sembolik bir düzeyde temsil eder. Bu eser, izleyicinin yalnızca çevresel farkındalığını artırmakla kalmaz, aynı zamanda insanın doğayla yeniden bağ kurması gerektiğine dair bir düşünce alanı yaratır.



Görsel 41. Fatih Balican, Negatif İmgelem, 2024, Enstalasyon, Performans, Kısa Film.

"Negatif İmgelem (2024)" adlı enstalasyon performansı, bireyin modern tüketim kültürü ile çevre arasındaki ilişkisinin çelişkili doğasını ele alarak izleyiciyi derin bir kavramsal sorgulamaya davet eder. Çalışmada bir yemek masası, sandalye ve düzenlenmiş bir masa düzeni çöp yığınlarının kaotik sınırında konumlandırılarak, insana özgü konfor ve estetik arayışının çevreye zarar veren tüketim alışkanlıklarıyla nasıl iç içe geçtiği gözler önüne serilir. Masanın düzgün, temiz ve düzenli yapısı, arka plandaki çöp yığını ve doğanın sert manzarasıyla tezat oluşturarak tüketim alışkanlıklarının çevre üzerindeki olumsuz etkilerini güçlü bir metafor üzerinden yansıtır. Doğanın pozitif görüntüsü ile insan tahribatının oluşturduğu negatif görüntü izleyici ve görüntüler arasında güçlü bir iletişim kurmayı amaçlamıştır.



Görsel 42. Fatih Balican, Negatif İmgelem, 2024, Enstalasyon, Performans, Kısa Film.



Görsel 43. Fatih Balican, Negatif İmgelem, 2024, Enstalasyon, Performans, Kısa Film.

Performansın gerçekleştirildiği alan, modern insanın hem çevresel hem de kültürel olarak sıkışmışlığını ifade eden bir sahne sunar. Sanatçının kullandığı masa düzeni, bireyin konfor arayışıyla doğa üzerindeki etkisi arasında kurduğu sembolik bağlantıyı güçlendirirken; arka plandaki çöp yığınları, bu alışkanlıkların sürdürülemez sonuçlarına işaret eder. Sarı sandalyenin parlak rengi ve masa düzeninin estetik doğası, izleyicinin dikkatini bu absürd kontrasta çeker, bir yandan konfor ve düzen arayışını yüceltirken diğer yandan bu arayışın yıkıcı bedellerine işaret eder. "Negatif İmgelem", tüketim toplumunun güzellik, düzen ve konfor anlayışını sorgularken, bu anlayışın çevreye maliyetine dair eleştirel bir farkındalık yaratmayı hedefler. Performansın yerleştirildiği doğal çevre, hem bir mekan hem de bir metafor olarak çalışmanın kavramsal bağlamını derinleştirir; izleyiciye insanın çevresel sorumluluğunu hatırlatır. Çalışma, sanatçının çevre ve insan arasındaki ilişkiye dair genel tezine güçlü bir katkı sunarak, bireyin doğaya karşı tutumunun yeniden şekillendirilmesi gerektiği fikrini işler. "Negatif İmgelem", insanın doğa üzerindeki izlerini silmenin ya da bu izleri yeniden düşünmenin önemine dair keskin bir eleştiri niteliğindedir.



Görsel 44. Fatih Balican Aynalar, 2024 Performans.



Görsel 45. Fatih Balıcan Aynalar, 2024 Performans.

Aynalar (2024) adlı enstalasyon, bireyin kendi imgesiyle çevre arasında kurduğu bağın derinliklerine inen kavramsal bir sorgulama sunuyor. Çalışmada sanatçı, ayna yansımalarını hem bireysel varoluşun hem de toplumsal gerçekliklerin bir yansıması olarak kullanıyor. Çöp yığınları ve doğanın yıpranmış manzarası, insanın hem fiziksel hem de metaforik çevresel etkilerini sergilerken, aynaların temiz ve düzenli yüzeyi bireyin kendi varoluşunu sorgulamasına kapı aralıyor. Aynanın çöp yığınlarını yansıtması, izleyiciyi çevresel sorumluluk, tüketim alışkanlıkları ve modern dünyanın getirdiği karmaşık etkiler üzerine düşünmeye sevk ediyor. Sanatçının bakışı, çevrenin ve insanın birbirini yansıtma biçimlerini vurgulayarak, iç içe geçmiş bir ekolojik ve bireysel diyalektiği ifade ediyor. Gözlemcinin aynada gördüğü kendi imgesi, çevreye olan katkılarını ve sorumluluklarını yeniden değerlendirmesi için bir çağrı niteliği taşıyor.



Görsel 46. Fatih Balican Aynalar, 2024 Performans.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sanat, tarih boyunca yalnızca estetik bir ifade biçimi değil, aynı zamanda toplumsal dönüşüm, eleştiri ve farkındalığın güçlü bir aracı olmuştur. Özellikle çağdaş sanat, çevresel krizler gibi küresel sorunlara yanıt verebilme kapasitesine sahiptir. Kavramsal sanat, bir problem ya da kavramı görünür kılmak ve izleyiciyi eleştirel bir düşünme sürecine yönlendirmek açısından etkili bir araçtır. Bu bağlamda, imgeler, malzemeler ve mekân seçimi üzerinden, iklim krizinin yarattığı çok yönlü sorunlar ele alınmakta ve izleyicinin çevreye dair algıları dönüştürülmektedir. Örneğin, tüketim alışkanlıklarının ve plastik atıkların çevresel yıkıma katkısını ele alan eserler, izleyicinin bu sorunların bir parçası olduğunu fark etmesini sağlar. Bu yaklaşım, yalnızca çevresel sorunların fiziksel yıkımını göstermekle sınırlı kalmaz; aynı zamanda bireylerin toplumsal sistem içindeki rollerini sorgulamalarına da olanak tanır. Sanatın dönüştürücü gücü, bilgilendirmenin ötesine geçerek izleyicide duygusal tepkiler uyandırır, harekete geçmeye teşvik eder ve bir farkındalık süreci başlatır. Doğal ve yapay unsurların bir arada kullanıldığı estetik düzenlemeler, doğanın dengesi ile insan müdahalesinin yarattığı kaos arasındaki kontrastı güçlü bir şekilde ortaya koyar. Bu eserler, sadece bir estetik deneyim sunmakla kalmaz, aynı zamanda doğanın dönüşümü ve tahribatına dair hikâyeler anlatarak izleyiciyi bu sorunlarla yüzleşmeye davet eder. Sanatın hikâye anlatıcı niteliği, çevresel meselelerin ele alınmasında etkili bir araç olarak öne çıkar ve kavramsal sanatın bu bağlamdaki gücünü artırır. Sanatın toplumsal düzeydeki etkisi, bireysel farkındalıktan çok daha geniş bir alanı kapsar. Büyük ölçekli arazi sanatı ve yerleştirme gibi disiplinler aracılığıyla sunulan eserler, yalnızca bireylerin çevre bilincini artırmakla kalmaz; aynı zamanda toplulukların kolektif bir bilinç geliştirmesine de olanak tanır. Doğa ile birey arasındaki kopmuş ilişkiyi ele alan performans ve yerleştirmeler, izleyiciyi sadece bir gözlemci olarak bırakmaz; onları, bu çevresel krizin çözüm sürecinde birer aktör olmaya teşvik eder. Bu tür eserler, hem sanatsal bir deneyim hem de çevreye yönelik sorumluluk bilincinin geliştirilmesi için birer çağrıdır. Kavramsal sanatın iklim krizi bağlamında sunduğu bir diğer önemli katkı, izleyiciyi pasif bir gözlemci olmaktan çıkararak çevresel sorunlarla doğrudan yüzleşmeye ve çözüm arayışına katılmaya davet etmesidir. Günlük yaşamın tüketim odaklı rutinlerini eleştirel bir perspektifle ele alan eserler, izleyiciyi bu alışkanlıkların çevresel bedellerini düşünmeye teşvik eder. Bu eserlerde kullanılan estetik ve kavramsal öğeler, izleyici ile sanat eseri arasında bir diyalog kurar ve bireylerin çevresel sorunlara dair farkındalıklarını artırır. Sanat, yalnızca görsel bir estetik sunmakla kalmaz; aynı zamanda izleyicinin duygusal ve entelektüel deneyimlerini birleştirerek çevreyle olan

ilişkilerini yeniden değerlendirme fırsatı yaratır. Bu bağlamda, sanatın dönüştürücü gücü, bireylerin çevresel farkındalıklarını artırmak ve bu farkındalık doğrultusunda eyleme geçmelerini sağlamak açısından kritik bir rol oynar. İmgeler, temalar ve malzemeler, izleyiciye yalnızca bir hikâye anlatmakla kalmaz; aynı zamanda onları bu hikâyenin bir parçası olmaya davet eder. Sanat, çevresel farkındalık yaratmanın ötesinde, toplumsal dönüşüm ve eylem çağrısı oluşturmanın güçlü bir aracı olarak değerlendirilebilir.

Sanat, insan ve doğa arasındaki karmaşık ilişkiyi görünür kılmanın ötesinde, bu ilişkiye eleştirel bir perspektiften yaklaşarak izleyiciye düşünsel bir sorgulama alanı yaratır. İklim krizinin etkileri sadece çevresel değil, aynı zamanda toplumsal ve bireysel boyutlarda insanlık için derin çatışmalar ve gerilimler doğurur. Sanat, bu gerilimi estetik ve kavramsal bir çerçevede ele alarak, doğanın tahribatı ile insanın çevresel sorumluluğu arasındaki dengesizliği ortaya koyar. Bu tür bir eleştirel yaklaşım, insanın doğa üzerindeki etkilerini sorgularken, aynı zamanda birey ve toplum düzeyinde bir öz değerlendirme sürecine de olanak tanır. Bu gerilim, doğanın kendi döngüsel düzenine karşı insan müdahalesinin kaotik etkilerini ele alan çalışmalarla somut bir şekilde gözler önüne serilebilir. Plastik atıklar, beton yapılar ve diğer insan yapımı unsurların kullanıldığı sanatsal kompozisyonlar, doğanın estetik ve ekolojik değerlerine yapılan müdahalelerin ne denli yıkıcı olduğunu güçlü bir metafor olarak sunar. Bu tür eserler, insanın doğa ile kurduğu ilişkideki çelişkileri, hem estetik hem de etik bir düzlemde tartışmaya açar. İzleyiciye bu çatışmayı doğrudan deneyimleme fırsatı sunan yerleştirme ve performans çalışmaları, gerilimin yalnızca bir gözlem nesnesi değil, aynı zamanda çözüm arayışına dair bir başlangıç noktası olduğunu da ifade eder. Doğa ile insan arasındaki bu ilişkiyi eleştirel bir çerçevede inceleyen sanat, aynı zamanda bireysel sorumlulukları ve kolektif hareketin önemini de vurgular. Çevresel krizlere yol açan sistemlerin birey üzerindeki etkilerini görünür kılarken, izleyiciyi bu döngünün bir parçası olarak kendini değerlendirmeye teşvik eder. Tüketim alışkanlıklarının ve modern yaşam tarzlarının çevresel tahribata olan katkısını eleştiren çalışmalar, izleyiciye bu davranışların sonuçlarını fark ettirme potansiyeli taşır. İnsan müdahalesiyle değişen ekosistemlerin estetik ve fiziksel anlamda nasıl bir dönüşüm geçirdiğini göstermek, bu tür eserlerin temel amacını oluşturur. Özellikle iklim krizine odaklanan projelerde, doğa ile insan arasındaki bu gerilim, hem bir çatışma hem de bir çözüm arayışı olarak sunulmaktadır. Bu eleştiriyi daha ileri taşıyan sanat eserleri, insan ve doğanın birbirine bağımlı olduğunu da vurgular. Doğanın insanlar tarafından şekillendirildiği, dönüştürüldüğü ve zaman zaman yok edildiği süreçleri gözler önüne seren eserler, bu karşılıklı ilişkiyi sorgularken bir yandan da

doğanın direncine ve kendini yenileme kapasitesine dikkat çeker. Doğa ile insan arasındaki gerilimi eleştiren sanatsal temsiller, izleyiciyi yalnızca birer gözlemci olmaktan çıkarır; onları, bu ilişkinin sürdürülebilir bir hale gelmesi için sorumluluk üstlenmeye çağırır. Sanatsal temsillerin eleştirel gücü, çevresel meselelerin derinlemesine incelenmesi ve bu meselelerin çözümüne yönelik yeni yollar keşfedilmesi açısından önemli bir yere sahiptir. İnsan ve doğa arasındaki bu çatışmanın yalnızca bir sorun değil, aynı zamanda bir fırsat olarak görülmesi gerektiği fikrini benimseyen eserler, estetik ve kavramsal bir diyalog aracılığıyla izleyicinin bilinç düzeyini dönüştürmeyi hedefler. Sanat, bu gerilimi estetik bir deneyimden toplumsal bir eylem planına dönüştürebilecek güce sahip olduğu için çevresel krizin çözümünde etkili bir araç olarak değerlendirilmelidir. İnsan ve doğa arasındaki bu gerilimin sanatsal temsilleri, yalnızca bir eleştiri aracı olarak değil, aynı zamanda birer umut kaynağı ve çözüm önerisi sunan platformlar olarak da değer kazanır.

Sanat, yalnızca bir ifade biçimi değil, aynı zamanda kavramları ve sorunları izleyiciye aktarmanın yenilikçi bir yolu olarak hizmet eder. Sanatsal yöntemler ve kullanılan teknikler, çevresel krizlerin karmaşıklığını ve çok yönlülüğünü yansıtmak için benzersiz araçlar sunar. Arazi sanatı, yerleştirme, performans ve video sanatı gibi çağdaş disiplinler, iklim krizinin etkilerini estetik ve kavramsal bir düzlemde ele alarak izleyiciyi bu meselelerle doğrudan yüzleştirir. Bu yöntemlerin her biri, çevresel sorunları hem görselleştirmek hem de tartışmaya açmak için güçlü bir zemin hazırlar. Eserlerin teknik detayları ve uygulama biçimleri, yalnızca estetik bir etki yaratmakla kalmaz; aynı zamanda izleyicinin çevresel sorunlara olan duyarlılığını artırır ve bu sorunların çözümüne yönelik düşünceler geliştirmesini teşvik eder. Arazi sanatı, özellikle doğanın kendisini bir malzeme ve ifade aracı olarak kullanmasıyla çevresel farkındalık yaratmada önemli bir role sahiptir. Doğal unsurların estetik bir düzen içinde sunulması, doğanın döngüsel yapısını ve insan müdahalesinin etkilerini görselleştirir. Örneğin, arazi üzerine yerleştirilen geometrik motifler veya organik malzemelerle oluşturulan kompozisyonlar, doğanın kendine özgü düzeni ile insan eliyle yaratılan kaos arasındaki çelişkiyi güçlü bir biçimde yansıtır. Bu tür eserler, yalnızca birer sanat nesnesi değil, aynı zamanda doğa ile insan arasındaki karmaşık ilişkiye dair eleştirel bir sorgulama alanı sunar. Arazi sanatının geçiciliği, doğanın kendi döngüselliğini ve yenilenme kapasitesini simgelerken, insan müdahalesinin bu döngüyü nasıl tehdit ettiğini de görünür kılar. Yerleştirme sanatı, çevresel krizlerin mekânsal ve fiziksel boyutlarına odaklanarak izleyici ile sanat eseri arasında daha yakın bir ilişki kurar. Çöp yığınları, plastik atıklar veya tüketim kültürünü simgeleyen nesnelerle oluşturulan

yerleştirmeler, izleyiciyi bu nesnelerle yüzleştirir. Bu yüzleşme, yalnızca çevresel yıkımın sonuçlarını görmekle sınırlı kalmaz; aynı zamanda izleyicinin bireysel ve toplumsal sorumluluğunu sorgulamasına da olanak tanır. Yerleştirme sanatının mekâna özgü doğası, çevresel mesajların daha doğrudan bir şekilde iletilmesini sağlar. Eserin fiziksel varlığı, izleyiciye çevresel krizlerin soyut bir sorun olmadığını, aksine somut bir gerçeklik olduğunu hatırlatır. Performans sanatı, sanatçının bedenini bir ifade aracı olarak kullanarak, çevresel krizlerin birey üzerindeki etkilerini güçlü bir şekilde ortaya koyar. Sanatçının doğrudan doğayla ya da insan yapımı unsurlarla etkileşim içinde olduğu performanslar, izleyiciyi yalnızca bir gözlemci olmaktan çıkarır ve onu bir katılımcı haline getirir. Performanslar, izleyiciyi estetik bir deneyimin ötesine taşır; onları çevresel krizlerin sonuçlarını düşünmeye ve bu krizlere karşı bir tavır almaya teşvik eder. Sanatçının fiziksel varlığı, performansa bir aciliyet ve gerçeklik hissi katarak, izleyicinin çevresel meselelerle daha derin bir bağ kurmasını sağlar. Video sanatı ise, hareketli imgelerin ve seslerin kullanımıyla çevresel sorunları daha geniş bir izleyici kitlesine ulaştırma potansiyeline sahiptir. Video eserleri, yalnızca çevresel meseleleri belgelemekle kalmaz; aynı zamanda bu meseleleri estetik bir çerçevede tartışmaya açar. Görüntülerin, seslerin ve anlatıların bir arada sunulması, izleyicinin çevresel sorunları hem duygusal hem de entelektüel bir düzeyde deneyimlemesini sağlar. Video sanatının bu çok yönlü yapısı, izleyiciyi yalnızca farkındalık yaratmakla kalmaz; aynı zamanda bu farkındalığı bir eyleme dönüştürme motivasyonu sağlar.

Sanatın çevresel meseleleri ele alışındaki en etkili yönlerinden biri, izleyici üzerinde hem duygusal hem de düşünsel bir etki yaratabilme kapasitesidir. Eserler, görsel ve kavramsal unsurlar yoluyla, izleyicinin çevresel krizlere dair farkındalığını artırmakla kalmaz; aynı zamanda onların bu krizlere yönelik kişisel sorumluluklarını ve tutumlarını sorgulamalarını sağlar. İzleyicinin, doğa ve insan arasındaki ilişkiyi kavramasına olanak tanıyan bu sanat eserleri, çevresel tahribatın soyut bir olgu olmaktan çıkarak somut bir gerçeklik haline gelmesine yardımcı olur. Bu bağlamda sanat, yalnızca bir bilgi aktarımı aracı değıl; aynı zamanda bir yüzleşme ve dönüşüm sürecinin katalizörü olarak işlev görür. Eserlerin izleyici üzerindeki etkisini artıran en önemli unsurlardan biri, kullanılan imgelerin ve temaların evrensel bir bağlama sahip olmasıdır. Örneğın, plastik atıklar, çöp yığınları ve endüstriyel kalıntılar gibi çevresel sorunları temsil eden unsurlar, hemen her bireyin günlük hayatında karşılaştığı ve etkilerini gözlemlediğı gerçekliklerdir. Bu imgeler, izleyicinin kişisel deneyimleriyle ilişki kurarak, çevresel meselelerin doğrudan kendi yaşamlarına nasıl dokunduğunu fark etmelerini sağlar. Bu tür bir bağlantı, yalnızca entelektüel bir farkındalık

yaratmakla kalmaz; aynı zamanda izleyicide güçlü bir duygusal tepki uyandırır. Eserlerin bu şekilde bireyin yaşamıyla ilişkilendirilmesi, çevresel meselelerin daha geniş bir izleyici kitlesi tarafından içselleştirilmesini mümkün kılar. Sanat eserlerinin izleyici üzerinde yarattığı bir diğer önemli etki, ele alınan temaların ve kullanılan malzemelerin anlam katmanlarıdır. Örneğin, arazi sanatı veya yerleştirme çalışmaları, fiziksel olarak izleyiciyi içine alan ve onun mekânsal algısını dönüştüren bir etki yaratır. Bu tür eserler, izleyiciyi yalnızca pasif bir gözlemci olmaktan çıkararak, fiziksel ve zihinsel bir katılımcı haline getirir. Mekânla kurulan bu doğrudan bağ, izleyicinin çevresel krizleri yalnızca estetik bir meselenin ötesinde, yaşamlarını doğrudan etkileyen bir olgu olarak görmesine olanak tanır. Aynı zamanda bu tür eserler, çevresel meselelerin doğasına dair bir empati geliştirilmesine de yardımcı olur. İzleyici, çevresel krizlerin yarattığı sonuçlarla yüzleşirken, bu sorunların nedenlerini ve çözümlerini düşünmeye teşvik edilir. Performans sanatı, izleyici üzerindeki etkisini özellikle bireyin fiziksel varlığı ve hareketleri üzerinden artırır. Sanatçının bedensel ifadesi, çevresel krizlere dair bir metafor oluştururken, izleyicinin bu krizlere duygusal bir bağ kurmasını sağlar. Performansın canlılığı, izleyici ile eser arasındaki mesafeyi azaltır ve izleyiciyi eserin bir parçası haline getirir. Bu, izleyicinin çevresel meseleleri daha derinlemesine anlamasını ve bu meselelere karşı daha duyarlı hale gelmesini sağlar. Performans sırasında ortaya çıkan anlık hareketler ve ifadeler, izleyicinin krizlerin aciliyetine dair bir farkındalık geliştirmesine yardımcı olur. Video sanatı ise, izleyicinin görsel ve işitsel duyularını aynı anda etkileyerek çevresel meselelerin çok yönlü bir şekilde kavranmasını sağlar. Video eserleri, hareketli imgeler ve sesler aracılığıyla çevresel krizlerin etkilerini daha geniş bir bağlamda ele alır. Bu eserlerde kullanılan dinamik anlatım teknikleri, izleyicinin yalnızca görsel bir deneyim yaşamasını değil, aynı zamanda bu deneyimi zihinsel bir süreçle bütünleştirmesini mümkün kılar. Video sanatı, çevresel krizlerin zamansal ve mekânsal boyutlarını daha etkili bir şekilde ileterek, izleyicinin bu meselelerin karmaşıklığını ve derinliğini daha iyi anlamasını sağlar. Eserlerin izleyici üzerindeki etkisinin en güçlü olduğu nokta, bu eserlerin izleyiciyi birer sorumluluk taşıyıcısı olarak sürece dahil etmesidir. Eserlerde kullanılan simgesel unsurlar, izleyiciye yalnızca bir mesaj iletmekle kalmaz; aynı zamanda onları bu mesajın bir parçası olmaya davet eder. Bu tür bir katılım, izleyicinin çevresel meselelerle yalnızca duygusal bir bağ kurmasını değil; aynı zamanda bu meselelerin çözümüne yönelik aktif bir rol üstlenmesini teşvik eder. Böylece sanat, bireysel farkındalıktan toplumsal eyleme doğru bir dönüşüm sürecini başlatma potansiyeline sahip olur.

Kavramsal sanat, çevresel sorunların ele alınmasında yalnızca bir ifade biçimi olarak değil, aynı zamanda bir çözüm aracı olarak da giderek daha fazla önem kazanmaktadır. İklim krizinin etkilerinin her geçen gün daha görünür hale gelmesi, sanatın bu meseleleri ele alış biçiminde yenilikçi yaklaşımların ortaya çıkmasını zorunlu kılmaktadır. Kavramsal sanat, sorunları estetik bir düzlemde ele almakla sınırlı kalmayarak, aynı zamanda bu sorunların kök nedenlerini eleştiren ve çözüm odaklı tartışmalara zemin hazırlayan bir araç haline gelmektedir. Bu çerçevede, gelecekteki sanat pratikleri, çevresel farkındalık yaratmanın ötesine geçerek bireyleri, toplulukları ve politik aktörleri harekete geçirecek daha bütüncül yaklaşımlar geliştirebilir. Sanatın iklim krizi bağlamındaki geleceği, farklı disiplinlerin ve teknolojilerin bir araya gelmesiyle daha kapsayıcı bir hal alabilir. Arazi sanatı, yerleştirme, performans ve video sanatı gibi disiplinler, bu sürecin önemli unsurlarıdır. Ancak gelecekte bu disiplinler, dijital teknolojiler, yapay zekâ ve artırılmış gerçeklik gibi yenilikçi araçlarla desteklenerek izleyiciye daha interaktif ve katılımcı deneyimler sunabilir. Örneğin, artırılmış gerçeklik teknolojileri, izleyicinin çevresel tahribatın etkilerini doğrudan deneyimlemesini sağlayabilirken; dijital veri görselleştirme teknikleri, iklim krizinin bilimsel boyutlarını estetik bir çerçevede sunarak daha geniş kitlelere ulaşabilir. Bu tür yenilikçi yöntemler, sanatın dönüştürücü gücünü artırarak çevresel farkındalık yaratma sürecini hızlandırabilir. Gelecekteki kavramsal sanat projeleri, yalnızca krizlerin etkilerini göstermekle kalmayıp, çözüm yolları önermeye de odaklanabilir. Bu bağlamda, doğaya zarar veren unsurlar yerine sürdürülebilir malzemelerin ve süreçlerin kullanımı ön planda tutulabilir. Örneğin, geri dönüştürülmüş malzemelerle oluşturulan eserler, hem çevresel bir mesaj iletebilir hem de sanatın üretim süreçlerinde çevreye duyarlılık konusunda bir örnek teşkil edebilir. Bunun yanı sıra, sanat projeleri, doğrudan eylem alanları yaratabilir; izleyiciyi yalnızca bir gözlemci olarak değil, aynı zamanda çözüm sürecinin bir parçası olarak dahil edebilir. Bu tür katılımcı projeler, bireylerin çevresel krizlerin çözümüne yönelik sorumluluk almasını teşvik ederek, toplumsal bir dönüşümün kapılarını aralayabilir. Kavramsal sanatın geleceği, aynı zamanda küresel ölçekte bir iş birliği platformu olarak şekillenebilir. Çevresel krizlerin sınır tanımayan doğası, sanatçıların ve toplulukların bir araya gelerek kolektif projeler geliştirmesini gerektirir. Bu bağlamda, uluslararası sergiler, bienaller ve sanat etkinlikleri, iklim krizine dair ortak bir farkındalık yaratmak ve çözüm önerileri sunmak için etkili bir zemin oluşturabilir. Sanatçılar, bilim insanları ve aktivistlerin bir araya geldiği bu tür platformlar, farklı disiplinlerin bilgilerini ve yöntemlerini birleştirerek daha kapsamlı ve etkili projelerin hayata geçirilmesini sağlayabilir. Kavramsal sanat, iklim krizinin yarattığı

aciliyetin farkında olan izleyicilere yalnızca bilgi sunmakla kalmamalı; aynı zamanda bu bilgiyi harekete geçirici bir deneyime dönüştürmelidir. Bu bağlamda, sanat eserleri, çevresel sorunların bireysel ve toplumsal düzeydeki etkilerini görünür kılarak, bu etkilerle yüzleşmeyi teşvik eden bir araç olarak değerlendirilebilir. Örneğin, sanatsal projeler, bireylerin günlük yaşam pratiklerini sorgulamalarına olanak tanıyan bir bilinçlendirme sürecinin parçası olabilir. Bu bilinç, yalnızca bireysel düzeyde değil, aynı zamanda politika yapıcılarının ve topluluk liderlerinin karar alma süreçlerini de etkileyerek daha geniş bir değişim yaratabilir.



KAYNAKLAR

- Aksoy, A. (2023). Commentary article. *Reflektif Journal of Social Sciences*, 4(3), 653-680.
<https://dergi.bilgi.edu.tr/index.php/reflektif>
- Altunay, A., & Güntürkün, E. (2022). Video Sanatında Gösterge ve Mesaj.
- Altunöz, A. (2020). Bir Doğru Üzerinde İki Zıt Yön. *Akdeniz Sanat*, 14(25), 23-34.
- Anadol, R. (2020). Data Sculptures and Environmental Awareness.
- Arıkan, H. (2021). İnsan ve Doğa Ekseninde Ekolojik Sanat. *İnönü Üniversitesi Kültür ve Sanat Dergisi*, 7(1), 76-87. <https://doi.org/10.22252/ijca.878968>
- Aydın, E. (2020). Doğa ve İnsan: Negatif İmgelerin Ekolojik Anlamı. *Akademik Bakış*.
- Aydın, İ. (2023). Doğanın Geometrik Düzeni ve Estetik İmgesi. *Sanat ve Tasarım Dergisi*.
- Aydın, İ., & Zümrüt, Y. (2013). Doğa ve Sanat Ekseninde Farklı Yaklaşımlar. *Sanat ve Tasarım Dergisi*.
- Aydın, M. D. (2019). Afrika Sanatının Koruyucu İşlevi Ekseninde Nick Cave'in Sanat Pratiği.
- Aydın, S., & Nalbant, K. G. (2023). Yapay zekâ ve sanal gerçeklik teknolojilerinin dijital pazarlamanın gelişimi üzerine etkileri. *Rahva Teknik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*.
- Aykaç, N., Çalışır, H. C., & Yorgancıoğlu, A. (2020). Ekolojik Bakış: Antroposen Çağı.
- Aytun, C. (2022). Karmaşık Toplamların Sürdürülebilirlik ve Çöküşünde Enerjinin Rolü.
- Biemann, U. (2015). *Forest Law. Video Art Documentation*.
- Bilir, A. (2019). Thinking through art: Water as an example. *Hacettepe Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*.
- Boztaş, E., & Düz, N. (2013). Doğa ve Estetik: Denge ve Harmoni Üzerine Bir Analiz. *Akademik Bakış Dergisi*.
- Büyükköz, E. (2019). Doğanın işleyiş mantığını kendi yaratıcılığı için kullanan bir sanatçı: Andy Goldsworthy.
- Christo & Jeanne-Claude. (1976). *Running Fence. Museum of Modern Art Publications*.
- Christo & Jeanne-Claude. (1991). *The Umbrellas*.
- Crutzen, P. J. (2002). Geology of mankind. *Nature*, 415(6867), 23.
- Çakıroğlu, E. (2022). Antroposen Çağında Ekolojik Sanat: David Buckland, Terike Haapoja ve Mel Chin'in Ekolojik Sanat Projeleri.
- Çetinkaya, A. (2019). Pazarlamanın blok zincir deneyimi.

- Çetinkaya, S., & Asan, H. (2023). Sürdürülebilir Ekosistem Farkındalığı Kapsamında GreenPeace Reklam Kampanyaları.
- Çevik, N., & Bingöl, M. (2020). Çağdaş Sanatta Doğanın Manipüle Edilmesi Üzerine Sanatçı Söylemleri. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1207726>
- Denes, A. (1982). *Wheatfield – A Confrontation*. Manhattan.
- Denes, A. (1996). *Tree Mountain – A Living Time Capsule*. UNESCO Documentation.
- Dolmacı, B., & Kantürk, Ö. B. (2020). 1960 Sonrası Çağdaş Sanatta Ekolojik Temelli Yaklaşımlar. *Academia*.
- Eliasson, O. (2003). *Weather Project*. Tate Modern Publications.
- Eliasson, O. (2014). *Your Waste of Time*. Olafur Eliasson Official.
- Eliasson, O. (2015). *Ice Watch*. <https://olafureliasson.net>
- Eliasson, O. (2019). *The Glacier Melt Series*. <https://olafureliasson.net>
- Ercan, A. (2019). 1990’lardan günümüze Türkiye sanatında doğaya yaklaşımlar.
- Erçandır, Y. (2023). Antroposen’i Nasıl Anlamalıyız? Eleştirel Gerçekçilik ve Özne Sorunsalı. *Amme İdaresi Dergisi*.
- Erdinç, Z. (2014). Video Sanatının Ekolojik Boyutları. *Kocaeli Üniversitesi*.
- Erdoğan Kozal, Ö. (2023). İklim Krizi ve Döngüsel Ekonomi Arayışları.
- Ergen, B. (2013). Video sanatı ve iletişim teknolojilerinin gelişimi. *Açık Bilim*.
- Erkara, E. (2023). Yeşil Sanayi Politikaları. *Aperta*.
- Ezici, T. (2007). Estetik Kavramı ve Doğanın Görsel İmgeleri. *Tiyatro Araştırmaları Dergisi*.
- Gabrys, J., & Yusoff, K. (2012). Arts, sciences and climate change: Practices and politics at the threshold. *Science as Culture*, 21(1), 1-24.
- Goldsworthy, A. (2019). *Nature as Art*. Thames & Hudson.
- Goldsworthy, A. (2019). *Nature Transformed: The Power of Ephemeral Art*. Thames & Hudson.
- Goldsworthy, A. (2020). *Nature as Art: The Role of Natural Materials in Contemporary Art*. Thames & Hudson.
- Gündoğdu, S. (2021). Antroposen, Kapitalosen, Plastosen: Cehaletin Evrimi.
- Gürpınar, Ö., & Demir, A. (2023). Entropi Ekseninde Çevre Sorunları ve Doğa-Sanat İlişkisi.
- Haacke, H. (1971). *Grass Grows*. MoMA.
- Haapoja, T. (2014). *Closed Circuit*. Studio Olafur Eliasson Publications.

- Heizer, M. (1969). *Double Negative*. MoMA Archive.
- Holt, N. (1976). *Sun Tunnels*. Dia Art Foundation.
- Işık, V. (2015). Sanatta Doğa, Beden ve Teknoloji Kullanımı. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*.
- Karaağaç, M. (2022). Sanatta Doğaya Yaklaşımlar: 16. İstanbul Bienali ve Yedinci Kıtı.
- Karabiçak, M. (2020). Plastik Kirliliği ve Görsel Tahribat. *Çevresel Araştırmalar Dergisi*.
- Karsu, S. (2018). Video Art and Its Technological Evolution. *DergiPark*.
- Kavukçu, M., & Eliasson, O. (2022). Ekolojik Sanat Projeleri.
- Kaypak, Ş. (2014). Çevresel Adaletsizlik ve Negatif İmgelerin Sosyal Yansımaları. *Ekoloji Çalışmaları Dergisi*.
- Keser, S. C., & Oskay, N. (2015). Çevresel Sanat Bağlamında Christo ve Jeanne-Claude'un Çalışmaları.
- Keşikce, E. (2023). Çağdaş Resim Sanatı ve Dijital Teknoloji. *Balıkesir Üniversitesi*.
- Kılıç, S., & Tok, N. (2014). Çevre Kirliliği ve Ekosistem Tahribatı. *Uluslararası Ekoloji Çalışmaları*.
- Koç, A. C. (2021). Feminist sanat çerçevesinde Ana Mendieta'nın çalışmalarında beden.
- Kuşay, Y. (2017). İş gücü alanı olarak sosyal medyanın kullanımı ve girişimci kadınlar. *DergiPark*.
- Küpeli, A. E. (2021). Performans Sanatında Hayvan Bedeninin Kullanımı: Joseph Beuys Örneği. *İdil Sanat ve Dil Dergisi*.
- Law, R. L. (2020). *The Womb*. <https://rebeccalouiselaw.com>
- Long, R. (1967). *A Line Made by Walking*. Tate Modern Publications.
- Menteşe, S. (2017). Çevresel Sürdürülebilirlik Açısından Toprak, Su ve Hava Kirliliği. *Journal of International Social Research*.
- Meral, F. E., & Öztürk, A. Ç. (2023). Kentin imgelenebilirliğinde kamusal alanda yer alan heykellerin etkisi: Eskişehir örneği. *Sanat ve Tasarım Dergisi*.
- Mirici, M. E., & Han, K. (2023). İklim Değişikliği ve Antroposen Peyzajlar. *DergiPark*.
- Özmen, İ. (2023). Kapitalosen mi? Antroposen mi? İklim Krizine Marksist Yaklaşımlar.
- Polat, E. (2024). *Doğanın İntikamı: Ekodistopya Üzerine Bir İnceleme*. Google Books.
- Polat, H. (2023). Distopya Kavşağında Bir Ütopya: Kanal İstanbul.
- Roosen, L. J., Klöckner, C. A., & Swim, J. K. (2018). Visual art as a way to communicate climate change. *World Art*, 8(3), 1-15.

- Sağlamtimur, Z. Ö. (2010). Dijital Sanat: Doğa ve Teknoloji Arasındaki Kavramsal Keşifler. *Ajindex*.
- Sine, R., & Sarı, G. (2018). Profesyonel gazetecilerin gözünden sosyal medya ve habercilik ilişkisi. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*.
- Smithson, R. (1971). *Broken Circle and Spiral Hill*. *Land Art Journal*.
- Sümer, Ö., & Tekin, A. (2020). A Geological Overview of Historical Development of the Anthropocene Concept. *Hacettepe Üniversitesi*.
- Şerbetçi, G. (2015). Çevresel Muhasebede Maliyetlerin Denetim ve Raporlanması. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*.
- Türkmenoğlu, H. (2014). Teknoloji ve sanat ilişkisi: Dijital sanat örnekleri. *Ulakbilge Sosyal Bilimler Dergisi*.
- Tyszczyk, R., & Smith, J. (2018). Culture and climate change scenarios. *Current Opinion in Environmental Sustainability*, 31, 56-61.
- Ünal, B. (2019). Geçiciliğin Etkisi ve Yeni Çevre Tasarıları. *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*.
- Webs, T. S. (2020). Sanat ve mekân ilişkisini biyomimikri üzerinden okumak: Tomas Saraceno'nun ağırları. *Academia.edu*.
- Yayla, N., & Damirova, S. (2021). Negatif Çevre İmgeleri ve Küresel Tahribat. *Ekoloji ve Sanat Dergisi*.
- Yılmaz, A. (2021). Endüstrileşme ve Çevresel Tahribat: Negatif İmgelerin Anlamı. *Çevre ve Toplum Araştırmaları Dergisi*.
- Zurkow, M. (2021). *Environmental Narratives in Digital Art*.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı-Soyadı: Fatih BALİCAN

Uyruğu: T.C.

Doğum Yeri ve Tarihi:

Tel:

E-posta:

Yazışma Adresi:

EĞİTİM

Derece	Kurum	Mezuniyet Tarihi
İlköğretim		

İŞ DENEYİMLERİ

Yıl	Kurum	Görev

YABANCI DİL

İngilizce

YAYINLAR

